

Univerzita Karlova
Fakulta humanitních studií
Katedra obecné antropologie
Sociokulturní antropologie

Autorství a aktérství na české Wikipedii

(Diplomová práce)

Bc. Štěpán Sedláček

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a s použitím pramenů a literatury řádně citovaných a uvedených v seznamu literatury. Práci jsem nevyužil k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze dne

Děkuji Mgr. Yasaru Abu Ghoshovi, Ph.D za vedení této práce a autorům české Wikipedie za pomoc a podporu.

Barboře, Pavlovi a Barborce

Obsah

Úvod	5
V globální vesnici	7
Antropologie 01	9
Idea otevřené encyklopedie	13
Wiki Wiki	14
Encyklopedisté	15
Nová materialita	18
Architektura	21
Zrcadlo světa	22
Deus omnia videt	24
Stát se wikipedistou	26
Zákony	29
Nezaujatý úhel pohledu	30
Žádný vlastní výzkum a Ověřování	31
Co Wikipedie není	32
Pravidlo tří revertů a blokování	32
Žádost o práva správce, Účast v hlasování a Pravidla arbitráže	32
Ostatní	33
Jak vznikají články	36
Hádky nad puzzle	39
Kmenové války	41
Biografie a smazání	44
Řešení konfliktů	47
Wikisoud	48
Wikipedisté	50
Uživatelské stránky	50
Strážci	54
Trollování	56
Homo wikipedicus	60
Robotí hry	62
Autoři	67
Etnografování	70
Závěr	71
Bibliografie	71

Úvod

G: Co si přejete vědět?

A: Slovo?

G: *Slovo* je skupina hlásek tvořící ustálený celek a mající svůj ustálený význam. Je jednotkou slovní zásoby....

A: Počátek?

G: 1) *Počátek* (v anglické verzi Inception) je americký film z roku 2010 produkce Warner Brothers s Leonardem DiCapriem v hlavní roli...

2) *Počátek* označuje v původním významu výchozí stav, zahájení např. činnosti, časového úseku aj...

A: Na počátku bylo slovo?

G: Logos - Řecké slovo logos (λόγος od legein, sbírat, mluvit, počítat) má velmi široký význam...

A: Chci vědět víc.

G: Zadaný citát je z Bible. "Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo bylo Bůh. (...) Všechno povstalo skrze ně a bez něho nepovstalo nic, co jest. V něm byl život a život byl světlem lidí" (J 1,1-4 J 1, 1 (Kral, ČEP)). Vtělením Božího slova (logos) je Boží syn Ježíš. Některé proudy současné teologie zdůrazňují i zde význam „slovo“, „řeč“... Více najdete v knihách: Mýtus & logos. Praha: ISV 2004 - 213 sje. ISBN 80-86642-19-4, Ottův slovník naučný, heslo Logos. Sv. 16, str. 264P. Rezek (vyd.), Mýtus, epos a logos. Praha: OIKOYMENH, 1991 - 119 s. ISBN 80-85241-07-2.

G:S tématem také souvisejí články o Jazyku, Myšlení, Rozumu a Řeči. Přejete si je vidět?

A: Kdo je autorem?

G: Logos založil Dodo~cswiki před zhruba 12 lety. Celkem se na něm podílelo zhruba 40 uživatelů. Dobrá polovina z nich jsou roboti. Žádná debata se o článku nevede.

A: Ukaž, co všechno tehdy napsal Dodo~cswiki?

G: „Řecké slovo **logos** (λόγος) znamenající „slovo“, „řeč“, „rozum“, je pojmem, který používá [filozofie](#) a [křesťanská teologie](#). Slova ve filozofickém významu používá poprvé [Hérakleitos z Efesu](#), aby jím popsal lidské poznání a řád [vesmíru](#). V dobách [Sókratových](#), [Platónových](#) a [Aristotelových](#) označuje pojem schopnost lidského rozumu a poznání člověka o světě a o sobě navzájem. Aristotelés pojmu používá pro popis pravidel lidského myšlení. [Stoikové](#) chápali *logos* jako sílu, která oživuje vesmír. Rané křesťanství připisuje pod vlivem [Janova evangelia](#) pojem *logu* [Ježíši Kristu](#), a popisuje pomocí něho Ježíšovu podstatu. Tento křesťanský pojem vychází z teologické představy, že Ježíš jakožto [Boží Syn](#) je jediným sdělením, „slovem“, prostřednictvím něhož [Bůh](#) tvoří svět a skrze něj se světu dává poznat.“

A: Ukaž mi Boha.

G: **Bůh** nebo **božstvo** je [pojem](#), pod kterým je myšlena mocná, nadlidská a většinou [nesmrtelná](#) bytost. Je předmětem [náboženské](#) úcty a lidské víry. Jejím sídlem obecně může být buď reálná věc (hora, podzemí, strom apod.) nebo nic takového v rámci světa mít nemusí...

Následuje řada kapitol včetně filosofie, náboženství a argumentů proti a pro boží existenci. Boha ilustruje obraz vousatého muže od malíře Michelangela.

Upozornění:

Tento článek **není dostatečně [ozdrojován](#)** a může tedy obsahovat informace, které je třeba **[ověřit](#)**. Jste-li s popisovaným předmětem seznámeni, pomozte doložit uvedená tvrzení doplněním referencí na [věrohodné zdroje](#). Tento článek potřebuje úpravy.

Můžete Wikipedii pomoci tím, že ho [vylepšíte](#). Jak by měly články vypadat, popisují stránky [Vzhled a styl](#), [Encyklopedický styl](#) a [Odkazy](#).

G: O textu Bůh se na Wikipedie také vede diskuse, která je delší než samotný článek. Přejete si ji vidět?

A: Ano.

G: Diskuse je rozdělená do následujících kapitol:

Boží?, Alláh, B(b)oží - spisovná čeština a přídavná jména - prosba o revert, Gautáma, Evropské myšlení se přesunulo k ateismu? Bůh je ..., Stav článku, Úpravy, Dvě verze

A: Kdo vytvořil Boha?

G: Uživatel Pastorius necelý rok před vznikem Logu.

A: Kdo to je Pastorius?

G: Jiné jméno neuvádí. Prý už toho zažil hodně, rád fotí a označuje se za dvorního dodavatele špendlíků pro Google Earth. Zajímá se o wikidata a také je tvůrcem jednoho robota. Jmenuje se Pastoribot a je napsán v jazyce VB.NET za použití DotNetWikiBot frameworku. Spouští ho manuálně a prý slouží k jednorázovým změnám.

Pastorius dostal od několika editorů vyznamenání. Na Wikipedii udělal přes 15 tisíc změn a založil skoro 1400 článků. Jako první vytvořil v roce 2003 heslo: Hudba. Jeho robot vytvořil celkem 277 hesel...

A: Děkuji, to mi prozatím stačí.

Hodil jsem notebook do batohu a vyrazil ven. Za čtvrt hodiny jsem byl v kavárně ponořen do etnografování. Nezajímalo mě, kdo sedí kolem, jak si počínají servírky, jak se mění osazenstvo v průběhu dne ani jídelní lístek. Nesnažil jsem se seznámit s provozovatelem ani s hosty a bylo mi jedno, kdo podnik vlastní a jak dlouho v centru Prahy funguje. Přesto jsem sledoval a stopoval bezpočet interakcí mezi mnoha aktéry. Odpoledne jsem odjel z města na Vysočinu a pokračoval v etnografické práci v chalupě u kamen s notebookem na klíně. Týden na to už jsem pracoval v jiné kavárně stovky kilometrů dál na východ ve Lvově a o měsíc později v brněnském kině.

Mým terénem nebyly kavárny, vesnice na Českomoravské vrchovině ani jsem nestudoval migraci. Zdaleka jsem nebyl u konce s výzkumem a nepsal závěrečnou zprávu. Editoval jsem, pročítal diskuse, kódoval a zapisoval si poznámky do papírových i cloudových zápisníků a setkával se s lidmi, které spojovala jedna webová stránka. Ústřední prostor, který jsem zkoumal, je složený z digitálního kódu a je přístupný takřka odkudkoli, protože je na internetu. To hlavní, co jsem potřeboval, bylo wifi.

V globální vesnici

Na počátku hledání informací, úvah, psaní, exegezí a dalších hnutí lidské mysli dnes často stojí internetový vyhledávač. Nástroje jako Google využívají umělou inteligenci, která poslušně odpovídá a nabízí seznamy souvisejících odkazů, které by se konkrétně vám na základě předchozích dotazů mohly líbit. Mezi prvními nálezy bývá Wikipedie.

Ať už uživatel vstoupí do jakékoliv jazykové verze největší světové encyklopedie, po kliknutí na heslo se před ním zjeví titulní stránka palimpsestu s unikátním obsahem, která je ovšem svými formálními znaky identická s miliony dalších stránek, s nimiž je spojená sítí odkazů. Jejich počet neustále roste. Těžko se ubránit asociaci se slavnou nekonečnou Babylonskou knihovnou z povídky Jorge Louis Borgese (1). Zabloudit v tomto webovém labyrintu je možná ještě jednodušší, i když z každé jednotlivé „místnosti“ lze vždy jednoduše odejít. Wikipedie ale není pouze virtuální knihovnou nebo archivem, kde neustále přibývají další stránky. Je zároveň dílnou či laboratoří, matrixem, světem kyborgů, lidí, bohů i golemů a dalších aktérů s různými úmysly, z jejichž vzájemných interakcí od roku 2001 neustále roste a bují vrstevnaté pletivo.

Jeho vznik umožnil rozvoj technologie, informační revoluce, rojení simulaker, zrod síťové společnosti, kyberprostoru... Dosaďte se libovolný termín, kterým básníci vědy přibližují všudypřítomný překlad světa do binárního kódu a jeho důsledky. Život se zkrátka v posledních desetiletích hodně změnil, jelikož byl vytvořen a masově kolonizován zcela nový prostor. Aby člověk rozšířil svět, mýtil lesy, staví mnohapatrová města, vysouší moře, buduje umělé ostrovy, píše knihy, maluje obrazy, točí filmy, létá do vesmíru a dnes také vytváří nejrůznější programy a zakládá síť portálů, na nichž tráví nemalou část života.

Byla by chyba vnímat kyberprostor jako něco odděleného, jako svébytnou realitu společenského jednání. Internet se stal se součástí každodenní reality lidí i věcí. Na druhou stranu nelze opomíjet, že tu stále je zřetelná hranice mezi virtuálním světem a světem skutečným, které jsou si lidé vědomi, pokud vyloučíme starou hypotézu, že všichni žijeme v jakési simulaci nebo snu, jen si toho nejsme vědomi (2) (3).

Žijeme v době, kdy je tradiční přehledná komunikace masových médií (few-to-all) čím dál víc doplňována a proměňována nepřehlednou vrstevnatou a decentralizovanou online komunikací každého s každým (all-to-all). Diskuse a polemiky se částečně přenesly z hospod a kaváren přímo pod články, videa a projevy, na nejrůznější fóra a sociální sítě.

Kyberprostor, termín původně vzešlý z literárního milieu vědecké fikce 80. let (4) dnes představuje všudypřítomné decentralizované médium a oceán digitálně komprimovaných informací, po němž se plaví miliardy lidských uživatelů. Jde o „nové komunikační prostředí, které povstává z celosvětového propojení počítačů. Tento termín označuje nejen hmotnou infrastrukturu digitální komunikace, ale zároveň nesmírný oceán informací, který v ní sídlí, stejně tak jako lidské bytosti, které se po něm plaví a zásobují jej.“ (5)

S touto zkušeností se pojí i rozvoj rozmanité „kyberkultury“, která sebou nese určité techniky, praktické zvyklosti, postoje, způsoby uvažování a hodnoty, jež se vyvíjejí v souvislosti s užíváním kyberprostoru (5).

Vysokorychlostní internet sebou přinesl nové způsoby komunikace, sdílení a konstrukci informací. Digitální charakter informace umožňuje jednoduché kopírování a přenos rychlostí elektřiny. Možnost obejít zákazy a dřívější monopolní kanály vybízí k přehodnocení

způsobů distribuce, jejího zpoplatnění i nové druhy dohlížení a trestání, ale také diskusi o legalitě, autorských právech a možnosti nějak internet regulovat. Zrod kyberprostoru jako určitého panmédia tak vybízí k jistému přehodnocení mnoha zavedených způsobů komunikace, směny a de/monopolizaci poskytovatelů informací. S tím se pojí také nové formy sdílení vědění a zrod wiki projektů, jejichž nejznámějším zástupcem je bezesporu Wikipedie.

Žijeme v době, kdy se v důsledku nastalé informační revoluce stává McLuhanem prorokovaná „globální vesnice“ skutečností (6). Jak vidno, i zde se najde dost místa pro prosluněnou náves se studnou, lípu, obchody, knihovnu, úřady i sklepní katakomby. Ale jak podotýká Clifford Geertz: „místo zkoumání není předmětem zkoumání. Antropologové nezkoumají vesnice, ale ve vesnicích.“ (7) Přitom platí, že bychom neměli příliš propadat exotice prostředí. Předmětem jsou na prvním místě lidé i nelidští aktéři a jejich konání, vztahy a konfrontace (8). Teprve na základě jejich popisu a porozumění můžeme hovořit o vyšších celcích.

Předmětem mého výzkumu jsou ti, které pojí provoz Wikipedie, zejména její české jazykové verze, která na rozdíl od anglické verze dosud nebyla objektem etnografie. Sám jsem Wikipedii využíval řadu let pouze jako čtenář a sledoval, jak rychle roste a vytváří popisy a komentáře v míře, která naprosto překonala všechny dosavadní encyklopedické projekty. Zprvu nedůvěřivý postoj vůči Wikipedii se postupně mění v rámci vědeckých obcí i médií. Instituce jako je například Masarykova univerzita s Wikipedií navázaly spolupráci. Skutečnost, že se citace z Wikipedie objeví ve vysílání hlavních zpráv České televize, už dnes není nic výjimečného. Vzhledem ke své práci ve zpravodajství Českého rozhlasu vím, jak často Wikipedie slouží novinářům jako jeden z prvních rozcestníků při vyhledávání informací i jak rychle je schopná aktualizovat obsah dle posledního vývoje. Zpráva o tom, že zemřela známá osobnost, je často na Wikipedii uvedena dřív, než ji stačí odříkat ve zprávách. Čím dál více mě proto lákalo udělat další krok, vstoupit za první vrstvu stránek a porozumět tomu, jak vznikají a co vše při tom sehrává roli. Otevřela se tak přede mnou širá laboratoř, dílna plná dobrovolníků a loděnice, kde se budují bárky, na které pak denně narážíme při plavbě kyberoceánem. Úkolem této antropologické práce není nic menšího než popsat jejich konstrukci a aktéry, kteří se na ní podílejí.

Antropologie 01

„Anthropology is one of the few disciplines equipped to immerse itself in the process by which digital culture becomes normative culture and to understand what this tells us about being human. The lesson of the digital for anthropology is that, far from making us obsolete, the story that is anthropology has barely begun.“ (9)

Asi bychom těžko hledali oblast lidského života, která dnes nemá digitální rozměr. Internet nebývale rozšířil působnost člověka v prostoru i čase. Ale technická inovace dle autorů *Digitální antropologie* není na současných překotných změnách ve společnosti to nejvíc ohromující. Tím je spíše rychlost, jakou tyto změny lidé přijímají a začleňují do svých praktik (9). Jsme svědky technologické revoluce a nebývale rychlé technické transformace, která podle Manuela Castellse utváří „network society“ (10). Ale řada antropologů na základě četných etnografií odmítá jeho dichotomii globální sítě „Net“ a identity jednotlivce „The Self“, autonomní síly technologie a zdůrazňování distinkce mezi virtuálním a reálným. Digitální je podle nich reálné a spíše se kloní k analýzám hybridních sítí a aktérů v pojetí Bruna Latoura (11) (12) (13).

Jak poznamenávají Daniel Miller a Don Slater na základě výzkumu používání internetu na Trinidadu na přelomu tisíciletí, etnografie technologie je studií materiální kultury, kterou nelze redukovat na objekt nebo subjekt (11). Připojení k internetu zakládá nové způsoby sociality v online i offline světech, které se prolínají. Pomáhá ale také aktualizovat starší formy sociality. Globální síť tam například nepřinesla redukci národní identity, ale naopak posloužila k manifestaci trinidadského nacionalismu a vytvořila nové spojení s diasporami. Slouží tak k reprodukci a rekonstrukci řady distinkcí, stejně jako toho, co mají obyvatelé ostrova společné jako Trinidadané.

Antropologie internetu je podle Keitha Hartha možná, ale zároveň to pro celý obor otevírá nové paradigma a vybízí k přehodnocení dosavadní role. Ocitla se ve věku, kdy nebývale sílí význam nehmotných komodit, které jsou předmětem směny i majetnických bojů. Internet začínal jako komunikační síť minority vědců, ale postupně se stal arénou soupeřících vlád a korporací. Kapitalismus je dnes virtuální v tom smyslu, že se do velké míry posunul od materiální výroby k informační službám a zároveň se oddělila cirkulace peněz od výroby a obchodu (14).

„What interests me is less the digital divide between people with and without access to the internet, the ‘wired’ elite versus the ‘unwired’ masses, but how what we do offline influences what we do on it and vice versa...it cannot be satisfactory to study the social forms of the internet independently of what people bring to it from elsewhere in their lives. This social life of people off-line is an invisible presence when they are on it. It would be wrong, however, to deny any autonomy at all to ‘virtual reality’. Would we dream of reducing literature to the circumstances of readers?

(...)

„Anthropologists who once could rely on public ignorance as support for their exotic tales must now cope with mass mobility and communications. We have to consider seriously what our expertise can offer that is not delivered more effectively through novels and films, journalism or tourism. We live in a time when both the rhetoric and the reality of markets

encourage individuals to choose the means of their own Enlightenment. It would be surprising if trends in the teaching of anthropology did not reflect all this; perhaps we are on the verge of a new paradigm for the discipline, one that will reflect the social and technological changes of which the internet is the most tangible symbol.“ (14)

Kyberprostor zkrátka nelze brát jako exotickou sféru oddělenou od jiných aktivit člověka. Naopak jde o to, jakou roli a místo sehrává internet a digitální rozměr v každodenním životě propojených uživatelů, což může být zachyceno prostředky etnografie.

„Digitální“ v základu označuje převod jevů do zrcadlícího se pletiva kódů utkaného z jedniček a nul, který kromě nespočtu dalších věcí umožnil i kolektivní tvorbu wiki stránek, jako je internetová encyklopedie, která je tématem této práce. „Uvědomění si digitálního rozměru“ patří mezi šest základních principů digitální antropologie (9), které vycházejí z dlouhé tradice etnografických výzkumů. Patří mezi ně také snaha „nepodléhat romantizující představě“, že před-digitální realita byla autentičtější. Teprve pak může studium kyberprostoru pomoci porozumět i stavu kultury před digitalizací: „Social science had demonstrated how the real world was virtual long before we came to realize how the virtual world is real.“ (9)

Dalším principem je „závazek k holismu“, tedy zaměření na život jako celek, ne jen na kolektiv, mysl nebo individuum. Nikdo nežije pouze v digitálním prostředí. To se naopak postupně integruje do našich životů napříč různě propojenými médii a kontexty. Dnes už není skoro žádné téma konvenční antropologie, které by nemělo digitální formu (9). Wikipedisté jsou uživatelé internetové stránky, kde mají svůj profil, editují články a komunikují spolu v internetových diskusích. Zároveň se mnozí z nich setkávají fyzicky tváří v tvář a do jejich tvorby se promítá celá jejich životní zkušenost.

Česká Wikipedie je součástí globálního fenoménu a je vystavěná na centrální infrastruktuře serverů, domén, kódu, správců, programátorů, robotů, pravidel, toků informací, peněz, sdílených představ a řadě dalších věcí. Antropolog, věrný „kulturnímu relativismu“, si ale má být vědom toho, že digitální svět nutně nehomogenizuje. Internet je bezesporu globální fenomén, ale tvář mu dávají místní uživatelé, jak to ostatně ukázal zmíněný výzkum na Trinidadu.

Česká Wikipedie oslavila 15 let od svého založení. Budeme-li hledat odlišnosti, můžeme překvapivě začít už v názvu. Česká mutace používá označení Wikipedie, podle vzoru encyklopedie. Naopak třeba francouzská a německá verze se drží anglického Wikipedia s „a“ na konci, bez ohledu na to, že slovo encyklopedie v těchto jazycích také končí samohláskou „e“ a nikoli „a“ jako anglická *Encyclopedia*. Je otázka, jestli tamní skupiny editorů vůbec toto téma řešily, ta česká z jistých důvodů ano. Čeští Wikipedisté třeba také na rozdíl od těch anglických z jistých důvodů pořádají setkání u jedné konkrétní lípy, kterou rituálně zasadili.

Dalším principem je vědomí jisté „ambivalence digitální kultury“ v souvislosti s její otevřeností a uzavřeností (9). Internet na jednu stranu otevírá nové formy svobody i otevřenosti, na druhou ale ve výsledku často podněcuje úvahy o omezeních a kontrole. Wikipedie například deklaruje, že je *internetovou encyklopedií, kterou může opravovat každý*. (zdroj) To je, jak doložím, pravda, ale jsou případy, kdy je editace textu z různých důvodů omezena nebo úplně znemožněna. Nemluvě o tom, že se stává terčem vnější regulace a cenzury z řad státní moci, jako například v Číně nebo Turecku (15).

Posledním principem je důraz na „materialitu digitálních světů“, která není o nic víc nebo míň materiálnější než u světů, které jí předcházely. Jde přitom o materialitu digitální infrastruktury a technologie, obsahu a digitálního kontextu:

„As has been argued in various ways by Bourdieu, Latour, Miller and others, rather than privilege a social anthropology that reduces the world to social relations, social order is itself premised on a material order. It is impossible to become human other than through socializing within a material world of cultural artefacts that include the order, agency and relationships between things themselves and not just their relationship to persons. Artefacts do far more than just express human intention. (9)

... One of the main impacts then of digital anthropology is to retain the insights of Bourdieu as to the way material culture socializes into habitus. But instead of assuming this only occurs within long-term customary orders of things given by history, we recognize that the same processes can be remarkably effective when telescoped into a couple of years. We would therefore suggest that the key to digital anthropology, and perhaps to the future of anthropology itself, is, in part, the study of how things become rapidly mundane.“ (9)

Termíny jako je habitus, kultura nebo sociální vztahy, ovšem berme s rezervou jako přípravné pojmy, které mají sloužit k „duchovnímu ovládnutí empiricky daného“ (16). Úkolem teorie v etnografii je mimo jiné inspirovat, poskytnout slovní zásobu a umožnit etnografovi odhlédnout od „bohatství konkrétních situací“ a neskončit u zjištění na úrovni „banalit“ (17).

Zároveň by ale teoretické mřížky rozlišující na jedné straně „prvky“, různé „struktury“ a „zákony“, „pravidla“ na straně druhé, neměly zamlžovat realitu a vzdalovat od zkoumaného, jak poznamenává Bruno Latour s odkazem na sociologii Gabriela Tardeho (Latour, 2016). Společnost ani její dílčí segmenty v Latourově pojetí zkrátka nejsou dány na prvním místě jako nějaká dopředu známá sociální zvířata, jejichž vliv lze jednoduše předvídat.

Badatel vždy stojí před *Terra incognita* a musí nejprve vysledovat jednotlivé interagující aktéry, kteří nejsou lidskými loutkami na nitkách sociálních polí a sil a často nejsou ani lidmi. Za dobrý výsledek proto Latour považuje vysledování a popis aktérů i pletiva jejich vazeb. Jak podotýká, pouze špatný popis potřebuje vysvětlení, které dodá tajemného loutkaře, jenž teprve dodatečně scénu rozpojuje (8).

Etnograf pozoruje, nastražuje sítě a číhá, ale také svou kořist stopuje jako aktivní lovec i do těch nejméně přístupných míst. Dobrý etnograf také čas od času odloží své nástroje a zapojí se do hry (18). V mém případě sleduje kolektivní tvorbu encyklopedických článků, ale také sám tvoří, edituje a diskutuje.

O etnografii lze v té nejjobecnější definici říct, že jde o soubor metod, jako je dlouhodobé pozorování a kladení otázek (19). „Etnografie ale není Metoda“, spíše jde o „kreativní proces etnografování“, který zahrnuje teoretizaci, tvorbu dat, psaní, vztahy v terénu i reflexivitu. A zároveň jde o bránu do „konceptuálního prostoru“, jenž umožňuje nahlížet různé „rozměry skutečnosti“ (20).

Etnograf v sobě spojuje teoretika, spisovatele i terénního pracovníka, což se v sociální antropologii stalo normou přinejmenším od výzkumů Bronislawa Malinowského na Trobriandových ostrovech, a platí to i pro výzkum „virtuálních světů“ (21).

S klasickou etnografií se tak pojí pojetí „being there“ a dlouhodobý terénní výzkum. Pojem „armchair anthropologist“ dlouho odkazoval na tradici britské antropologie 19. století a

vědce teoretizující od stolu na základě poznatků, které shromáždil někdo jiný. Jak poznamenává Thomas H. Eriksen s odkazem na Evanse Pritcharda, o prvním profesorovi sociální antropologie v Británii Jamesi Frazerovi se například traduje, že na otázku, jestli se někdy setkal s divochy, o kterých toho tolik napsal, odvětil pohoršeným tónem: „Chraň Bůh“ (22). S nástupem internetu se ale podezřívavé hodnocení výzkumů prováděných z křesla mění (23).

John Postill poznamenává, že antropologové i ve dvacátém století z různých důvodů zkoumali cílové kultury na dálku. Ruth Benedictová, Margaret Meadová, nebo Gregory Bateson například během druhé světové války praktikovali antropologii „at distance“ a zkoumali kultury Japonska, Německa i dalších národů skrze média (filmy, romány, poezie), do terénu se vrátili až po válce (24). V případě výzkumu v internetovém věku jde o jiný případ. Etnografický výzkum on-line her se například skoro celý odehrává ve virtuálním světě a výzkumník zakouší stav „being there“ prostřednictvím obrazovky a svého avatara, jak ukázal například Tom Boellstorff v případě simulace *Second Life* (25). Často jde ale o snoubení s terénním výzkumem jako v případě Postillova studia španělského protestního hnutí *Indignados* (24). Postill v rámci pojetí „remote ethnography“ pokračoval v etnografování i po tom, co opustil terén a dál zkoumal dění mezi aktivisty přes sociální média. Patty A. Grayová studovala masové demonstrace v Rusku v roce 2011, a to primárně na základě zpráv na Twitteru, Instagramu a dalších sociálních médiích. Na výzkumu na dálku neshledává nic nového. Novinkou ale podle ní je, že antropologové mohou vzdálený terén zkoumat v přítomném čase pomocí sociálních médií, které zároveň slouží k asynchronní komunikaci (26). Výhodou tak je, že většina informací se archivuje a je zpětně dohledatelná.

V případě Wikipedie nejde tak úplně o „virtuální svět“, jelikož postrádá prostorovou rozlehlost a ztělesnění lidí do avatarů zakoušejících krajinu, jako je tomu například u online her, které už dnes můžete hrát s virtuálními brýlemi. Spíše jde o internetovou komunitu, která stojí na diskuzních fórech (21). Část aktivních Wikipedistů se také setkává na každoroční konferenci a dalších dílčích setkáních, jako jsou pravidelné WikiKluby apod. Wikipedisté jsou tak spíše součástí určité „virtuální komunity“, které vznikají v prostředí počítačově mediované komunikace a nejsou vázány časově ani na prostorově na fyzické okolnosti (27). Pojí je společný zájem, jako je tvorba internetové encyklopedie. Tento koncept v některých ohledech rozvádí myšlenku „představovaného společenství“ (28) v kontextu digitálních technologií.

Jak poznamenává Jakub Macek, virtuální komunity mají hybridní povahu. Jde spíše o vztahové sítě, než o jasně ohraničené sociální útvary. Jsou geograficky vyvázané a v jejich centru stojí individuální identity a sdílené zájmy. Kromě intencí a sociálních charakteristik uživatelů povahu komunity také významně určují technologické vlastnosti médií, která umožňují jejich existenci (29). O své „komunitě“ ostatně mluví i samotní Wikipedisté. Antropologický přístup ale v případě komunit nestaví na dichotomiích online a offline, skutečné a virtuální, individuální a kolektivní, ale spíše se zaměřuje na kontinuum komunit, identit a sítí (30).

Pro výzkum Wikipedie se tak skvěle hodí Marcusova „multisited ethnography“ (31), která antropologa vede k tomu, aby zkoumal vybrané fenomény napříč prostory. Umožňuje sledovat aktéry, věci, metafory, zápletky, příběhy nebo alegorie, životy nebo biografie i konflikty související s děním na Wikipedii. Cílem je zodpovědět otázku, co to znamená být autorem Wikipedie a jak se jím aktér stává?

Idea otevřené encyklopedie

Byl Boží hod a vše nasvědčovalo, že mě čeká poměrně klidná noční směna ve zpravodajství. Mým úkolem bylo zařadit do vysílacího systému zprávy a reportáže od zahraničních zpravodajů na další den, vyrobit aspoň jednu zvukovou zprávu (tzv. balíček) na ráno a průběžně psát krátké „čtenky“ na základě zpráv ze světových agentur pro zprávaře, který sestavuje relace po celou noc každou půlhodinu.

Těšil jsem se, že mi zbyde i trochu volného času, ale pak vyšla zpráva (už nevím, jestli jsem ji četl nejdříve na serveru agentury Reuters, nebo BBC News), že zemřel britský zpěvák a hudebník George Michael.

Rázem bylo všechno jinak. Po konzultaci s editory mi bylo jasné, že (nestane-li se ve světě nic zásadního) kromě čtené zprávy musím vyrobit balíček, kde zazní i Michaelovy písně a výroky, a dále pak delší nekrolog do proudového vysílání.

Zkrátka mě čekala nevídaná noc s Georgem Michaellem. Aktuálních ověřených informací o jeho nečekané smrti bylo zatím pomálu, ale musel jsem si také začít rychle dělat obrázek o životní dráze autora hitu *Last Christmas*, který zemřel nečekaně ve věku 53 let právě o Vánocích. Nepatřím k jeho fanouškům, ale řadu jeho popových písní jsem od poslechu znal. Za necelé dvě hodiny už o úmrtí má někdo zasvěceně mluvit v celostátním živém vysílání. Žádného hudebního publicistu o půlnoci na Boží hod budít nebudu, takže to musím být já.

I to jsou případy, kdy se novinář může dostat na Wikipedii, která mu poslouží jako jeden z prvních rozcestníků a zdroj odkazů, na kterých stojí věrohodnost tamních článků.

Po pár minutách strávených na anglické Wikipedii už vím, že londýnský rodák Georgios Kyriacos Panayiotou alias George Michael měl řecko-kyperské kořeny a začátek jeho hudební kariéry byl spojený s disko duem *Wham!*. Jediným kliknutím se dostávám na článek o tomto uskupení, kde zjišťuji, že dvojice bývalých spolužáků prodala v 80. letech desítky milionů nahrávek, ale ještě předtím hrála s několika mladíky ve ska kapele *The Executive*. Dalším kliknutím se dostávám k Michaelově sólové kariéře, bouřivému osobnímu životu včetně eskapád na toaletách i charitativní činnosti a otevírám odkazy na britské webové stránky *The Guardian*, *Daily Telegraph*, *BBC* a začínám hledat vhodné nahrávky a rozhovory, které by bylo možné využít pro stručný příběh, který musím odvyprávět. Žádnou tištěnou encyklopedii, kde bych si o popovém zpěvákovi přečetl, po ruce nemám.

V přestávce to všechno promýšlím na balkoně u cigarety. Myšlenku na to, kdo rozhlas asi tak bude ve tři ráno na Štěpána poslouchat, jsem si raději nepřipouštěl. Stočená verze poběží druhý den ve vysílání několikrát. Úmrtí známého popového zpěváka ale tou dobou nezaměstnávalo zdaleka jen novináře. Na anglické Wikipedii mezitím desítky uživatelů upravovaly článek. Na úvod se odehrála menší editační válka, než se podařilo dostatečně ověřit informaci o úmrtí, a následně se objevovaly nejrůznější nové okolnosti, jako třeba údajná nákaza virem HIV, kterou opakovaně někdo smazal jako nepotvrzenou.

Zajímavé je, že první zmínka o smrti George Michaela se v článku objevila už v 17:24. Tehdy kdosi do textu zanesl smrt George Michaela několik hodin před první zprávou ve světových médiích. Z dostupných informací (32) vyplývá, že zřejmě šlo o IP adresu z Anglie a neregistrovaný uživatel přidával text pomocí mobilní aplikace. Informaci dvě minuty na to smazal jiný uživatel s poznámkou, že nejsou uvedeny žádné zdroje, které by smrt dokládaly.

Jak vidno, pravidlo dvou věrohodných a nezávislých zdrojů (2NNVZ) (33) v obecné rovině platí pro novináře i Wikipedisty.

Pokud by zemřel významný politik, vědec, vybuchla jaderná elektrárna, nebo se třeba udílelo nějaké ocenění, dobře vím, že Wikipedie poslouží při zjišťování sekundárních informací stejně dobře. Jedna z jejích výhod spočívá kromě dostupnosti a šíří podložených informací, právě v rychlosti. Wikipedie je otevřená a díky tomu také velmi rychlá v závislosti na počtu lidí, kteří se věnují editaci. A přitom je to stále encyklopedie.

Wiki Wiki

Wiki weby uživatelům od druhé poloviny 90. let minulého století umožňují měnit obsah na stránkách a diskutovat o změnách na diskuzních fórech v reálném čase. Tvůrce konceptu wiki stránek Ward Cunningham se při hledání názvu inspiroval na Havajských ostrovech, kde z letiště v Honolulu pasažéry převáží autobus „Wiki Wiki Shuttle“ (34) - *Wiki* v havajštině znamená rychlý.

Tento model doporučil na přelomu tisíciletí americký informatik a filosof Larry Sanger svému zaměstnavateli Jimmymu Walesovi, s nímž dříve založil internetovou encyklopedii Nupedia (35), kterou psali odborníci. *Wikipedia* tak vznikla spojením slov *Wiki* a *encyclopedia*. Využívá software s volnou licencí MediaWiki, který vytvořil německý programátor Magnus Manske. (Ten je také zakladatelem prvního článku na německé Wikipedii.)

Už za první rok fungování anglická Wikipedie obsahovala na 20 tisíc článků. Projekt Nupedia skončil v roce 2003. Tou dobou tato encyklopedie obsahovala 24 dokončených článků a 74 jich bylo ve vývoji, zatímco anglická Wikipedie zahrnovala více než 150 tisíc hesel a postupně vznikaly další jazykové verze (36).

V roce 2003 Jimmy Wales založil nadaci Wikimedia Foundation, na kterou převedl vlastnictví všech wiki domén i autorská práva na související materiály. Cílem této neziskové organizace, která se rok od roku rozrůstá, je podpora wiki projektů (nejen Wikipedie, ale i sesterské projekty, které v průběhu vznikly) včetně zajišťování serverů, na kterých stránky běží. Prostředky nadace získává z pravidelných sbírek, grantů a od sponzorů. Získané finance následně rozděljuje i mezi pobočky v jiných zemích. V roce 2015 WMF zaměstnávala 280 lidí a roční příjmy přesáhly částku 75 milionů dolarů (37).

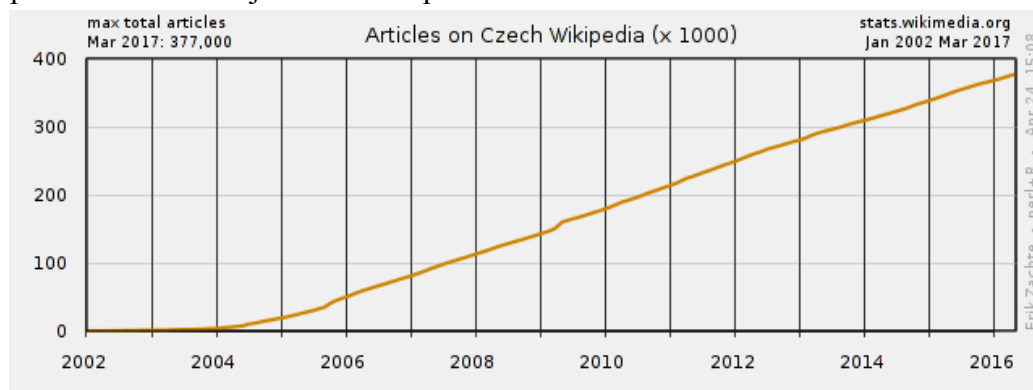
Česká Wikipedie byla oficiálně spuštěna 3. května 2002. Nejstarší dochovaná editace je však ze 14. listopadu, kdy esperantista Miroslav Malovec, který už předtím působil na esperantské Wikipedii, založil Hlavní stranu, kam tehdy napsal:

„Takze Cesi, do toho!!! ;-).

Tak prvni, co musime vyresit bude kodovani naseho mileho jazyka ... diskuse ke kodovani“ (38)

Česká „Wikipedie“ tak díky návaznosti na esperantskou komunitu končí samohláskou „e“ podle vzoru encyklopedie stejně jako esperantská Vikipedio na „o“ podle slova „Enciklopedio“. Stejně tak termín Wikipedista z esperantského označení „Vikipediista“ (39). To není univerzální pravidlo. Německá, nebo francouzská verze převzala anglické označení Wikipedia a wikipedisté jsou na mnoha jazycích označováni jako „uživatelé“.

Za necelý rok bylo na česká verze napsáno tisíc hesel různé kvality. Na začátku roku 2005 jich bylo 5000, na konci téhož roku 20 000 a v roce 2017 se blíží k hranici 400 tisíc hesel a rozsahem patří mezi třicet největších Wikipedií světa.

Česká pobočka nadace Wikimedia vznikla v roce 2008 a sídlí v Praze. Mimo jiné každoročně pořádá setkání uživatelů pod názvem Wikikonference, má několik zaměstnanců včetně výkonné ředitelky, kterou se stala v roce 2017 Petra Pejšová, a pořádá řadu projektů. Představitelé české nadace se většinou generují z řad Wikipedistů.

Encyklopedisté

My dream is that someday this encyclopedia will be available for just the cost of printing to schoolhouses across the world, including "3rd world" countries that won't be able to afford widespread internet access for years. How many African villages can afford a set of Britannicas? I suppose not many... (40)

In truth the aim of encyclopedia is to collect all the knowledge that now lives scattered over the face of the earth, to make known its general structure to men among who we live, and to transmit to those who will come after us, in order that the labors of past ages may be useful to the ages to come, that our grandsons, as they become better educated, may at the same time become more virtuous and happy, and that we may not die without having deserved well of the human race. (41)

Autorem prvního citátu je Jimmy Wales (2000), druhý text napsal Dennis Diderot do článku o encyklopedii v roce 1755. Wikipedie je globální encyklopedický projekt, který svým rozsahem nemá v dějinách lidstva obdoby, ale přímo i nepřímo vychází z dlouhé tradice obdobných hnutí snažících se shromáždit v ucelené systematizované podobě lidské vědění. Nejde jen o pouhou nálepku, jak ještě uvidíme, vykazuje mnohé podobné rysy jako její předchůdci.

Encyklopedie pochází z řeckého *enkyklios paideia*, tedy výchova v kruhu, která ve starém Řecku a Římu odkazovala na všestrannou výchovu a všeobecné vzdělání. První encyklopedie v moderním slova smyslu vznikaly jako učebnice pro syny a příručky, jaké psali Cato, Varro nebo Celsus (42). Termín se posléze v době středověkých univerzit přenesl na knihy, které podle Petera Burkeho měly tyto instituce do jisté míry nahradit a poskytnout čtenáři jakýsi „kurz pro samouky“ (43). I před vznikem slavných encyklopedických projektů novověku lze na západě (starověké obří čínské lexikony a encyklopedie nechme stranou) vysledovat ambiciózní díla, jejichž snahou je podat čtenáři uspořádané poznatky z různých oborů. Jak

podotýká Dan O'Sullivan, jedním z prvních je Pliniova desetidílná *Naturalis historia* psaná na papírových svitcích z 1. století n. l., na kterou se odvolávali i středověcí myslitelé. Bohatý římský funkcionář měl řadu otroků, kteří mu ustavičně předčítali různé knihy, z nichž čerpal informace pro svou encyklopedii. Šlo přitom o kompilát mnoha vyčtených poznatků ověřených skutečností, ale i různých pověr. Cílem bylo rozšířit obzory průměrného čtenáře, spíše než vzdělávat příslušníka intelektuální elity (44).

V jiném duchu byla psána středověká encyklopedie francouzského dominikána Vincenta de Beauvaise *Speculum Maius* (zrcadlo) ze 13. století. Korpus osmdesáti knih vycházel z děl starověkých myslitelů (včetně nových překladů řeckých filosofů z arabštiny), prvních církevních otců a Bible. Záměrem bylo zrcadlit rozmanitost stvoření a řád světa, který má původ u Boha. Encyklopedie v tomto pojetí měla vést k porozumění Božímu záměru (44). Evropští učenci raného středověku ve čtení hledali „mnohost hlasů“, které odrážely jediný hlas: „Boží logos“ (45). Dílo posléze vyšlo tiskem v 16. století v Benátkách a v 17. století v Douai, tentokrát pod názvem *Bibliotheca mundi* – knihovna světa (43).

Tyto a další encyklopedie byly spjaty s dobovým poznáním, náboženstvím, členěním univerzit a klasifikací věd i sfér světa do různých kategorií. Klasifikační mřížku na západě v novověku silně ovlivnilo dílo *Novum Organum* Francise Bacona z roku 1620. Bacon chtěl překonat aristotelské kategorie a zastával přístup, že přírodu a její odrazy nestačí pozorovat, ale je třeba je dále „interpretovat“ a provádět různé experimenty. Za základ pro kategorizaci stanovil tři duševní schopnosti: paměť, rozum a představivost. Tato trojice tvoří hlavní větve stromu poznání, pod které dále rozčlenil jednotlivé oblasti bádání. A jak podotýká Burke, učební plány, knihovny i encyklopedie 17. a 18. století dokládají, že Bacon s návrhem své klasifikace a empirické epistemologie uspěl (43). Počátek kategorií, které stále používáme, jako je rozlišení mezi teoretickým a aplikovaným výzkumem, bychom mohli najít pod jinými názvy právě u Bacona (46).

Filozofové rozřadili svět do přihrádek a položili jistý základ ontologie a hranicím mezi druhy, řády, stavy, obdobími apod., ale jak ukázal Jorge Luis Borges na své fiktivní čínské encyklopedii, tyto hranice kategorií jsou často arbitrární a mohly by vést úplně jinudy (47). Vztah informací a ideologií, který odrážejí encyklopedie, také otevírá některé problémy mezi věděním a mocí: „Moc a vědění implikují přímo jedno druhé; neboť neexistuje vztah k moci, aniž se v korelaci k němu konstituuje pole vědění, ani neexistuje vědění, které současně nepředpokládá, že nekonstituuje vztahy k moci.“ (48) Toho si byl ostatně dobře vědom i zmíněný Bacon, který zdůrazňoval, že účelem poznání je, aby posloužilo k vykonání velkých děl: „Lidská moc a poznání spadají v jedno, neboť tam, kde není známá příčina, nelze přivodit důsledek“ (49).

Rozdělení poznatků podle abecedy také není nic samozřejmého, byť se poprvé objevuje už v byzantské encyklopedii z 11. století známé pod názvem *Suda*. Abecední princip, který ulehčuje vyhledávání, se ale vedle tematického řazení prosazoval postupně. Středověké a renesanční encyklopedie byly spíše než k vyhledávání určené ke čtení od začátku do konce, ač mohly obsahovat abecední rejstřík (43).

Předmluva *Encyklopedie Britanniky* z roku 1771 výslovně kritizuje *Cyclopedii* Ephraima Chamberse i francouzskou *Encyklopedii* za uspořádání termínů podle abecedy (43). Encyklopedie ale po alfabetizaci pomáhaly čtenáři křížovými odkazy na další články, a dávaly

mu tak vodítko, jak se více dovědět o jednom tématu a různých souvislostech (Diderot takto například spojil křížovými odkazy hesla eucharistie a kanibalismus).

Zmíněný francouzský osvícenský projekt měl ale také řadu dalších revolučních prvků. *Encyklopedie* dokázala legitimizovat nová pole vědění, zahrnovala mapu i strom dosavadního poznání založené na Baconově klasifikaci. Zároveň připouštěla arbitrárnost kategorií a Dennis Diderot a Jean le Rond d'Alembert také deklarovali, že soudobé lidské poznání je tak široké a proměnlivé, že ho nejde plně zmapovat (44).

Důležitým rysem je ale i to, že články vznikaly společnou prací zhruba 140 přispěvatelů včetně filosofů, jako byli Voltaire, Helvétius, Condillac, Holbach, Rousseau, přírodovědce Buffona nebo státníka Turgota, kteří se připojili k hnutí encyklopedistů (50). Patřili k nim odborníci z řady oborů, ale v jejich schopnostech předat své znalosti v encyklopedickém textu i expertize byly propastné rozdíly (44 str. 42). Heslo o vzdělancích (*Gens de Lettres*) z prvního dílu této encyklopedie ostatně upozorňuje, že učenci nejsou specialisté, ale lidé schopní vstoupit na „rozmanitá pole, i když je třeba nedokáží všechna obdělávat“ (43). Pozdější encyklopedie vytvářely ještě daleko větší týmy lidí. Francouzská *Grande encyclopédie* (1886-1902) měla zhruba 450 autorů, jedenácté vydání *Encyklopedie Britanniky* (1911) mělo přes 1500 přispěvatelů a *Enciclopedia italiana* (1929-1936) naplnilo články skoro 3300 autorů (51).

Aguaxima je rostlina, která se vyskytuje v Brazílii a na jihoamerických ostrovech. To je vše, co o ní víme. Rád bych věděl, pro koho jsou podobné popisy určeny. Rozhodně ne pro obyvatele zmíněných zemí, kteří o aguaximě nejspíše vědí mnohem víc, než obsahuje tento popis, a nepotřebují se dovědět, že roste v jejich kraji. To je podobné, jako byste oznámili Francouzům nebo Němcům, že hruška je strom, který roste ve Francii či v Německu. Není to určeno ani pro nás, protože co nám má záležet na tom, že v Brazílii je strom, který se jmenuje aguaxima, když jediné, co známe, je jeho jméno? K čemu je dobré mu vůbec dávat jméno? Nevzdělaným to žádnou změnu nepřinese a nás ostatní to také nepoučí. Kdybych zde zmínil spolu s touto rostlinou i několik dalších, které jsou stejně chabě popsány, tak jen se zřetelem na ty čtenáře, kteří raději ve slovníkovém hesle zjistí minimum nebo se v něm dozví dokonce nějakou hloupost, než aby tu článek úplně chyběl. (52)¹

Výše zmíněný text není žádný šprýmovný pahýl z Wikipedie, ale článek, jehož autorem je Dennis Diderot a který vyšel v prvním díle *Encyklopedie* z roku 1751. Myslím, že dobře ilustruje vtip a ironii některých hesel i Diderotovu kritiku jistých rysů encyklopedického žánru a očekávání čtenářů. Toto sbírání poznatků se také brzy dočkalo odsudků jako výraz „buržoazní touhy hromadit“ (53). Nietzsche se do encyklopedií střefoval jako do manifestace záliby moderního člověka v množství zajímavých poznatků ve formě „historického vzdělání“ v protikladu k jeho vnějšimu „barbarství“ a návyku nebrat nic vážně: „My moderní lidé nemáme vůbec nic ze sebe, jen tím, že se naplňujeme a přeplňujeme cizími dobami, mravy, cizím uměním, filosofií, náboženstvím, poznáním, stáváme se něčím pozoruhodným, totiž krácejícími encyklopediemi, za které by nás starý Řek, přesazený do naší doby, patrně

¹ Přeloženo z angličtiny autorem

označil... jen když se stále hrne něco nového k vědění, co lze pěkně a přehledně umístit v přihrádkách paměti.“ (54)

Encyklopedie přitom zdaleka nebyla jen intelektuální projekt, ale zároveň projekt politický (43). Ten francouzský se ostatně dočkal odsouzení ze strany vlády i římskokatolické církve a Diderot encyklopedii později musel vydávat ve Švýcarsku (55). Francouzská *Encyklopedie* závisela na předplatitelích a spolu s dalšími obdobnými projekty v němčině, angličtině, francouzštině i dalších jazycích zaznamenala obrovský komerční úspěch. Do roku 1789 se *Encyklopedie* prodalo zhruba 25 tisíc výtisků (56). I s ohledem na komercializaci knih řada historiků mluví o „zrodu konzumní společnosti“ v 18. století (43). V rámci postupné „nacionalizace poznání“ a vzdělávání spjatého s moderním národním státem se také encyklopedie staly jedním z intelektuálních nástrojů soupeření mezi národy. Výše zmíněná italská encyklopedie například začala vycházet až ve 20. století. Jejím cílem bylo mimo jiné propagovat vše italské, což se podepsalo třeba na délce hesel jako „Garibaldi“ nebo „Milán“ (51). Jak podotýká Tomasz Kamusella: „Pokud měl být „civilizovaný národ“ brán svými sousedy a evropskými mocnostmi vážně, očekávalo se, že vydá encyklopedii.“ (57) V českém prostředí šlo především o Riegerův jedenáctisvazkový *Slovník naučný* (1860-1874), který měl prokázat, že čeština je „civilizovaný jazyk“ schopný zprostředkovat všechny vědecké a další poznatky potřebné k provozu moderního státu, a zejména pak osmadvacetidílný *Ottův slovník naučný* (1888-1907) jehož prvním editorem byl pozdější první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk (57). *Ottův slovník* byl nejrozsáhlejší českou encyklopedií, než ho v tomto ohledu překonala česká Wikipedie (58). Celý slovník je také čtenářům k dispozici na webu v rámci projektu Wikizdroje (59).

Nová materialita

Myšlenka na osobní elektrické encyklopedické zařízení se objevila ve 20. století. Často se připisuje americkému inženýrovi Vannevaru Bushovi, který se za války podílel na projektu Manhattan (44). Bush roce 1945 publikoval článek *As We May Think*, ve kterém popisuje zařízení nazvané Memex:

„A memex is a device in which an individual stores all his books, records, and communications, and which is mechanized so that it may be consulted with exceeding speed and flexibility. It is an enlarged intimate supplement to his memory. It consists of a desk, and while it can presumably be operated from a distance, it is primarily the piece of furniture at which he works. On the top are slanting translucent screens, on which material can be projected for convenient reading. There is a keyboard, and sets of buttons and levers. Otherwise it looks like an ordinary desk....Wholly new forms of encyclopedias will appear, ready made with a mesh of associative trails running through them, ready to be dropped into the memex and there amplified“ (60).

Tento stroj měl využívat technologii mikrofilmů a systém katalogizace propojený s vyhledávačem. Požadovaný dokument se tak měl promítnout na obrazovce po zadání příslušného kódu. Memex měl zároveň umožňovat takzvané „asociativní indexování“, kdy by mohl související informace označit, a vytvořit tak soubor odkazů, který by byl později dále

k dispozici. Tyto sbírky vybraných dokumentů by vytvářeli uživatelé memexu, ale také specializovaní pracovníci (44).

O zhruba dvacet let později přišel americký sociolog a průkopník informačních technologií Theodor H. Nelson inspirovaný Bushem s konceptem hypertextu a vytvořil první hypertextový projekt nazvaný Xanadu, který umožňoval nelineární čtení pomocí přecházení mezi odkazy. Koncept hypertextu později využil tvůrce World Wide Webu, britský programátor Tim Berners-Lee (44).

Jak ale připomíná Joseph M. Reagle, důležitou roli sehrál také belgický zakladatel dokumentalistiky (předchůdce informační vědy) Paul Otlet (1868-1944), který je spoluautorem Mezinárodního desetinného třídění (MDT). Tento klasifikační jazyk se dodnes používá při katalogizaci dokumentů a slouží jako vodítko při strukturalizaci fondů v knihovnách. Také vytvořil takzvaný monografický princip, podle kterého obsah jednotlivých částí díla reflektovaly lístky s bibliografiemi a výtahy hlavních myšlenek založené do kartotéky. Otlet nasbíraná data také převáděl na mikrofilmy. Ve svém ústředním díle *Traité de Documentation* z roku 1934 kromě toho, že rozvedl dokumentalistické koncepty, díky inspiraci nástupem biografu, rozhlasu i fonografu anticipuje různé pozdější vynálezy, jako jsou počítačová rozhraní, četba dokumentů na dálku nebo syntéza řeči (61). Všechny tyto katalogizační snahy měly vyústit v univerzální encyklopedii, jak Otlet napsal už v roce 1903.

„This book, the ‘Biblion,’ the Source, the permanent Encyclopedia, the Summa” would “constitute a systematic, complete current registration of all the facts relating to a particular branch of knowledge. It will be formed by linking together materials and elements scattered in all relevant publications... Readers, abstractors, systematisers, abbreviators, summarizers and ultimately synthesizers, they will be persons whose function is not original research or the development of new knowledge or even teaching existing systematic knowledge. Rather their function will be to preserve what has been discovered, to gather in our intellectual harvests, [to] classify the elements of knowledge.“ (62)

Tento popis encyklopedie protkané odkazy, vystavěné podle podobných pravidel, jako jsou ověřitelnost a zákaz vlastního výzkumu, podle Reagleho značně připomíná Wikipedii. A obdobnou ideu rozvíjel ve stejné době za Lamanšským průlivem Herbert George Wells (61). Britský spisovatel, přezdívaný jako jeden z otců vědeckofantastické fikce, ve sbírce esejů *World Brain* svou představu nazval Světová encyklopedie:

„This World Encyclopaedia would be the mental background of every intelligent man in the world. It would be alive and growing and changing continually under revision, extension and replacement from the original thinkers in the world everywhere. Every university and research institution should be feeding it. Every fresh mind should be brought into contact with its standing editorial organization. And on the other hand, its contents would be the standard source of material for the instructional side of school and college work, for the verification of facts and the testing of statements -- everywhere in the world. Even journalists would deign to use it; even newspaper proprietors might be made to respect it.“ (63)

Sny řady vizionářů minulého století se plnohodnotně splnily až s vytvořením Wikipedie, kterou se uráčili používat univerzitní profesoři (64) a dokonce i zmínění novináři. Internetové encyklopedie je součástí nového utopického snu o transcendenci. Jak podotýká Aleida Assmanová opisy a pozdější tisk sloužil mimo jiné k „diachronnímu dialogu“ napříč věky ve snaze „transcendentovat čas“. Digitální revoluce sebou přinesla nový sen o transcendenci prostoru a tělesnosti, zároveň ale sebou nese jistý odvrát od paměti k pozornosti a je těžké rozlišovat, co je a co není v danou chvíli podstatné. Také je otázka, jestli digitální paměťové médium s informacemi uloženými na discích, prokáže stejnou trvanlivost a přístupnost i po staletích, jako to zvládly knihy (65).

Architektura

Vesmír (který jiní nazývají Knihovnou) je vytvářen šestiúhelníkovými galeriemi, jejichž počet je neurčitý a možná i nekonečný. Uprostřed galerií jsou velké větrací šachty, obehnané nizoučkým zábradlím. Z každé galerie jsou do nekonečna vidět dolní i horní poschodí. Uspořádání všech galerií je naprosto stejné... (1)

Článek

Diskuse

Číst

Editovat

Editovat zdroj

Zobrazit historii

WIKIPEDIĚ
Otevřená encyklopedie

[Hlavní strana](#)

[Nejlepší články](#)

[Náhodný článek](#)

[Poslední změny](#)

[Komunitní portál](#)

[Pod lípou](#)

[Nápověda](#)

[Potřebuji pomoc](#)

[Podpořte Wikipedii](#)

Uspořádání stránek na Wikipedii opravdu odpovídá pravidelným puzzle, které na sebe navazují podobně jako místnosti Borgesovy *Babylónské knihovny*. Jejich počet je vzhledem k rychlosti, jakou přibývají nové články, neurčitý či spíše nekonečný. Každá stránka je z levé strany lemovaná lištou s odkazy, které uživatele jedním kliknutím přenesou na úvodní *Hlavní stranu* a další důležité rozcestníky nebo diskuzní fóra. Jednou z nich je i stránka *Poslední změny*. Jak název napovídá, jde o neustále rostoucí seznam provedených změn. Na této stránce se chronologicky evidují editace všech aktérů. Dále je tu odkaz na rozcestník *Komunitní portál*, kde jsou k dispozici důležité stránky o politickém řádu a dění v komunitě: seznam pravidel a návrhy jejich změn, aktuální spory, arbitráže i diskuze o smazání článků, seznam nových článků, žádosti o komentáře, nástěnka správců nebo chystané srazy Wikipedistů. V neposlední řadě levý sloupec zahrnuje vstup na plácek *Pod lípou*, tedy hlavní místo pro věcné diskuse o fungování české Wikipedie rozdělené do deseti tematických sekcí. Všechny stránky také nahoře lemuje lišta odkazující na diskusi o konkrétním článku, možnost editace a archiv veškerých doposud provedených změn.

Pro nezasevěného čtenáře, kterým jsem sám byl ještě před několika lety, je internetová encyklopedie rozdělená na scénu (jednotlivé články) a zákulisí (historie změn a související diskuse). Pro Wikipedisty ovšem tento divadelní příměr (66) tak úplně neplatí. Jako hlavní scéna, kam zamíří po přihlášení nejdříve, jim často slouží právě diskuzní stránky, které běžné čtenáře většinou nezajímají. Wikipedii zná asi každý, kdo využívá web, ale při rozhovorech o mém výzkumu mě zarazilo, kolik lidí nikdy nevěnovalo pozornost tlačítkům Diskuse, Editovat nebo Historie změn, a čtou texty na Wikipedii, jako by šlo o běžné články na webu. Na Wikipedii lze nahlížet jako na otevřený bující vesmír, korálový útes nebo granátové jablko poznání, které se vylouplo ze slupky známých taxonů, v němž živelně s jistou pravidelností přibývají další a další zrnka. Ale zároveň jde o uspořádaný prostor knihovny či archivu.

Zrcadlo světa

„*Prostor má základní význam ve všech formách společného života; prostor má základní význam v každém uplatňování moci...*“ (67)

Michel Foucault by tento digitální prostor pravděpodobně označil za *heterotopii*, tedy reálné místo, kde jsou skutečná místa kultury reprezentována, popírána a převracena (67).

Každá taková heterotopie má přitom v rámci společnosti přesnou a vymezenou funkci. Může v sobě sloučit i několik prostorů, které jsou neslučitelné (např. zahrada). Dalším rysem heterotopie z Foucaultovy eseje *O jiných prostorech* je to, že jde o místo s vlastním specifickým časovým polem a způsobem, jak nakládá s časem (heterochronie), počínaje místy všech časů směřujícími k věčnosti (muzeum), konče prchavými časoprostory se svátečními rysy (cirkus). Na Wikipedii jsou stránky, kde se dohlíží na změny vteřinu po vteřině, i odlehlejší místa, kam editoři zavítají jednou za čas a komunikace o jednom problému probíhá po celé dny, týdny i měsíce.

Kromě toho heterotopie předpokládá jistou míru izolovanosti, nejde o místo docela veřejně přístupné. Pro vstup je většinou potřeba vykonat určitá gesta, podřídit se rituálům či podstoupit očištění. Chce-li člověk na Wikipedii plnohodnotně editovat, musí se registrovat, poznat nuance kódu, šablon i pravidel, věnovat pozornost vlastní uživatelské stránce a vykonat jistý počet editací.

Poslední charakteristika Foucaultovy heterotopie spočívá v její funkci ve vztahu ke zbývajícím prostorům. Tento vztah se pohybuje na škále mezi dvěma extrémy. Na jednom konci leží prostor iluze, která předkládá skutečný prostor iluzornější, než je, a na druhém kompenzační iluze předestírající jiný utopický prostor tak pečlivě a skvěle uspořádaný, jako je skutečný prostor zaneřádný a neuspořádaný. Foucault v této souvislosti uvádí příklad bordelu a jezuitské koleje. Místo, které pak podle něj splňuje většinu výše zmíněných heterotopických rysů, je hřbitov jako prostor spojený se všemi místy společnosti, kumulující čas, v jehož rámci se vine neviditelná síť příbuzenských a jiných vztahů mezi obyvateli určitých prostorů, mezi mrtvými a živými.

Heterotopie Foucault staví do protikladu vůči *utopiím* jakožto místům neskutečným a ideálním, které jsou vůči společnosti v analogickém poměru. V reálném prostoru však neexistují. V pozadí Wikipedie leží na první pohled utopická myšlenka kolektivního sdílení veškerého vědění lidstva v gigantické encyklopedii, kterou vytvoří dobrovolníci ve svém volném čase bez autoritativního vedení odborných editorů.

Tento nárok se daří už skoro dvacet let do velké míry plnit. Česká Wikipedie se v roce 2017 blíží k hranici čtyř set tisíc článků a anglická verze dávno překonala pětimilionový mezník. Měsíčně Wikipedie zaznamená v průměru 18 miliard návštěv ve zhruba 300 jazykových verzích a aktivně se na její tvorbě podílí více než 100 tisíc lidí. Internetové encyklopedii se ale podařilo dosáhnout také poměrně slušné kvality. Jak vyplynulo mimo jiné z výzkumu z roku 2005 uveřejněného v magazínu *Nature*, kvalita vybraných článků s vědeckou tematikou na anglické Wikipedii a v Britannice byla už tehdy zhruba na stejné úrovni (68).

Wikipedie vykazuje mnohé z výše zmíněných rysů, ale zároveň je něčím jiným, protože jde o digitální prostor přístupný z různých koutů planety téměř kdykoliv. Fyzicky je

uložený kdesi na serverech ve Spojených státech, ale nestane-li se něco mimořádného, tak to uživatel ani nepotřebuje vědět.

„Věřím, že někde mezi těmito utopiemi a těmito naprosto jinými místy, heterotopiemi, může být určitý druh smíšené, provázané zkušenosti, již je zrcadlo. Zrcadlo je koneckonců utopie, neboť je to umístění bez místa. V zrcadle se vidím tam, kde nejsem, v neskutečném, virtuálním prostoru, který se otevírá za povrchem zrcadla; jsem tam, kde nejsem, jakýsi stín, který mi poskytuje mou vlastní viditelnost, který mi umožňuje, abych se viděl tam, kde nejsem přítomen: to je utopie zrcadla. Ale zrcadlo je také heterotopie, totiž potud, že existuje ve skutečnosti, a právě odtud, z tohoto místa zpětně působí na místo, kde se nacházím...“ (67)

Wikipedie je takovým prostorem za povrchem zrcadla, kde se otevírá širší síť bujících reprezentací, skýtající dost místa pro utopie i heterotopie, a její odraz zpětně působí na svět. Činí si encyklopedický nárok na to být zrcadlem a komprimujícím médiem, kde se průběžně reprezentuje, třídí, vyjednává a ukládá obraz světa, tedy jeho výseč, která projde kritérii významnosti, kritikou a měřítkem vkusu Wikipedistů. Postupně se stala jedním z hlavních zdrojů informací a nejnavštěvovanějších webů a to i díky hodnocení algoritmů vyhledávačů, které odkaz na Wikipedii zveřejňují na předních příčkách téměř u jakéhokoli dotazu. Jako zrcadlo, které odráží cizí myšlenky, ji označuje i řada jejích tvůrců:

„Představte si Wikipedii jako zrcadlo mediálního obrazu toho o čem píše. Co nejpravdivěji a co nejpresněji shrnuje všechno poznání, případně běžně uváděné a významné názory, který k věci/člověku patří. Z odstupů, jakoby zvenku se snaží dívat na vše to hemžení novinářů, politologů a vědců a postihnout souhrnně, co se o dané věci zatím ví (Na to, co je to evoluce, bude mít jiný názor ateistický evoluční biolog a jiný názor evangelikální pastor, resp. celá biologická literatura bude interpretovat evoluci odlišně než mnohá konzervativně-křesťanská literatura). Ani v takovém případě Wikipedie nesoudí a shrnuje. Když to zjednoduším, tak potřebuje shrnout situaci, že na věc není jednotný názor a že v křesťanských (konzervativních) kruzích panuje onen názor a ve vědecké veřejnosti zas onen. (ve skutečnosti se ještě zvažuje váha zdrojů a umístění v článku, ale to je na další povídání) Podstatné je, že nikdy se encyklopedický článek nemůže opírat o názor anonyma ... a každý z nás, každý - i když si napíšeme svoje jméno na stránku, pro čtenáře tak nějak anonymem jsme. Opíráme se proto o názor těch, kteří už mají ve světě relevanci, a z těchto názorů - jako z mozaiky se skládá mozaika zrcadla, kterým pozorujeme věc, o které je článek...Reo + | ✉ 2. 11. 2012, 21:58 (UTC)“ (69)

Wikipedie má zároveň daleko k představě nějakého běloskvoucího chrámu vycizelovaného vědění. Referuje i o věcech, které mnohým nejsou z různých důvodů po chuti a encyklopedisté minulých dob by nad nimi zřejmě ohrnuli nos.

Obsahuje nepřesnosti i nepravdy a v komunitách autorů se dějí i různé nekalé praktiky. Často se jí ale daří udržet různé hlasy v rámci určitého „polylogu“ (70), kde není nutné dojít ke shodě, ale spíše podržet mnohost věrohodných výkladů.

„Wikipedie není z papíru“ Málokteré wikipedistické heslo tak dobře vystihuje odlišnost od příbuzných děl Gutenbergova věku. Vyjadřuje nové možnosti kolektivní tvorby, ale také skutečnost, že je přístupná odkudkoli, stále ve vývoji a není nijak omezená rozsahem.

Proto na ní mají své místo třeba i články o jednotlivých japonských animovaných příšerkách nebo o různých marginálních osobnostech.

Deus omnia videt

Odhlédneme-li od bohatství virtuální kartotéky a zaměříme se na její tvůrce, kteří v tomto úle dobrovolně pracují a diskutují napříč pletivem provázaných fór, vyvstane před námi Foucoultova architektonická metafora panoptikonu (71). K budově postavené na principech anglického osvícence Jeremyho Benthama, ve které zajišťují dozorcí dohled nad veškerou aktivitou všech obyvatel, ostatně Wikipedii přirovnají ve svých pracích i další badatelé (36).

Každá změna je archivována a zůstává dostupná k nahlédnutí všem zájemcům. Je samozřejmě rozdíl, jestli uživatelé debatují na centrálním diskuzním fóru *Pod (hlavní) lípou*, v diskusi uživatelské stránky jednoho z nich, či v zákulisí článku o škodlivých plžích. V jistém smyslu zde platí slova, kterými zhodnotil sekulární společnost nevěřících Umberto Eco. Už tu není žádné centrální Boží oko svědka a stvořitele, nahrazuje ho oko druhých (72). V rámci Wikipedie neexistuje soukromá komunikace ani editace, což má vliv na to, jakým způsobem spolu lidé mluví (pokud nevyužívají externí kanály). Vše je otevřené a transparentní, ale téměř každé slovo zde zůstává zapsáno navěky a může být použito proti vám. Vězení na principu panoptikonu mělo mimo jiné sloužit k disciplinaci, tedy aby si sledovaní pod neustálým dohledem a hrozbou trestu zvnitřnili určitá pravidla chování. To do jisté míry platí i pro Wikipedii, která je spíše kolektivní dílnou než vězením. Bentham ostatně navrhoval panoptikon i pro účely fabriky, školy nebo nemocnice (73). Princip dohlížení a trestání zde slouží k ochraně jednotlivých článků a ve výsledku i kvality a dobrého jména internetové encyklopedie.

Jako příklad může posloužit zmíněná stránka posledních změn, kterou využívají tzv. „patroláři“ a „revertisté“, tedy Wikipedisté, kteří brání články před nájezdy vandalů. Otevřenost Wikipedie znamená, že ji může editovat kdokoli a kdykoli. V tom spočívá její síla a zároveň slabost. Nebýt těchto strážců, v článku o slanině byste se od 10. února 2017 dočetli, že jde o označení pro solené či uzené vepřové sádlo a vyrábí se převážně z vepřového bůčku. Poté by ale následovala tato výzva:

Nejezte slaninu a staňte se vegany! chudáci prasata, chápete to? Asi ne, protože furt žerete bůček, slaninu, žebírka další grillovaný píčoviny.

A místo zmínky o tom, že opečená slanina je neodmyslitelnou přísadou tradiční anglické snídaně, by stál dovětek:

„vzchopte se, lidi! i prasata si zaslouží život!“

Tento text do článku o slanině přidal registrovaný uživatel Vegan1994, ale strážce a správce hlídající články nepřekonal. V diskuzi s ním se dočteme:

Diskuse s wikipedistou:Vegan1994

Přestaňte prosím přidávat do Wikipedie nesmysly, je to považováno za **vandalismus**. Editaci si můžete vyzkoušet na **pískovišti**. Pokud nepřestanete poškozovat Wikipedii, bude vám **zablokována** možnost editace. Děkuji za pochopení.

--Martin Urbanec (diskuse) 10. 2. 2017, 21:58 (CET)

za a to nebyly nesmysly, za bé furt podporujete jen žraní masa a za cé miliony zvířat umírají kvůli masu který se ani nespotřebuje! --Vegan1994 (diskuse) 11. 2. 2017, 13:12 (CET)

Wikipedie je encyklopedie, nikoliv váš blogisek, kde si můžete psát, cokoliv vás napadne. P. S. maso žeru velmi málo, slaninu nežeru vůbec 😊 --Rosenfeld (diskuse) 11. 2. 2017, 13:28 (CET)

tak ho vypusťte z jídelníčku úplně a bude to nej nej!!! --Vegan1994 (diskuse) 11. 2. 2017, 13:35 (CET)

Blok [[editovat zdroj](#)]

Přestaňte prosím přidávat do Wikipedie své osobní názory a komentáře. **Wikipedie není** diskusní fórum ani projekt mající za cíl cokoliv a kohokoliv propagovat nebo kritizovat. Pokud budete takto i nadále hrubě porušovat **pravidlo o nezaujatém úhlu pohledu**, bude vám **zablokována** možnost editace. Děkujeme za pochopení.

Byl(a) jste na jeden den zastaven, pokud budete tímto stylem pokračovat, může být Vás účet zablokován na neurčito. --Remaling (diskuse) 11. 2. 2017, 13:44 (CET)

(74)

Uživatel Vegan1994 je v době psaní této práce stále až do odvolání zablokován, protože veganství na stránce o slanině tímto způsobem propagoval opakovaně. Zde se dostáváme ke stránkám jednotlivých aktérů, které lze označit za určitou „osobní fasádu“ (66) uživatelů. Každý má na Wikipedii přidělenou svou vlastní stránku, která ho reprezentuje, a může si ji upravit dle libosti. Kromě informací, které zde Wikipedista sám sdílí, jsou v diskuzi také upozornění a komentáře od ostatních, z levé lišty zároveň vede cesta na stránky „Příspěvky uživatele“ a „Protokolovací záznamy“, což jsou seznamy všech změn, které daný uživatel registrovaný pod tímto profilem na Wikipedii udělal.

Neregistrovaným a novým uživatelům je zpravidla věnována větší pozornost, jelikož jejich editace vidí patroláři v seznamu posledních změn barevně zvýrazněné. Řadu článků navíc hlídají Wikipedisté, kterým přijde upozornění při jakékoli změně daného textu. Jeremy Bentham by byl s touto průhlednou digitální stavbou a dohledem, který umožňuje strážcům, jistě spokojen.

Stát se wikipedistou

Českou Wikipedii jsem využíval mnoho let a mnohokrát mi dobře posloužila třeba už během gymnaziálních studií. Dlouho jsem se ale neodvážil měnit obsah článků nebo se dokonce registrovat. Vzpomínám, jak mě při jednom takovém pokusu odradil zdrojový wikijazyk plný neznámých znaků, do kterého jsem měl začít psát. Bylo těžké se v tom zorientovat. Vypadalo to složitě a trochu jsem se bál, že můžu něco omylem smazat a pokazit.

Současná verze Wikipedie už několik let nabízí editaci s textovým editorem *Visual Editor* a změny článků jsou tak podobně jednoduché jako úprava textu v editoru Wordu. Ale časem jsem stejně dospěl k přepínání do kódového zobrazení, protože jsem zjistil, že některé věci se tam zkrátka editují lépe a rychleji, stačilo se tento specifický jazyk naučit číst. Hodně mi přitom pomohlo pročitání článků a jejich přepínání do wikijazyka. Při psaní prvních článků jsem si k tomu často otevřel nějaké obdobné heslo, které už je více méně zpracované, a kopíroval z wikijazyka formu některých nadpisů, šablon, tabulek i referencí. Tím jsem se je postupně učil. Nápodoba a kopírování forem a různých nástrojů je vůbec hojně využívaný způsob učení se na Wikipedii.

První editaci jsem ale provedl ještě jako nepřihlášený uživatel v roce 2014, a nešlo o vytvoření nového článku. Čas od času se dívám, jestli ta editace vydržela. Vzhledem k tomu, že jde o drobnou zmínku v hesle o středověkém malíři Hieronymu Boschovi, která navíc odkazuje na další článek, myslím, že jí smazání nehrozí.

Ovšem pokud někdo chce editovat pravidelně a vytvářet nové články, bez registrace se spíše neobejde. Uživatelé, u nichž je známa pouze IP adresa, totiž čelí zvýšené kontrole ze strany aktivních Wikipedistů. Některé články jsou pro ně preventivně uzavřeny a nemohou se například účastnit různých hlasování. Problém mohou mít také v diskusích s Wikipedisty. Zejména pokud se nepodepisují, bývají neregistrovaní přispěvatelé oslovováni jako *anonymové*, což někdy platí za negativní nálepkou. Objevil jsem i případy, kdy byli považováni za robota (viz kapitola aktéři) a celkově se jim dostává jiného zacházení než přihlášeným uživatelům (jejich jméno je přitom často pseudonymem, jelikož není povinné uvádět skutečnou občanskou identitu). Podepisuje se na tom i skutečnost, že editace, které jsou na první pohled dílo vandalů, jako je vkládání vulgarismů, často provádějí neregistrovaní aktéři. Přihlášení navíc usnadňuje komunikaci a umožňuje snadněji vysledovat jednotlivé kroky daného aktéra, jak je vidět na těchto příkladech z diskusí:

(...)Vaše registrace by změnila přinejmenším dvě věci. Jednak bychom Vám mohli podávat zprávy přímo do Vaší "pošty" (tedy osobní diskuse, kde se Vám každá změna projeví jako upozornění v záhlaví), jednak bychom věděli, že jste skutečně tentýž člověk, který článek napsal (teď to poznat nejde). --[Mmh](#) 18:33, 12. 11. 2006 (UTC) (75)

(...)Diskuze s anonymem je v 99.999% případů ztrátou času. --[Ervinpospisil](#) 14. 9. 2008, 19:16 (UTC)²

(...)Autorem je bohužel anonym, takže se původních pramenů nedopátráme. Prosím o pomoc při hledání referencí. --[Vojtech.dostal](#) 14:48, 28. 2. 2008 (UTC) (76)

² https://cs.wikipedia.org/wiki/Diskuse:Prom%C3%ADtac%C3%AD_stroj

(...)diskusní příspěvky zde podepisujeme - anonymy tu nemáme moc rádi. (...)--[MiroslavJosef](#) 16. 3. 2009, 18:06 (UTC) (77)

(...)Byl bych rád, kdybyste se na své stránce alespoň minimálně představil. Nerad diskutuji s anonymy.--[Tom](#) 14. 6. 2011, 18:48 (UTC) (78)

Zvolil jsem si pseudonym Wajstofl, zaregistroval se a začal editovat. Registrací jsem získal svou uživatelskou stránku, kde lze uvádět libovolné informace o sobě nebo různé výzvy ostatním, odkazy apod. Dění na Wikipedii jsem už předtím řadu měsíců sledoval jako „lurker“, který se učí pozorováním interakcí a pročítáním stránek (79). Člověk se ale stává Wikipedistou a může se začlenit do komunity teprve ve chvíli, když začne editovat pod konkrétním jménem, které se stane svorníkem všech možných IP adres, ze kterých se na Wikipedii připojuje.

Jako první článek jsem začal tvořit jednoduchý seznam *Sokolských jednot v Česku* (80). V zásadě šlo o to překopírovat ze stránek Sokola všechny jednoty na území ČR rozdělené do 44 žup. Doufal jsem, že by následně mohli další lidé navázat a napsat článek o jednotě v blízkosti jejich bydliště, která stále funguje, případně třeba i o historické sokolovně, ve které sídlí, a seznam by tak mohl posloužit jako rozcestník. Brzy se mi v nejvyšší liště objevilo upozornění na nový příspěvek na mé osobní diskusní stránce. Šlo o přivítání od správce s přezdívkou Horst, který do diskuse umístil tuto šablonu:

 Vítejte na české Wikipedii!

Dobrý den! Pokud jste tak ještě neučinil(a), doporučujeme Vám přečíst si na úvod některé stránky, které Vám přiblíží provoz a zvyky na Wikipedii:

[Vítejte!](#) – [Úvod](#) – [Nápověda](#) – [Průvodce Wikipedií](#) – [Pět pilířů Wikipedie](#) – [Co Wikipedie není](#) – [Jak zakládat nové články](#)

Několik základních rad:

- Potřebujete-li si nanečisto vyzkoušet editace, můžete využít stránku [Pískoviště](#).
- Potřebujete-li s něčím poradit, využijte stránku [Potřebuji pomoc](#) nebo navštivte [klub Wikipedie](#) ve svém okolí; chcete-li navrhnout nějakou změnu, přidejte ji do diskuse [Pod lípou](#).
- Potřebujete-li poradit s odbornými obory, tématy či články, podívejte se na seznam [příspěvatelů \(wikipedistů\) dle oborů znalosti](#).
- Na [diskusních stránkách](#) se vždy podepisujete: stačí napsat 4 vlnovky ~~~~ nebo je vložit klepnutím na ikonu v liště nad editačním oknem. Naopak [články](#) se nepodepisují.
- Opravdu **se nebojte editovat**. Když se Vám občas něco nepovede, jiní to spraví.

Další informace najdete na [portálu Wikipedie](#). Tak ještě jednou vítejte a děkujeme za Vaše příspěvky. Doufáme, že se Vám přispívání bude dařit.

Don't speak Czech? Please see the [welcoming message in English](#). • Не говорите по чешски? Прочитайте сообщение на [русском](#).

--[Horst](#) (diskuse) 26. 9. 2016, 15:05 (CEST)

Tabulka slouží k formálnímu uvítání a vyzývá k seznámení se základními pravidly Wikipedie. Chvíli nato jsem také dostal upozornění přímo v souvislosti s editací prvního tématu. Wikipedista OJJ mě po minutě upozornil, že pokud chci v psaní pokračovat, ať na článek umístím šablonu „{{Pracuje se}}“, protože ve stávajícím stavu byl příliš krátký a prý nejde ani o „subpahýl“. Zároveň heslo navrhl k rychlému smazání, a tak se na mé první stránce objevil obrázek popelnice a výzva. „*Pokud s rychlým smazáním stránky nesouhlasíte, objasněte své důvody na diskusní stránce a následně z textu této stránky odstraňte šablonu {{Smazat}}.*“

Poté následovaly drobnějším písmem instrukce pro správce, jak správně článek smazat, aby nezanechal stopy v jiných heslech.

Šlo o to, že jsem se vzhledem k délce seznamu a zdlouhavému kopírování, vytváření podnadpisů a kontrole, rozhodl tvorbu článku rozložit do několika dní. Ale jak jsem se přesvědčil na četných příkladech, Wikipedisté nevidí rádi torza článků. Ty podle mnohých patří na *pískoviště* (osobní prostor každého uživatele, kde může skladovat nehotové články a experimentovat dle libosti). Umístil jsem proto na článek požadovanou šablonu a pokračoval v editaci. Zcela hotový byl až za řadu dní, ale žádné další upozornění jsem už neobdržel a nikdo do textu nezasahoval.

Už mé první krůčky svědčí o péči a dohledu nad nejnovějšími editacemi, kterému se věnují aktivní Wikipedisté. Zmíněný OJJ toho dne označil celkem dva „subpahýly“ ke smazání a reverteroval 29 „vandalismů“. U většiny autorů zveřejnil na jejich diskuzní stránce předpřipravené upozornění (šablonu), že se dopustili vandalismu.³ Většinou šlo o uvádění sprostých slov nebo smazání části textu. V některých méně jednoznačných případech je pouze poslal na pískoviště (Nemůžu se ubránit dojmu, že pro některé nováčky může být formální výzva, ať se raději odebere někam na písek určený k vytváření báboviček, trochu urážlivá.) V jednom případě mohlo jít dle mého soudu o editaci začátečníka, který neuložil text záměrně. OJJ mezitím také přispěl do několika jiných diskusí, které nesouvisely s vandalismy. U některých uživatelů, kteří se dopustili opakovaného vandalismu, využil stejnou šablonu s větou „Toto je poslední varování“. Několik narušení se týkalo stránky *Den české státnosti*, kterou uzamkl „polozámek“, aby ji nemohli editovat nepřihlášení a noví uživatelé. Na *Nástěnku správců* napsal, že došlo k předpokládanému náporu vandalů na toto heslo, jak avizoval předchozího dne. Do Dne české státnosti totiž zbývaly dva dny. OJJ navíc konzultoval v diskusi s Horstem, jestli neuzamknout také související článek o sv. Václavovi. Ten nakonec uzamknul správce Jan Kovář BK až onoho 28. září. Jak mi potvrdil v rámci rozhovoru jeden správce a dlouholetý Wikipedista (blahma), polozamykání některých článků o výročích nebo v souvisejících dnech je běžná praxe. Není divu, zmíněnou stránku sv. Václav denně navštíví v průměru stovky čtenářů, během příslušného svátku jde ale o několikanásobně vyšší počet. Loni 28. září například stránka zaznamenala více než 25 tisíc zhlédnutí. V den svátku je tak větší riziko vandalismů, které by samozřejmě viděl vyšší počet lidí. Dočasný polozámek dokáže většinu z nich eliminovat, i když tak trochu podrývá koncept otevřené encyklopedie.

Pokud aktér porušuje pravidla, může si být jistý, že dříve či později narazí. Seznámení s nimi ale není úplně jednoduché. Ačkoli na české Wikipedii existuje řada stránek určených pro nováčky, uživatel brzy zjistí, že různých pravidel, doporučení, norem, dobrých mravů i sankcí na Wikipedii existuje mnoho a Wikipedisté se na ně často odvolávají pod rozmanitými zkratkami.

Zákony

Wikipedie stojí od začátku na pěti pilířích, které položili její zakladatelé a jež mají shrnout všechna základní pravidla a zásady, které na této internetové encyklopedii platí ve všech jazykových verzích:

1. Wikipedie je encyklopedie.
2. Wikipedie dodržuje zásadu nezaujatého úhlu pohledu.
3. Wikipedie je svobodným dílem.
4. Wikipedie má kodex slušného chování.
5. Wikipedie nemá neměnná pravidla. (81)

První pilíř má vystihovat, že články na Wikipedii nejsou určeny ke zveřejňování vlastních názorů, neověřených faktů nebo reklamy a nejsou ani výsledkem „vlastního výzkumu“. Encyklopedie dle Wikipedistů není slovník, ale „strukturované dílo“ jehož cílem je představit „lidské poznání“ z různých oborů. Připomínka, že Wikipedie je encyklopedie, se tak často objevuje v diskusích ve spojitosti s tím, co ještě na Wikipedii patří, a co už ne (81).

Nezaujatý úhel pohledu neboli NPOV je asi nejčastějším argumentem v diskusích. Také má svoji vlastní šablonu, kterou na daný článek umísťují uživatelé, kteří se domnívají, že není vypracován neutrálně. Navíc je ještě zahrnutý i mezi závazná pravidla (viz níže). Ideály jsou v tomto případě „nezaujatost“ a „objektivita“ vyjádřené snahou zachytit vícero úhlů pohledu a podložené „ověřitelnými“ a „věrohodnými“ zdroji informací (81).

Svobodné dílo deklaruje, že Wikipedii může editovat každý a všechna vytvořená díla jsou dostupná pod volnými licencemi (GFDL, Creative Commons). Z toho také vyplývá apel na dodržování autorského práva a snahy zabránit umísťování cizích děl bez souhlasu autora. S tím se pojí často užívané slovo *Copivio* a příslušná šablona, která při vyvěšení na článek upozorňuje na možné porušení autorských práv. Licence a autorská práva, která se dále vyvíjí, je také předmětem velkých diskusí a pravidelně se řeší na výročních Wikikonferencích.

Na té poslední v brněnském kině Scala v roce 2016 vystoupil také zaměstnanec americké nadace Wikimedia Foundations, který lobbuje ve věci autorských práv v Bruselu. Porušování třetího pilíře na rozdíl od zbylých ohrožuje Wikipedii zvenčí a může vést k žalobám.

Závazné pravidlo Wikipedie

Text na této stránce je **závazným pravidlem** české Wikipedie. Editace měnící jeho význam jsou přípustné, jen pokud se opírají o předchozí **konsenzus** komunity. Své připomínky můžete vyjádřit v **diskusi**, návrhy změn označte též **Pod lípou**.

pravidla:	
■	závazná
■	doporučení
■	v hlasování
■	navrhovaná
■	neschválená

V souvislosti se čtvrtým pilířem by mohl nějaký rýpal namítnout, že existence kodexu ještě neznamená, že ho člověk musí přečíst a dodržovat. Tento princip každopádně apeluje na slušnost a vzájemný respekt mezi Wikipedisty. Vybízí k hledání „konsensu“, vyvarování se „editačních válek“ a „osobních útoků“ a k „předpokládání dobré vůle“. Také zahrnuje pravidlo: „nepoškozovat Wikipedii z důvodu prokázání tvrzení“. Na tento pilíř na české wikipedii navazuje formou „doporučení“ „Wikietiketa“, což je soubor 16 pravidel slušného chování (81).

Poslední, pátý pilíř na první pohled podemílá první čtyři, ale v principu znamená, že s výjimkou výše zmíněných čtyř hlavních principů je možné vytvářet a rušit řadu dalších

pravidel. Nabádá Wikipedisty, aby „editovali s odvahou“ a nebáli se, že někdy udělají chybu, protože vše zůstává zálohované a není problém jakoukoli chybu napravit (81).

Nad rámec těchto principů ale během patnácti let vznikla nebo byla převzata řada dalších norem pod označením „Pravidla Wikipedie“. Nejdůležitější jsou shrnuta v kategorii *Závazná pravidla*.

Nezaujatý úhel pohledu

„Články by měly být psány nezaujatě a korektně představovat všechny většinové a významné menšinové názory publikované věrohodnými zdroji v přibližném poměru rozšíření každého z nich.“ (82)

Pokud je nad článkem umístěna šablona se sdělením, že byla zpochybněna neutralita textu, můžete si být jisti, že v diskusi se argumentuje pravidlem WP:NPOV. Přidání této šablony je totiž podmíněné vysvětlením v diskusi. Jedna z velkých editačních válek na české Wikipedii se vedla například kolem článku *Homosexualita*. Jádrem sporu bylo mimo jiné osočování z POV, neboli zaujatého uhlu pohledu.

Jak vidno, objevila se nařčení z homofobie i z homosexualismu a snahy o nadhled. Ovšem srovnání jednotlivých názorů musí dle tohoto závazného pravidla vycházet ze sekundárních zdrojů, které už komparaci provedly. To má eliminovat vlastní výzkum.

„držme se seriózní vědy. Wikipedie by se neměla stát výkladní skříní hrstky antigay aktivistů. --Felipe 26. 8. 2008, 07:24 (UTC)“

(...)

Není divu, že je to homosexuální agitka, když jeho velká většina byla pravděpodobně napsaná homosexuály.“ --Kohélet 5. 8. 2011, 18:15 (UTC)

Byla: Bazi a Destinero to o sobě ani nezamlčovali.--DeeMusil 6. 8. 2011, 00:21 (UTC)

Kolegové, jestli nemáte co říci k věcnému obsahu článku, možná raději mlčte. Článek má přes 1000 editací, udělejte si anketku mezi jejich autory – včetně sebe, kolego DeeMusile, neboť jste častým editorem – a třeba i navrhnete falometrické vyšetření, jestli vás tyto záležitosti osobně zajímají. Ale řešte si to laskavě mimo Wikipedii, neboť pro ni nemají žádný přínos. Zde diskutujte o obsahu článku, nikoli o editorech (a vašich divokých teoriích ohledně jejich sexuální orientace a jejího možného vlivu na Wikipedii). Děkuji za pochopení. --Bazi 6. 8. 2011, 00:51 (UTC)

(...)

Takze ludia, vasou ulohou fakt nie je napisat, ci je homosexualita choroba, alebo nie, ale skor to, ze ako sucast niekterych diskurzov je homosexualita povazovana za chorobu, poruchu, uchylku.... a popripade dopisat argumenty, z ktorych toto tvrdenie vychadza. a taktiez popisat diskurzy, v ktorych je povazovana za nieco ine, za co, a na zaklade akych argumentov tak robi a z coho vychadza. Ale vasa debata je fakt fajn. clovek sa naucí vela vecí. romankollarik“ (83)

Žádný vlastní výzkum a Ověřování

„Ad melancholie ... Poté, co Rudolf opustil lůžko, byl vůči svému okolí podezřívavý, pociťoval odpor k veřejným jednáním, ceremoniálům a slavnostem. Spory se členy rodiny byl také jeden z důvodů, proč se roku 1583 rozhodl přesídlit do Prahy.[7]

Myslím si, že je to spíše paranoia, neboť má strach z jiných a je podezřívavý, nedůvěřivý...--Svajcr 22. 9. 2009, 05:20 (UTC)“

„Dodej věrohodný zdroj, který tvrdí, že Rudolf II. trpěl paranoiou, a klidně to pak do článku doplň. Ale takhle je to tvůj vlastní výzkum. --Daniel Baránek 22. 9. 2009, 05:38 (UTC)“ (84)

Jak ilustruje diskuse o psychických problémech císaře Rudolfa II. Habsburského, na Wikipedii má každá indukce i dedukce své meze a je zcela jedno, jestli jste laik, historik a psycholog v jedné osobě nebo třeba Rudolf II. osobně. Jak se píše v textu Pravidla, Wikipedisté odmítnou i držitele Nobelovy ceny, pokud se pokusí zveřejnit své nové myšlenky nejprve ve Wikipedii. Pokud ale odkáže na svůj článek publikovaný v respektovaném médiu, má na Wikipedii zelenou.

Každé tvrzení musí být doložené, což ovšem nebrání tvořivému hledání a výběru mezi zdroji. Čeho se ovšem musí vyvarovat, je zavádění nových teorií, terminologie apod. Wikipedisté deklarují, že cílem tohoto omezení je mimo jiné bránit různým „podivínům“ a „trollům“ v tom, aby prostřednictvím Wikipedie šířili své myšlenky. Přitom odkazují přímo na pravidla stanovená zakladatelem Wikipedie Jimmyho Walese:

„Označení „vlastní výzkum“ vzniklo jako praktický nástroj na eliminaci fyzikálních podivínů, kterých je na webu mnoho. Základní myšlenka je následující: Pro nás je velmi obtížné jakýmkoliv způsobem dokazovat, zda je nějaké konkrétní tvrzení pravdivé, nebo ne. Nepřísluší nám zjišťovat, zda nějaká nová fyzikální teorie je správná. Nejsme na to zařízeni. Jediné, co „můžeme“ udělat, je zkontrolovat, zda tato teorie již byla publikována v respektovaném vědeckém časopise nebo v knize, kterou vydalo respektované nakladatelství. Místo dokazování pravdivosti jednoduše článek označíme nálepkou, že tato věc byla ověřena lidmi, kteří jsou na to vybaveni mnohem lépe než my. Stejně principy budou pečovat i o správnost historie.“ (85)

Primární akcent tak na Wikipedii není kladen na pravdivost, ale na ověřitelnost, která závisí na citacích z více důvěryhodných zdrojů počínaje vědecky recenzovanými publikacemi, konče deníky a úředními nebo soukromými weby v závislosti na tématu. Okrajovější myšlenkové směry, které nezapadají do dobových vědeckých paradigmat, nebo různé okultní nauky se tak mohou jednoduše stát předmětem sporů a diskusí s ohledem na zdroje, které jejich zastánci udávají. Na české Wikipedii to platí například o člancích o telepatii, psychotronice nebo třeba gnosticismu, antroposofii apod.

Co Wikipedie není

S výše zmíněnou propojenou trojicí pravidel úzce souvisí také negativní definice Wikipedie, která stanovuje, že Wikipedie mimo jiné není slovník, anarchie (je regulovaná) ani nejde o demokracii (hledání konsenzu je oficiálně nadřazené hlasování). Také nemá být prostředkem propagace, blogem, sociální sítí, návodem, zpravodajským portálem, diskuzním fórem, učebnicí, průvodcem, bitevním polem, křišťálovou koulí nebo sbírkou nahodilých informací. Ale mnohé z těchto funkcí, které nejsou v souladu s úlohou otevřené internetové encyklopedie, plní přidružené projekty, jako jsou wikislovník, wikizdroje, wikizprávy, wikiknihy, wikiverzita a další stránky na bázi wiki, na které Wikipedie odkazuje. (86)

[Wikipedie není diskusní fórum](#), respektujte to, prosím. Děkujeme za pochopení.

Pravidlo tří revertů a blokování

Na Wikipedii platí zákaz revertovat, vrátit editaci do dřívějšího stavu, třikrát po sobě během 24 hodin. Cílem je zamezit editačním válkám, kdy uživatelé pouze ustavičně nahrazují dvě verze. Na místě je dle pravidel o problému diskutovat a dospět ke konsenzu. Za porušování pravidla 3RR může být uživatel zablokován na 24 hodin. Blokování je pravomoc umožněna pouze zvoleným správčům, kteří ji mohou využít ve stanovených případech. Nejčastěji jde o blokaci IP adres a uživatelů kvůli vandalismům. Blokovat ale také lze kvůli nevhodným přezdívkám, v případě osobních útoků, které ohrožují uživatele, nebo při různém „narušování Wikipedie“. Správce také smí blokovat boty, kteří se „chovají nevhodně“. (87)

„Prosím správu Wikipedie o zásah - revertovací válka ! **--MiroslavJosef 14:59, 22. 3. 2008 (UTC)

dostali varování. Další revert = blok. Článek bych zamknul, ale nevím v jaké verzi...--Chmee2 15:02, 22. 3. 2008 (UTC)

Zamykat není třeba, budu respektovat jakýkoliv názor, na kterém se shodne více lidí... --MOMOOO 15:52, 22. 3. 2008 (UTC)“ (88)

Žádost o práva správce, Účast v hlasování a Pravidla arbitráže

Správce se Wikipedisté stávají za předpokladu, že o to požádají a uspějí v hlasování (RFA nebo ŽOPS). Musí splňovat podmínky nejméně 250 editací, být registrovaní aspoň tři měsíce a uvést na sebe kontakt. Při hlasování Wikipedisté hlasují pro, proti, nebo se zdržel se. Cílem je ukázat jestli na kandidátovi panuje konsenzus. Pokud žadatel dostane méně než dvě třetiny hlasů, obvykle je kandidatura hodnocena jako neúspěšná. Proces často zahrnuje kritiku Wikipedistů, kteří nesouhlasí s odkazy na konkrétní situace, kdy podle nich kandidát pochybil. Žadatel se ocitá tak trochu na pranýři a může si být jistý, že řada uživatelů bude důsledně zkoumat jeho minulé editace, výroky v diskusích apod. Pokud Wikipedista neuspěje, může o práva požádat znovu až za tři měsíce. Wikipedie sice podle svých stanov není demokracie, ale hlasování využívá v řadě případů, například k různým průzkumům názorů nebo při hledání

kompromisní verze sporného textu v nějakém článku. Vždy přitom platí, že každý Wikipedista má pouze jeden hlas. (89) (90)

Některé spory dojdou tak daleko, že se dostanou před Arbitrážní výbor Wikipedie (Arbcom), což je volený orgán, který řeší spory mezi Wikipedisty. Podání žádosti o arbitráž je dle pravidel až zcela poslední možnost řešení. Výbor může být požádán o vykonání konkrétního opatření nebo přímo arbitráže, během které členové výbory (aspoň tři z celkových šesti) případ prověří a rozhodnou v tajném hlasování. (91) Příklad opatření přijatého Arbcomem:

„DeeMusil má zakázáno vyjadřovat se k osobám a vlastnostem ostatních wikipedistů (a to i neadresně či k celým skupinám) mimo k tomu určené diskuse (žádosti o práva správce, žádosti o komentář a podobně), ale i tam tak musí činit slušným způsobem. Při tomto vyjadřování totiž DeeMusil dlouhodobě balancuje na hranici a za hranicí osobních útoků. Pokud zákaz nebude respektovat, smí být zablokován poprvé na dobu jednoho týdne, při dalších porušeních na dobu až dvojnásobku předchozího bloku. Toto opatření se netýká zjevně a bezpochybně pochvalných vyjádření, bez vedlejších konotací. Schváleno. Poměr hlasů: 4/0/0/0. 13. 10. 2012, 19:39 (UTC)“ (92)

Ostatní

Mezi zbylá závazná pravidla dále patří pravidlo **Právní kroky a výhrůžky**, které Wikipedisty mimo jiné nabádá, aby si vzájemně nehrozili žalobami a spory řešili pomocí interních mechanismů. Jakákoli výhrůžka (nejen právními kroky) může být důvodem pro blokaci. Pokud někdo nezůstane jen u slov a právní kroky podnikne, je mu doporučeno, aby se do uzavření případu zdržel dalšího editování. Pokud se věc týká samotné Wikipedie, měl by se obrátit na nadaci Wikimedia. (93)

Dalším pravidlem je **Žádné open proxy**, které stanovuje, že uživatelé připojení pomocí serverů, které umožňují zakrývat jejich IP adresu, nesmějí měnit obsah Wikipedie. Těm, kteří pravidlo poruší, hrozí okamžité zablokování správci na neomezenou dobu. Důvodem je, že proxy servery bývají zneužívány vandaly, kteří narušují obsah encyklopedie. (94)

Posledním pravidlem je **Pravopis**. To stanovuje, že se editoři české Wikipedie musejí řídit platnými Pravidly českého pravopisu a dalšími autoritami ve věci českého jazyka, jako je Slovník spisovné češtiny, Akademický slovník cizích slov nebo Jazyková poradna Ústavu pro jazyk český. (95) Toto závazné pravidlo je mimo jiné důležité v kontextu geneze české Wikipedie. Jeho vytvoření je přímo spojené s prvním velkým rozkolem v komunitě českých Wikipedistů. Ten vyvolal tehdy uznávaný správce Vít Zvánovec, který se počítá mezi „otce zakladatele české Wikipedie“. Prosazoval však názor, že se každý uživatel může držet preferované jazykové normy bez ohledu na současná pravidla. Ve člancích, které editoval, trval na termínech, jako jsou Ethiopie, lynčování nebo theorie. Zvánovec také konflikt reflektoval mimo Wikipedii na svém blogu. Do dějin české Wikipedie se celá událost zapsala jako *Červencový a Srpnový konflikt*, kterému jsou věnovány dva interní články:

„Začátkem září vešla ve známost blogová stránka Wikipedisty Zvánovce, kde jsou nejen prozrazena všechna jemu známá občanská jména spolupracovníků, ale kde jsou tito hanlivě napadáni. Příznačné je však zdůvodnění nutnosti založení tohoto blogu: protože, jak stojí v příspěvku z 26. 08. 2005, se ve wikipedii osobní útoky na spolupracovníky netrpí, tak aby bylo tomuto odpomoženo, zakládá wikipedista svůj blog.“ (96)

„Eskalující konflikt, který vedl dokonce až k výhrůzkám fyzickým násilím Vítu Zvánovcovi, zabíral značnou část času a energie wikipedistů, které pak chyběly pro vlastní práci. Jeho projevy byly také uváděny jako příčina dočasného nebo definitivního odmlčení několika wikipedistů a jisté paralýzy této encyklopedie.“ (97)

Jak vidno spory na Wikipedii můžou eskalovat do nečekaných rozměrů a ustanovení doporučení komunitě pomáhá stanovit určité meze a normy, na které je možné se odvolat.

Doporučení

Text této stránky je **doporučení** české Wikipedie. Vysvětluje standardy, s nimiž většina wikipedistů v principu souhlasí a které je vhodné dodržovat. Přesto není závazným pravidlem. Nebojte se stránku editovat, je-li potřeba, ale větší změny raději předem navrhnete v **diskusi** a označte je též **Pod lípou**.

pravidla:	
zavazná	zelená
doporučení	žlutá
v hlasování	oranžová
navrhovaná	červená
neschválená	červená

Řada ze zmíněných závazných pravidel je dále rozvedena v rámci takzvaných „Doporučení“, která dále rozvádějí pravidla arbitráží, encyklopedické významnosti, diskusí o smazání článků, výzev jako „Buďte laskaví k nováčkům“, pravidel transkripce hebrejštiny, psaní biografii nebo zákazu osobních útoků. Celkem jich v průběhu času Wikipedisté vytvořili více než šedesát. Navíc ještě existují návrhy dalších, které doposud nebyly schváleny. Téměř každému doporučení je věnována samostatná stránka. Na řadu z nich ještě narazíme.

Kromě této soustavy norem ale řada Wikipedistů uznává i další, které stojí mimo uvedené kategorie, například v rámci „úvah a podnětů k zamyšlení“. Mezi ně jde zařadit i mírně podvratnou radu: „Nevšímejte si žádných pravidel“, pokud vám brání v udržování kvality Wikipedie (98), která je do jisté míry příbuzná s pátým základním principem. S tím se také pojí doporučení: „Editujte s odvahou“. Jisté odhodlání a odvaha je zapotřebí, protože výše nastíněná soustava norem jinak může člověka jednoduše frustrovat a odradit a nováčkům by zabralo mnoho hodin, pokud by se měli před první editací se všemi normami seznámit:

„Když jsem se rozhodl začít upravovat svůj první článek, okamžitě jsem narazil na neprostopnou zeď syntaxe a editačních pravidel. Musel jsem se probírat články, jak editovat wikipedii, jaký je správný styl a formátování, hledat syntaxi, která nebyla hned na první stránce Pomoci při editování atd. Hodně mi při tom pomáhaly moje programátorské zkušenosti, takže lidé, kteří nikdy neprogramovali nebo neznají HTML, na tom budou ještě hůř... --[URandom9](#) 11. 3. 2011, 18:31 (UTC)“ (99)

Nutno dodat, že v roce 2017 má Wikipedie Visual editor i krátký tutoriál pro nováčky a řada Wikipedistů rychle pomůže a odpoví na jakýkoliv dotaz. V Praze a Brně navíc může nový uživatel řešit editace každý týden při pravidelných setkáních Wikipedistů. Ale to nemění nic na tom, že nováček, který chce do hloubky proniknout do zákonů Wikipedie, se brzy ocitne v labyrintu mravokárných a legislativních portálů, které ho můžou od editace odradit. Dále pak vede cesta do prostoru, kde bude postupně disciplinován. Pokud se drží hlavních principů, nemusí nějakou dobu narazit na problém, ale dříve či později při editaci narazí na Wikipedistu, který bazíruje na dodržování některé normy. V této souvislosti je dobré připomenout jednu radu ze zmíněné sekce Doporučení, která zní: „Předpokládejte dobrou vůli.“ Ta vždy platí pro obě strany a její připomenutí někdy pomáhá zabránit eskalaci většího konfliktu.

„Pokud zde budete déle, časem poznáte různé lidi a budete vědět, co od koho čekat, a naučíte se i určité lidi brát s rezervou. Tím však neobhajuju nezdvořilé a zesměšňující chování. Nenechte se ale odradit. --[Jowe](#) 3. 3. 2011, 14:55 (UTC)“ (100)

Výše nastíněná pravidla jsou do velké míry odvozená z anglické Wikipedie, ale také vznikala postupně na základě zkušeností s psaním článků i dění uvnitř komunity. Wikipedie, ale také dokáže zrcadlit sama sebe v křivém zrcadle. V sekci „Wiki-humor“ jsou také zveřejněné parodické normy typu „Předpokládejte zlou vůli“, „Předpokládejte hloupost“, „Vyhýbejte se použití náhledu“ nebo „Buďte laskavý k veteránům“ a další, za kterými je slyšet Bachtinův „karnevalový smích“ (101). Vyjadřují zkušenost mnoha Wikipedistů, kteří můžou své frustrace a údiv nad paradoxy, křivdami a různými trivialitami Wikipedie vyjádřit hrou a tvorbou podobných textů sloužících k pobavení celé komunity, ale také ironických a v mnoha ohledech pravdivých důsledků uplatňování zákonů na Wikipedii.

„Sedmý Raulův zákon: Jak čas běží, pravidla a zvyklosti Wikipedie se stávají stále rigidnějšími a je stále těžší je změnit.“

Důsledek (Třetí Johnleemkův zákon): Jak počet pravidel a doporučení roste, je stále snazší pravidla zneužívat.

Důsledek (Zákon Charlese Matthewse): Wikisudiči a trollové vždy prosazují vytvoření přesných pravidel k nějaké otázce, aby mohli lpěním na liteře podvracet ducha.

Důsledek (Amarkov): Ti, kdo nejdůrazněji trvají na uplatnění nějakého pravidla, budou toto pravidlo nejpravděpodobněji ignorovat v situaci, kdy se bude přičít jejich zájmu.

Důsledek (Sceptreův zákon): Pravidla vlastně používají jenom vandalové a administrátoři.“ (102)

Jak vznikají články

Chtěl bych vědět co udělal ARCHIMEDES!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!! (103)

Takto vypadá obsah první verze článku *Archimédes* na české Wikipedii z roku 2003. Odpověď na sebe nenechala dlouho čekat. O dvanáct hodin později už si mohl zájemce přečíst, že jde o starořeckého fyzika a matematika, v textu, který čítal více než dvě stě slov.

O čtrnáct let později má heslo o Archimedovi na tři tisíce slov i řadu obrázků a text patří do kategorie nejlepších článků na české Wikipedii. Patří tak do skupiny vybraných encyklopedických hesel, které podle editorů vynikají svým obsahem a splňují předepsaná kritéria kvality. V červnu 2017 bylo takových českých článků 165. (104) Řada z nich začínala podobně. Leckdy humornou genezi některých textů archivují wikipedisté v rámci speciální stránky „Kabinet kuriozit“. Ta obsahuje sedm tematických kategorií se smazanými texty, které dle wikipedistů nepatří na internetovou encyklopedii, ale zároveň správce pobavily. Zahrnuje tak vtipy, inzeráty, říkanky nebo i celé fiktivní články, jako je třeba *Mozková masturbace* ilustrovaná fotkou Alberta Einsteina: *Mozková masturbace označuje libidózní stav způsobený třením vlasů. Téma mozkové masturbace je už léta považováno za společenské tabu... Při rychlém tření vlasů na hlavě vzniká na povrchu vlasů záporně nabitý elektrický náboj. Tento náboj má tendenci přesunout se po povrchu vlasu dolů do mozku (funguje podobně jako hromosvod)...* (105)

Podobné texty ale většinou na Wikipedii vzhledem k pravidelné kontrole nových článků nevydrží dlouho. Anglická Wikipedie vede seznam všech objevených hoaxů. Jedním z těch, které se v encyklopedii udržely nejdéle, je biografické heslo *Maddi Fairthorne* o smyšleném řediteli Světové banky, který měl tuto instituci vést v 80. letech. Článek na Wikipedii vydržel skoro 11 let. O něco kratší dobu, necelých osm let, vydržel článek *Morgan Dee Voon* o fiktivní přítelkyni Gregora Mendela, která mu měla asistovat při jeho výzkumech hrachu. (106)

Česká Wikipedie obsahuje statisíce článků a denně přibývá v průměru přes sto nových hesel. (107) Většina nejsou fiktivní články, ale také nedosahují délky ani kvality Archimeda.

„Z celkových víc jak 360 000 stránek cswiki je třetina pahýlů, okolo 10 000 neověřených + na úpravy a min. několik dalších set/tisíc s jinými údržbovými šablonami. Naopak kvalitních článků tu máme jen okolo šestistovky. Chtělo by s tím něco udělat. OJJ, Diskuse 3. 10. 2016, 06:27 (CEST) (108)

Stačí několikrát kliknout na kolonku „Náhodný článek“ a člověk brzy objeví některé stručné heslo. Jedním z nich je například *Tričko*. Text zařazený pod kategorii druhy oděvů uvádí, že jde o část oblečení, která zakrývá horní část těla a někdy se jí lidově říká triko. V podstatě prý jde o druh neformální košile. Dále se zde píše o jeho výrobě, potiskování nebo označení velikostí. Čtenář se také dozví, že v některých muslimských zemích ženy nesmějí nosit tričko na veřejnosti. Text navíc ilustruje fotka trička s logem Wikipedie. Na konci stránky stojí, že jde o příliš stručný článek, který je potřeba rozšířit. Jak tento text o dvou odstavcích vznikl?

Tričko vstoupilo na českou Wikipedii 24. října roku 2007 v 16:55 v této podobě:

„tricko anglicky t-shirt je kosile s kratkymi rukavy a někdy dlouhymi,je to tenka bluza velikosti: L,XL,XXL,XXXL a taky s usmevem XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXL :-D“ (109)

Text napsal registrovaný uživatel Aoam, který o sobě na Wikipedii tehdy uváděl, že se jmenuje Adam a je mu třináct let. Šlo o první editaci pod touto přezdívkou. Wikipedista Horst ho zhruba osm minut poté upozornil, že článek je příliš krátký:

„Dobrý den, děkuji Vám za první informace v článku [Tričko](#). Bohužel jeho rozsah nebo zpracování zatím [nedosahuje ani minimální nutné délky](#). Pokuste se prosím text článku rozšířit alespoň do té míry, abychom jej mohli zařadit mezi [články k rozšíření](#). Pokud se nám to ani společnými silami nepodaří, po sedmi dnech se rozhodneme, zda pro udržení kvality Wikipedie není vhodnější takový článek úplně odstranit; tento proces se nazývá [Odložené smazání](#). Děkuji za pochopení.“

Ahoj Adame, zkus to nějak doplnit informacemi, když si s něčím nebudeš vědět rady ozvi se. Týden je dost času--[Horst](#) 17:03, 24. 10. 2007 (UTC)“ (110)

Horst v tomto případě použil předpřipravený text i neformální výzvu. O tom, jak správně vítat nováčky, se na Wikipedii vedou opakované debaty na řadě diskuzních stránek. Snahou je, aby uvítací šablona nepůsobila příliš chladně. Ideálem je pak oslovit nově registrovaného uživatele také neformálním sdělením.

Sebelepší editační rozhraní je k ničemu, když se komunita chová mazácky nevstřícně a neosobně komunikuje šablonovými prefabrikáty. — Danny B. diskuse | mail přehled příspěvků 11. 1. 2012, 02:42 (UTC) (111)

„Mazákům“ se ale nelze tak úplně divit, jelikož nováčků není málo a mnozí z nich se už na Wikipedii po první editaci nevrátí, jak uvidíme i v případě Adama. Použití předem připravenou šablonu představuje mnohem menší úsilí než vymyslet a napsat zcela nové uvítání. Na anglické Wikipedii, kde je počet nových wikipedistů výrazně vyšší, mají vítání běžně na starost boti, tedy roboti, jejichž úkolem je na stránku nového editora umístit uvítací šablonu a odkazy na důležité rozcestníky.

„Hello, Klara ovc, and Welcome to Wikipedia! Thank you for your contributions to this free encyclopedia. If you decide that you need help, check out Getting Help below, ask me on my talk page, or place {{Help me}} on your talk page and ask your question there. Please remember to sign your name on talk pages by using four tildes (~~~~) or by clicking if shown; this will automatically produce your username and the date. Also, please do your best to always fill in the edit summary field with your edits. Below are some useful links to facilitate your involvement. Happy editing! XLinkBot (talk) 10:05, 24 February 2017 (UTC)“ (112)

Robot XLinkBot zároveň uživatele Klara Ovc upozornil, že reverteroval jeho změny v článku *Prague European Summit*, protože do něj umístil externí odkaz na facebookovou stránku, a tato editace je v rozporu s pravidly. O několik hodin později dostal uživatel pozvání do projektu *Teahouse*, kde zkušenější wikipedisté učí a radí nováčkům (obdobný projekt vzniká i na české Wikipedii). Výzvu na stránku umístil JethroBot. Na první pohled jde o další umělou inteligenci, ale při pročetí jeho uživatelské stránky s fotkou vyplyne, že Jethro má pouze rád roboty, ale žádné boty neprovozuje. Ačkoli je to nepravděpodobné, nelze zcela vyloučit, že nejde o důmyslně vytvořeného robota, kterého jeho tvůrce maskuje jako člověka. Jak ještě uvidíme, hranice mezi lidskými a nelidskými aktéry je na Wikipedii často rozostřená. Vraťme se teď ale k *Tričku*.

Zakladatel článku Adam alias Aoam se po první editaci odmlčel. *Tričku* už se dál nevěnoval a jeho poslední známá editace na Wikipedii pochází z července roku 2008. Tehdy

smazal na své stránce zmínku o věku a jménu, nahradil je větou: „Já jsem Já!“, a už se nevrátil. Tričko ale dál žilo vlastním životem. Zmíněný Horst text ještě ten den rozšířil, aby z něj byl „aspoň pahýl“. Už tehdy obsahoval většinu informací, které v něm najdeme dnes. Ale jak vyplývá z historie editací, celkem text editovalo do roku 2017 na padesát uživatelů. Přibližně polovina z nich má v přezdívce zakomponované slovo bot. Roboti provádějí různé automatické úpravy článků, ke kterým jsou naprogramováni. V některých případech dokonce vytvářejí nové články, ale na české Wikipedii to není časté. Například ChuispastonBot připojil do článku odkaz na o několik let mladší, ale výrazně obsáhlejší verzi textu o tričku „Áo thun“ na vietnamské Wikipedii. Většina zásahů umělé inteligence se v tomto případě týká právě propojení verzí článků v různých jazycích. Až roku 2013 Addbot smazal jednotlivé mezijazykové odkazy a propojil článek s unikátním číselným kódem Q131151, pod kterým jsou zahrnuty všechny existující světové články o tričku na Wikipedii v rámci projektu Wikidata. (113)

Jak vidno, i zákulisí takto stručného hesla odhaluje proces kolektivní dlouhodobé tvorby, do které jsou zapojeni lidští i nelidští aktéři, a také vliv určitých norem a pravidel. Na české Wikipedii je zaregistrováno přes 330 tisíc uživatelů a její obsah editují také neregistrovaní lidé. Ale na obsah článků má dlouhodobě největší vliv skupina „velmi aktivních uživatelů“, kterých je dlouhodobě zhruba sto. To jsou lidé, kteří měsíčně vykonají více než sto editací. Uživatelů, kteří provedou více než pět editací měsíčně, bylo v posledním čtvrtletí roku 2016 mezi pěti a šesti sty. (114) Většinu editací přitom vykonávají od začátku celého projektu právě registrovaní uživatelé. Českou Wikipedii tak do velké míry utváří malá skupina aktivních uživatelů, z nichž navíc desítky takzvaných správců disponují zvláštními pravomocemi, jako je blokování uživatelů, zamykání článků nebo jejich mazání. Na anglické Wikipedii je situace obdobná, jen komunita velmi aktivních uživatelů čítá stovky až tisíce lidí. To se může zdát být v rozporu s představou Wikipedie jako projektu „wisdom of crowds“ otevřeného všem, do kterého přispívají davy lidí a sdílejí své vědomosti, aniž by potřebovali tradiční organizační strukturu (115).

Je dobré připomenout, že původní projekt internetové encyklopedie počítal s tím, že wiki stránka poslouží spíše jako fórum pro akademiky, kde budou moci jednoduše publikovat své návrhy encyklopedických článků, komentovat a rychle je upravovat. Z tohoto pracovního prostředí se posléze zrodila dnešní Wikipedie. Její zakladatel Jimmy Wales opakovaně uvedl, že Wikipedie podle něj spíše než na drobných editacích mnoha lidí stojí na soustavné práci komunity stovek aktivních editorů. (116) Z mé zkušenosti to platí i o české Wikipedii.

Zároveň je ale třeba mít na paměti, že statistiky zohledňují pouze množství editací bez ohledu na to, kolik se za nimi skrývá odvedené práce. Oprava pravopisné chyby představuje jednu editaci, stejně jako rozšíření článku o nový odstavec. Zavedení uživatelé tak často získávají editace tím, že sledují poslední změny a upravují je tak, aby nové informace a články splňovaly určité více či méně formalizované normy (117). Velice přitom záleží na motivacích a tužbách wikipedistů. Některým například evidentně hodně záleží na počtu editací a při konfliktech argumentují zásluhami v podobě vytvořených článků, jiní zase spíše chtějí prosazovat určitý úhel pohledu jako pravdivější, pro další je ideálem objektivita.

Hádky nad puzzle

Víme dnes, že ani mezi společenskými živočichy nevládne „válka všech proti všem“, jak si představoval pesimista Hobbes, poučený zkušeností občanské války. Ve stabilním společenství se totiž vytvoří jakýsi „klovací řád“, takže každý ví, na koho si může troufnout a komu naopak bez boje ustoupí. To ovšem není žádný „řád“, nýbrž sebezáchovný krok, který může hraničit se zbabělostí. Tak si společnost představuje Gary Becker a je pravda, že když ze třídy odejde paní učitelka, může i tam nastat něco podobného: říká se tomu „šikana“. Klovací řád sice násilné střety omezuje, ale sám se z nich tvoří. Nemůže je tedy úplně odstranit, protože neruší ten základní vztah nepřátelství a jenom omezuje jeho projevy. Nepřítel je ten jiný, kterého je třeba odstranit, zrušit nebo aspoň zneškodnit. Takový vztah je mezi lidmi až příliš nebezpečný a společnost se s ním nemůže smířit. Musí ho hlídat, tlumit a omezovat. Jenže jak? Na rozdíl od šimpanzů a havranů lidé mohou mluvit, to znamená komunikovat jinak než kousáním a klováním. Prvním krokem z nepřátelství je tedy schopnost a ochota spolu hovořit... (118)

Tvoření článku v mnoha případech připomíná organický proces kolektivní práce, kdy dokáže několik autorů společnými silami bezkonfliktně vytvořit dílek po dílku dobrý článek, který plnohodnotně odráží předobraz a ohlídat ho před vandaly a lidmi, kteří by rádi zdůraznili některý názor. Ale často tomu tak není, a ačkoli spolu wikipedisté diskutují, mnohdy přitom do sebe začnou verbálně klovat, a konflikt je na světě.

Jak funguje tvorba v praxi, zkusím dále ilustrovat na vybraných heslech s problematickou historií. Článcům, které vznikají hladce bez velkých diskusí, se obvykle věnuje jen několik wikipedistů a jejich obsah se příliš nemění. Ale zvláště hesla, která se týkají společensky významných nebo kontroverzních témat, se stávají předmětem rozsáhlých debat a někdy také editačních válek. Mnohdy se vedou dlouhá vyjednání o obsahu nebo dokonce o právu hesla vůbec být součástí internetové encyklopedie. Zde je třeba zmínit, že diskuse o člancích se možná trochu překvapivě opravdu vždy týkají především obsahu článku, a pokud se debatující vzdálí od tohoto tématu, dříve či později se objeví někdo, kdo na stránce připomene, že „Wikipedie není diskuzní fórum“.

Skupina vědců z Velké Británie, Spojených států a Maďarska přišla před několika lety se srovnávací studií deseti jazykových verzí Wikipedie. Na základě analýzy v každé z nich určila deset nejkontroverznějších článků (119). Do svého výzkumu badatelé zahrnuli také českou Wikipedii. Hlavním sledovaným atributem bylo množství tzv. revertů, které jsou jádrem editačních válek. Jak už jsem popsal v jedné z předchozích kapitol, jde o editaci, která vrací stav stránky do původního stavu, v jakém byl před editací následnou. Často se používá při likvidaci vandalismů, ale také ve chvíli, kdy spolu editoři nesouhlasí a navzájem si mažou změny. Pro tyto případy platí již zmíněné pravidlo tří revertů: „Nerevertujte žádnou stranu více než třikrát v období 24 hodin.“⁴ Při jeho porušení uživatelům hrozí zablokování účtu správcem na jeden den.

Na české Wikipedii se tedy podle zmíněného výzkumu do března 2010 sváděly největší boje o tyto články: *Homosexualita*, *Psychotronika*, *Telepatie*, *Komunismus*, *Homofobie*, *Ježíš Kristus*, *Morava*, *Léčení homosexuality*, *Ross Hedviček* a *Izrael*. (Srovnání s jinými jazykovými

verzemi viz příloha č. X). Výsledky studie, která se objevila v médiích, čeští wikipedisté také reflektovali v diskusi *Pod lípou*:

„Na to nemuseli dělat výzkum. To každý veterán ví. Miraceti 18. 7. 2013, 18:16 (UTC)

My dva a další veteráni si moc dobře pamatujeme jak to bylo a ty arbitráže a diskuse kolem byly noční můra. Ale je dobré vědět, že naše žabomyší války mohou vyústit ve vědeckou studii a článek na BBC... --Yopie (diskuse) 19. 7. 2013, 18:26 (UTC)“ (120)

O konfliktu na pozadí článku *Homosexualita* už jsem také psal v jedné z předešlých kapitol. Jak vyplývá z revertů v historii a diskuse, za hlavní sporné body lze kromě širší definice homosexuality označit také její zařazení mezi nemoci, otázku genetického vlivu nebo umístění alternativních názvů, kterými se homosexuálové v různých kontextech označují, a také relevantnost uváděných zdrojů a vhodnost použitých ilustrací. Článek *Homosexualita* také odkazuje na hesla, jako jsou Léčení homosexuality, stejnopohlavní sexuální styk, Sexuální skandály katolických duchovních, Předsudky vůči léčení homosexuality, Homofobie, Homoparentalita, Homosexualita a náboženství, Muži mající sex s muži, nebo *Homosexualita* v umění, Homosexualismus. To jsou všechno tematicky související texty, která mohly být v jisté fázi geneze článku jeho součástí. K nalezení jsou ale také články, na které hlavní článek o homosexualitě neodkazuje, jako je *Homosexualita a katolická církev*, *homosexualita v Islámu*, *Izraeli*, *Německu* a dalších zemích. Ale také najdeme řadu článků, které mají v názvu místo homosexuality zkratku LGBT (označující lesby, gaye, bisexuály a transgender osoby). O jejím využití v rámci sporu o název „homosexuální“ vs. „homosexuálské hnutí“ se v zákulisí článku *Homosexualita* dlouze debatovalo, ale umístění zkratky bylo zamítnuto s tím, že jde o proměnlivou kategorii, která má daleko k objektivnímu pojmenování:

„Problém by do určité míry řešilo užití zkratky LGBT, protože „LGBT hnutí“ jednak více odpovídá onomu „ideologickému“ pojetí a více odpovídá i realitě, v níž historicky jdou tyto sexuální menšiny tak říkajíc ruku v ruce (a někdy se jen obtížně odlišuje, co je striktně homosexuální, a co bisexuální nebo transgenderové). --Bazi 8. 8. 2011, 13:26 (UTC)

Myslím, že nikoliv, jelikož někdy se uvádí jen LG, někdy LGB, někdy LGBT a kdoví kdy přibudou další písmena pro kdovíco, např. LGBTQPIZNA. Je to nespolehlivé, i když věřím, že je to teď oficiální PR těchto hnutí - tak právě tato hnutí udělila jazyku za posledních 50 let tolik změn v pojmenování sebe sama, že bych se už poučil a další jejich výstřelky nepřebíral bez rozmyslu. Nejvíce mi však vyhovuje nejgoogletestovatější varianta, neboť je používána i státní správou.--DeeMusil 10. 8. 2011, 00:06 (UTC)“ (121)

Zkratka LGBT je v celém v článku *Homosexualita* zmíněna dvakrát. Článků, které mají toto označení v názvu, jsou ale na české Wikipedii desítky, většina mapuje práva této komunity v různých zemích světa. Obdobné diskuse se vedly mnohdy mezi stejnými editory i v rámci hesla *Homofobie* a *Léčení homosexuality*, kde se předmětem debaty také stala otázka, jestli se nemá článek přejmenovat na dotaz vedený logikou: Může se léčit něco, co není nemoc? Také se řešilo, jestli se nemá sloučit s primárním článkem o homosexualitě.

Kmenové války

Tady narážíme na podstatný rys kolektivní tvorby internetové encyklopedie. A sice, že z jednoho článku někdy postupně vzniká celý hrozen oddělených hesel, které na sebe mohou a nemusejí vzájemně odkazovat. Na jednu stranu jde o snahu komunity editorů dbát na doporučení o „ideální délce článku“ s ohledem na přehlednost a čitelnost textu. Stává se, že editoři zpracují velice podrobně dílčí témata a článek potom nabyde na délce do takové míry, že přesáhne únosnou mez. Pak přichází na řadu doporučení „Rozdělování článku“.

Někdy také může jít o případ, kdy chce skupina editorů vytěsnit z různých důvodů nepohodlné informace do okrajovějšího článku, které nejsou tak na očích. Mnohdy jde o případy spadající do antropologie paměti, jak ukázal Václav Smyčka, který porovnával hesla věnující se odsunu sudetských Němců z pohraničních měst na české a německé Wikipedii, na jejichž editaci se v některých případech podíleli stejní lidé (122).

Faktografické údaje se v obou jazykových mutacích podobají, ale v českém případě jsou zmínky o odsunu z velkých článků o dějinách místa či národa (např. Dějiny Česka) vyloučeny nebo jen letmo zmíněny a odsunuty do specializovaných článků, jako je *Vysídlení Němců z Československa*. Kromě propojenosti článků je odlišná také struktura. Smyčka jako příčinu vidí „identitotvornou funkci historického narativu“ národních a regionálních dějin, kterou rozpitvané stinné stránky podemílají (122). Dále Smyčka argumentuje, že podobné udržování statutu quo a obrušování kritických hran v člancích a jejich rozdělování, aby byly texty neproblematické pro většinu čtenářů, do velké míry zajišťuje komunita velmi aktivních autorů, která funguje jako určité „představované společenství“ (28):

„Zatímco noví a příležitostní uživatelé vstupují zvnějšku do mediálního prostoru proto, aby zde vyjádřili svůj názor nebo nechali zaznít některé opominuté informace, jádro společenství se naopak snaží těmto odstředivým tendencím bránit a udržovat v zájmu funkční jednoty média co největší uzavřenost a neproblematickosti textů. Povětšinou se proto tito jádroví uživatelé zaměřují na mazání a mírnění stávajících výroků. Motivací velké masy příležitostných a jednorázových autorů je tedy uplatnit zde svoji perspektivu dějin, a tím i dosáhnout ve vnějším světě uznání. Naopak jádro uživatelů je motivováno svojí představou o společenství a svojí rolí v projektu. Tato motivace samozřejmě u první skupiny chybí.“ (122)

Argument, že v případě „jádrových wikipedistů“ už nejde o osobu autora a uplatnění vlastní perspektivy, je diskutabilní a žádá si kritické zhodnocení, o které se pokouším v této práci. Ale rozhodně při editování využívají (často velmi tvořivě) různé normy a jejich výklady, které se v komunitě za řadu let ustanovily. To ovšem nebrání tomu, aby v případě kontroverzních článků autoři nesoupeřili a neprosazovali svou verzi článku, jak lze vidět i v případě článku *Vysídlení Němců z Československa*, který byl na nějaký čas v roce 2012 zablokován správcem kvůli revertovací válce:

„Ať je tedy příčinou soupeření a vytlačování výroků rozdílná představa o ideální podobě textu, národní, nebo ještě jiné výkladové rámce, probíhá zde vždy vedle odstředivých tendencí současně vnitřní autocenzurní proces, který má tendenci co nejvíce omezovat tuto polyfonii různých partikulárních

paměti a výkladů. Ve spojení s širokou recepcí čtenářů tak nakonec může mít otevřenost hypertextu za následek nečekanou petrifikaci dominantních výkladových vzorců.“ (122)

Boje o významy, se kterým editoři jistým způsobem spojují své identity, dobře ilustruje i další kontroverzní článek, kterým je *Morava*.

Příběh *Moravy* se na Wikipedii začal psát v březnu roku 2005, kdy wikipedista Ludek vytvořil stručné heslo s dovětkem „*A Moraváci, tužte se, napište sem něco.*“ Článek byl posléze opakovaně uzamčen správci. Jedním ze sporů například bylo, jestli je Morava součástí Česka a jestli v současnosti vůbec existuje, nebo jde o historické území (označení Česko vs. Česká republika ostatně bylo na Wikipedii také předmětem vleklých sporů). Dalším sporným bodem je Brno, které někteří uživatelé opakovaně uváděli jako hlavní město Moravy, ale také spory o status Brna a Olomouce coby moravské metropole. Někteří wikipedisté byli opakovaně nařčeni z „moravistického POV“ a z vyzdvihování určitých historických etap, další ze zaujatého „pražáctví“. Wikipedista Kirk například napsal:

„O obnovu zemského zřízení nestojí především současné vládní a parlamentní strany, protože by rázem ubyla místa pro spousty úředníků a navíc by parlament nebyl jediným orgánem, který by tu přerozděloval finance. Ale o těchto argumentech pražáci jako vy nechtějí nic slyšet. --Kirk 14:51, 3. 4. 2008 (UTC)“ (123)

Na své uživatelské stránce ostatně Kirk na prvním místě uvádí v hanáckém dialektu, že se narodil v moravském zemském hlavním městě Brně, kde prý také trvale „bévá“. Heslo *Morava* editoval nejvíce ze všech aktérů, kteří se na jeho tvorbě podíleli. Celkem provedl přes 200 změn. V roce 2016 se také kolegům *Pod lípou* pochlubil odkazem na reportáž, ve které novinářům ukazuje, kde přesně protíná Jihlavu moravskočeská hranice.

Dalším sporným tématem v diskusi bylo užívání termínu Moravák či Moravan v národnostním smyslu a spory o podobu znaku Moravy nebo umístění zmínky o politických stranách požadujících moravskou autonomii. I v tomto případě došlo k rozdělení článku a odsunutí několika historických členění do příslušných článků, jako je *Markrabství Moravské* nebo *Země Moravská*. Pře o článek *Morava* ilustruje jak se na Wikipedii může projevat manifestace národních a lokálních identit.

Podobným případem je *Izrael*. Od založení článku roku 2005 se na něm podílelo na 360 přispěvatelů a zaznamenal na 1200 revizí. V roce 2008 byl zařazen mezi nejlepší články české Wikipedie a denně zaznamenaná stovky zhlédnutí. Heslo bylo také správci opakovaně uzamčeno pro editace. Zhruba tři čtvrtiny veškerého textu napsal správce Faigl.ladislav, který v článku provedl nejvíce úprav a ve své tvorbě se výrazně zaměřuje na témata spojená s touto zemí.

Při pohledu na reverty a diskuzní stránku je jasné, že jádrem „bojů“ o Izrael na Wikipedii jsou problematické vztahy mezi Židi a Palestinci. Jedním z opakovaně revertovaných uživatelů byl například Saharan, V roce 2007 přepisoval zmínky o „teroristech“ na palestinské „bojovníky“. To bylo opakovaně revertováno. (124) Na své stránce mimo jiné píše, že je Čech, ale jeho matka je Palestinka narozená v Jordánsku:

Saharan není vandal a i přes prvopočáteční problémy se udržet na "uzdě" a být nestranný, se snaží nezaujatě provádět editace dosavadních stránek. A zdá se, že narazil hned během prvního pokusu posunout Wikipedii směrem k nestrannosti (snaha nahradit výraz teroristé výrazem - palestínští ozbrojenci), což je dle mého názoru neutrálnější výraz, neboť v řadách palestinských bojovníků nejsou jen ti, co útočí na neozbrojené civilisty (teroristé sensu lato), ale i ti, kteří mají na mušce izraelské vojáky

okupační armády, což rozhodně teroristé nejsou. Mrzí a obtěžuje mě neustálé blokování mé sdílené IP adresy. Tak např. jsem uvedl nesporný fakt, že židi jsou potomci otrockého národa (citace: starý zákon) a na základě této pravdivé informace docházelo opět k cenzurám a blokům. Jsem tvrdohlavec a má snaha o nápravu bude tak vytrvalá jako Alláhova vůle. (125)

Saharan také článek *Izrael* několikrát celý smazal a nahradil odkazem na kampaň za bojkot izraelského zboží. V jiném případě text nahradil sdělením: „ROK 2067: populační složení státu Israel: 80% Palestinci, 10 % Rusové, 10 % židi“. Článek v této podobě vydržel na webu dvacet minut. Saharan byl správcem opakovaně zablokovan a naposledy Wikipedii editoval v září 2007. *Izrael* na začátku roku 2017 obsahuje slovo teror ve čtyřech případech. Ve dvou v souvislosti se sionistickými „teroristickými skupinami“, které bojovali proti Britům ve 40. letech, a ve dvou dalších ve spojení s útoky „palestinských ozbrojenců.“ (126)

Mezi „nejlepší články“ patří také *Komunismus*. I v jeho historii najdeme nařčení ze zaujatého úhlu pohledu, ale také debaty o tom, co už do článku nepatří a mělo by se přesunout a rozvést v jiných článcích, jako je *Komunistický režim* a další. Jedním z příkladů je třeba Leninův přístup ke státu nebo odkazy na antikomunismus. Nejaktivnějším editorem je v případě tohoto článku uživatel Ioannes Pragensis, který napsal zhruba polovinu textu. Zároveň největší část textu smazal a vykonal řadu revertů. Opakovaně byl také jinými přispěvateli nařčen z toho, že si na článek nárokuje „vlastnění“, i z toho, že je komunista. U jiných se naopak těšil uznání za to, že se snažil předejít konfliktu a nalézt v diskusi kompromisní řešení. (127) *Ježíš Kristus* je článek, kde se většina sporů vede o doložitelnosti Ježíše v dějinách a o hodnověrnosti a existenci pramenů. Paralelně vznikl také článek *Historický Ježíš*. V diskusi se často v protikladu deklarují křesťanské a ateistické postoje. Nejvíce textu přidal a odebral Dodo~cswiki, který působil ve Wikiprojektu křesťanství, jehož cílem je sdružovat editory rozvíjející články o tomto náboženství.

Telepatie je ve srovnání s výše uvedenými poměrně krátký článek, ale má zdaleka nejdelší diskuzi, která je vzhledem ke svému rozsahu rozdělená na pět dlouhých stránek. Skoro celá se přitom odehrála v roce 2010. Článek byl v té době také opakovaně uzamčen. Diskuse také zahrnuje vyjádření jazykové poradny Ústavu pro jazyk Český a odkazy na další zdroje. Ale hlavní spor se podobně jako v případě *Ježíše* vedl o to, jak nejlépe definovat telepatii s odkazem na chybějící důkazy o její existenci. Délka diskuse odráží skutečnost, že kvůli revertům a blokacím editoři skutečně vyjednávali o jednotlivých slovech, hlasovali o podobě úvodní formulace a následně žádali správce, aby provedli změnu, k níž došli v konsenzu. V zásadě ale jde o dohady zhruba deseti wikipedistů o úvodní definici. Role jakéhosi moderátora se i zde ujal Ioannes Pragensis, který si na Wikipedii několik let vedl deník. V souvislosti s *Telepatii* si do něj poznamenal:

17. února 2010 Osudový krok, vstoupil jsem do vzrušené diskuse kolem telepatie. Výzva: pokusit se odhlasovaný a ne příliš kvalitní úvod nahradit lepším (což by nestálo za námahu) a hlavně se pokusit obnovit kulturu diskuse kolem něho...Potvrdilo se, že je to vstupenka do dlouhých žabomyších sporů. Ke svým dosavadním čestným titulům získaným při wiktivorbě jako stalinista, cenzor, hrobař české Wikipedie atd., jsem však díky tomuto angažmá směl přidat i "stoupenec telepatie". Velmi si toho vážím. Pokud si někdy splním sen a napíši Hitlera, stanu se nepochybně ještě nacistou a moje sbírka titulů bude skoro úplná. (128)

Kritické zmínky o úrovni debaty kolem *Telepatie* poté Ioannes Pragensis zmiňuje ve svém deníku opakovaně. Poslední záznam je z března téhož roku:

Považuji první věty článku telepatie za jeden ze svých nejnáročnějších příspěvků Wikipedii. Asi 400 KiB diskusí, vzájemné urážky a podrazy, argumentace v kruhu, neústupnost. Stojí uprostřed, schytával jsem to z obou stran – scientisté byli o poznání agresivnější a méně ovlivnitelní argumenty, telepatisté zase o to víc využívali loutky; a z obou stran to bylo znechucující. Proč jsem raději místo toho nenapsal něco užitečného o nějakém méně kontroverzním tématu? Za prvé samozřejmě motivace horolezce: vylézt na skálu, která ještě nikdy nebyla zdolána, a přes silný odpor ze dvou stran prosadit nějaké rozumné znění. Za druhé obecnější příspěvek Wikipedii: Ukázat, že se i v krajně zablokované situaci dá vést diskuse s plodným vyzněním. Od nynějška nikdo nemůže říct „tam je to pat, tam se nedá nic dělat“. A za třetí učitelská naděje, že se po mně jednou i někdo další pokusí podobným způsobem řešit články, v nichž se vlivem sporu dvou klik zaseklo špatné znění, v našem případě dokonce odhlasované jako zákon. (128)

Wikipedisté se dohodli na určitém kompromisním znění. Ale spor mimo jiné o to, jestli má být telepatie „přenos informací“, nebo „údajný přenos informací“ trvá a reverty se čas od času opakují, byť už nejde o „válku“ jako v roce 2010 a článek od té doby nebyl znovu uzamčen. Na spory o telepatii nepřímo navazují neshody kolem článku *Psychotronika*, kde se objevují podobné argumenty i wikipedisté. Oba články také sleduje a upravuje skupina wikipedistů sdružená pod Wikiprojekt „Pseudověda“. Ten si klade za cíl zlepšovat články, ve kterých se vyskytují „pseudovědecká tvrzení“, aby heslo vyznívalo neutrálně.“ (129)

Biografie a smazání

Poslední stránkou na seznamu je *Ross Hedvíček*. Jako jediná ze zmíněných stránek byla po diskusí z české Wikipedie smazána správci. Text a jeho genealogie je proto běžným uživatelům nedostupná. Jedna verze článku je ale přístupná na webové stránce (130), kam ho kdosi přepokopíroval. Na Wikipedii zbyla jen archivovaná diskuze o smazání. Ke smazaným stránkám mají přístup pouze správci, kteří je můžou na vyžádání wikipedistům zpřístupnit. Argument pro nepřístupnost smazaných hesel, který nejčastěji zaznívá, je, že mnohdy by tyto stránky porušovaly autorská práva. Každý, kdo trochu ví, jak to na Wikipedii funguje, by si je jednoduše dohledal.

Ross Hedvíček je také jako jediné ze zmíněných hesel biografické. Na tyto texty se vztahuje doporučení „Biografie“, které popisuje, jak by měla vypadat struktura biografického článku, příslušné kategorie, infobox a podobně. Na zmíněný článek se ale vztahuje také doporučení „Články o žijících lidech“, které nabádá editory k větší opatrnosti, pečlivému dokládání každého tvrzení a ochraně soukromí daných osob – mají také předpokládat dobrou vůli, pokud se dotyčný snaží obsah článku měnit. Důvodem jsou mimo jiné stížnosti na biografické články ze strany dotyčných osob, kterým z různých důvodů vadí uvedené informace.

Na anglické Wikipedii je například znám případ amerického spisovatele Philipa Rotha, který se marně pokoušel uvést na pravou míru informaci o inspiraci k napsání jedné z jeho knih. Nakonec poslal dopis správcům Wikipedie, kde celou věc vysvětlil. Ti ho ale odmítli s tím, že informaci musí potvrdit sekundární zdroje. Teprve až když dopis vyšel v magazínu *New Yorker*, editoři článek na Wikipedii změnili s odkazem na zveřejněný dopis (36). I takto absurdní nádech může trvání na pravidlech na Wikipedii dostat. Ale jak vyplývá z přiznání italského spisovatele Umberta Eca, ne každý na Wikipedii musí narazit tak jako Roth:

„Heslo, jež se týká mě, obsahovalo jeden nepřesný životopisný údaj, který jsem korigoval, a od té doby tuto chybu neobsahuje. V resumé jedné z mých knih se navíc uvádělo něco, co považuji za nesprávnou interpretaci: tvrdilo se tam, že „rozvíjím“ určitou Nietzscheovu myšlenku, zatímco ji ve skutečnosti popírám. Slovo „develops“ jsem nahradil výrazem „argues against“ a i tato korektura byla akceptována.“ (130)

Skutečnost, že světoznámý sémiotik anonymně opravuje na webu čísi konspekt jedné ze svých knih, se asi může stát pouze na Wikipedii. Na české verzi je známá například snaha o změnu článku *Ladislav Špaček*. Bývalý tiskový mluvčí prezidenta republiky a český *arbiter elegantiarum* chtěl vymazat informaci o tom, že byl na konci 80. let členem komunistické strany. To se mu nepovedlo a případ se dostal do médií, podobně jako snaha mluvčího Prahy 5 smazat z Wikipedie kritiku mířenou na tehdejšího starostu této městské části Milana Jančíka (131). Wikipedie ostatně obsahuje také doporučení „Autobiografie“:

„Obecně převládá názor, že není šťastné začít psát článek sám o sobě, bez ohledu na to, jak důležitý se cítíte být. Pokud vytvoříte článek o sobě samém, s velkou pravděpodobností se rychle objeví na stránce diskusi o smazání článku (to ještě neznamená, že nakonec bude vymazán) a rozpoutá se živá debata o oprávněnosti vašeho kroku. K dlouhým diskusím již vedly i články o wikipedistech, kteří skutečně jsou slavnými osobnostmi, pokud je sami založili nebo editovali. Je to především proto, že nestranné vytváření článku vyžaduje i nestranné posouzení důležitosti a ověřitelnosti. Posuzování vlastní významnosti je nevhodné, počkejte, až článek o vás založí někdo jiný...Někteří z nás se dokonce domnívají, že i dodatečné editování takového článku je z principu nežádoucí.“ (132)

Výše zmíněná pravidla se týkají také hesla *Ross Hedvíček*, jelikož jedním z tvůrců článku byl wikipedista Rosta, tedy člověk, o kterém článek pojednával:

„Rostislav „Rost’a“ Hedvíček (30. května 1956[1]) též používající jméno Ross a příjmení bez diakritiky, je český emigrant žijící na Floridě ve Spojených státech amerických, známý jako blogger, internetový diskutér a kritik dění v České republice.[2][3] Podle vlastního vyjádření je autorem několika stovek článků publikovaných v češtině i v angličtině. Některé z nich vyšly souborně v knihách *Jak Paroubek kradl salámy* aneb *Hedvíčkova politická břitva* a *Sametový tunel* (Beta Books, Praha 2005 a 2006)...“ (130)*

Článek byl podroben několika diskusím o smazání a v roce 2011 nakonec smazán kvůli absenci „věrohodných a nezávislých zdrojů“ a neprokázané „encyklopedické významnosti“. Články mohou mazat pouze správci, ale musí tomu předcházet „diskuse o zmazení“⁵, což je zaběhlý proces známý pod zkratkou AdF nebo DOS. Článek může ke smazání navrhnout kdokoli a poté následuje debata, která trvá zpravidla nejméně týden. Wikipedisté, kteří mají zájem se zapojit, zde napíší svůj názor většinou uvozený slovy „Ponechat“, „Smazat“ nebo „Přepřerovat“ a „Přesunout“:

„Smazat - argumenty jsem uvedl v diskusi k heslu. Čas jasně ukázal, že se nám nedaří text upravit do přijatelné podoby, což je podle všeho způsobeno absencí seriózních zdrojů, které by se netriviálně zabývaly tématem Ross Hedvíček. Chtěl jsem tomu dát čas ještě 14 dní, ale protože nemíním vést s Jowem revertovací válku, musíme přejít k tomuto kratšímu procesu. --egg 1. 12. 2011, 13:02 (UTC)

Ponechat, plně se ztotožňuju s první větou, kterou napsal navrhovatel v proběhlém hlasování o smazání zde, Že se nám nedaří upravit text do přijatelné podoby nemůže být argument pro smazání, článek klidně může být osekán na základní údaje. Bohužel mám dojem, že hlavním důvodem pro smazání jsou u některých osobní antipatie. Hedvíček není jen spammer, ale i autor knih (i když si o nich můžeme myslet cokoliv). V článku vidím jeden jasný NNVZ a několik dalších zdrojů, které sice asi nejsou netriviální, ale celkově má článek více zdrojů než spousta jiných článků. Připomínám, že 2NNVZ není závazné pravidlo, ale pouze doporučení. --Jowe 4. 12. 2011, 23:02 (UTC)

Spíš ponechat a určitě přepracovat. Vidím přesně dva potřebné NNVZ. Podle jejich obsahu by měl být článek zkrácen a očesán o zbytečnosti (otázky manželství, manželských a nemanželských dětí jsou u osob tohoto typu - ale u naprosté většiny osob na Wikipedii - nepodstatné a nejsou encyklopedické). Ohledně oborových kritérií si nejsem jistý a ponechání a přepracování by mohlo pomoci právě tomu, aby z článku vyniklo vyjasnilo, v čem opravdu spočívá jeho významnost. Je pravděpodobné, že nesplňuje řadu "nápo vědných" kritérií jako jsou stoleté testy. Ale při existenci 2NNVZ ze současného stavu článku vidím jako přínosnější přepracování a zkrácení než smazání. Jako další řešení mohu akceptovat i návrh na urgentní úpravy. Okino 8. 12. 2011, 19:46 (UTC)“ (133)

Celkem se pro smazání článku vyslovilo 12 lidí a 6 lidí chtělo stránku ponechat. Co také mohlo sehrát roli kromě věcných argumentů a osobních antipatií, je to, že mezi komentáři se objevilo vyjádření podepsané Hedvíčkem:

„Na kolenou vas prosim - vymazte to heslo o mne a nebo ho zredukujte na tri vety a zamknete. Musi vam byt jasne, ze je porad tercem tech psychopatu (na Wikipedii uz legitimizovanych)co pisou HATEPAGES o me (jako <http://hedvicek.unas.cz>)a naprosta vetsina kydy je naprosta lez co nesmysl (SSM, StB, atd.). Proste to vymazte. Na anglicke Wikipedii jste to velmi aktivne vymazali (a tam by mne to potesilo), na ceske Wikipedii o heslo nemam zajem - prilis mnoho nenavisti, biasu a lzi. Dekuji vam. Dozivotne zabanovany Wikipedista Ross Hedvicek.“ (133)

Každá diskuse o smazání na první pohled vypadá jako hlasování. Ale podle pravidel má jít primárně o vznesené argumenty a hledání konsenzu. Správce musí zvážit uvedené názory, ale ve výsledku je konečným arbitrem, který o smazání rozhodne a zveřejní zdůvodnění:

„Diskuse skončila výsledkem smazáno. Článek neobsahuje věrohodné a nezávislé zdroje o většině uvedených biografických informací Hedvička. Není prokázána Hedvičkova encyklopedická významnost a ani nejsou věrohodně doloženy údaje o něm tak, jak je požaduje doporučení WP:Žijící lidé. Se zdroji je nákládáno nekonzistentně – na jednu stranu jsou jako fakt prezentována Hedvičkova tvrzení, na druhou stranu jsou uváděny jako fakt i jím popírané věci. Chybí jakákoliv nezávislá a nestranná publikace, použity jsou prakticky pouze zdroje z řad jeho odpůrců nebo informace přímo od Hedvička, případně blogy. Jediná ověřená a nezávislá informace je, že Hedvíček je považován spamera a to je pro biografii žalostně málo. --Tlust'á 9. 12. 2011, 17:57 (UTC)“ (133)

Na Wikipedii ovšem funguje také tzv. „Rychlé smazání“ v rámci kterého správci takto označené stránky likvidují více méně okamžitě bez diskuse. Někdy se to týká i desítek článků denně. Podle doporučení jde o hesla s nesmyslným obsahem, vulgarismy, účelovou reklamou, různé pokusy nebo texty vytvořené zablokovanými wikipedisty a prázdné kategorie⁶. Správce v těchto případech uvádí často jednoslovné zdůvodnění a heslo už dále řadí wikipedisté

nemohou zobrazit. K dispozici tak jsou pouze záznamy zaprotokolované ve knize smazaných stránek⁷:

„18. 4. 2017, 19:27 Martin Urbanec (diskuse | příspěvky) smazal stránku Michal Gulyáš (vypršela lhůta k doložení encyklopedické významnosti (info, info))

18. 4. 2017, 15:03 Draceane (diskuse | příspěvky) smazal stránku Básně o kočičce (vulgarity (info))

17. 4. 2017, 19:11 Tomas62 (diskuse | příspěvky) smazal stránku Ulejdávač (experimenty (info))

19. 4. 2017, 12:34 Tomas62 (diskuse | příspěvky) smazal stránku Jipocar (propagační obsah (info))“ (134)

Řešení konfliktů

Jak jsem ilustroval na výše uvedených článcích, Wikipedie je mimo jiné místem řady konfliktů a soubojů, jakkoli v pravidlech uvádí, že „není bitevním polem“. Ne vždy dojde přímo na editační válku.

Ahoj, vyvaruj se prosím používání revertu jako nástroje diskuse a prosazování svého, tímto tě upozorňuji na pravidlo 3 revertů. Poměrně snadno by se mohlo stát, že to bude vyhodnoceno jako narušování Wikipedie s následným blokem. Vhodné místo je diskuse, tam si máte rozdílné názory vyříkat (PS: Píšu to samé oběma, na revertační válku jsou vždy potřeba 2). --Chmee2 9. 9. 2010, 16:36 (UTC)

Od správců může přijít varování, mnozí wikipedisté se konfliktu také snaží sami předejít a někdy oslovují další kolegy, aby se zapojili do editací. Na české Wikipedii také existuje kategorie: „Články o kontroverzních tématech“. Ta obsahuje na devadesát ostře sledovaných textů, počínaje heslem o firmě Amway a Vysídlením Němců z Československa konče. Uživatelé se v diskusi článků vybízejí k tomu, aby si pečlivě pročetli dosavadní debatu, než se pustí do jakýchkoli změn.

Kromě běžných diskusí a hledání konsenzu ale mají uživatelé k dispozici řadu formálních postupů. V řadě případů jde o konflikt mezi dvěma wikipedisty na pozadí hesla, kterému další uživatelé nevěnují pozornost. Pokud se jim nedaří domluvit, mohou požádat další wikipedisty o názor nebo mediaci. Dokonce je několik uživatelů, kteří tuto službu oficiálně nabízejí a jsou evidovaní na „Seznamu prostředníků“. V praxi jsem ji ale viděl uplatněnou pouze několikrát. Pokud se nepodaří vyřešit spor dalším nezainteresovaným uživatelům, nabízí se možnost předložit problém komunitě formou žádosti o komentář, která slouží k oficiálním diskusím i v řadě jiných případů, než jsou spory o jednotlivé články. Jádro sporu se tak přeneso na stránku příslušné žádosti o komentář (ŽOK), kde můžou wikipedisté o věci debatovat dlouhé měsíce i roky.

To platí například i o ŽOK/Psaní článků o fikci, který byl založen v říjnu 2012 a byl otevřený zhruba dva roky. Zmíněná žádost byla založena kvůli článku o Sithských válkách, které byste ve světových kronikách hledali marně, protože jde konflikt z fiktivního světa

Hvězdných válek. Domnívám se, že co se témat týče, rozvoj Wikipedie může pokračovat do nekonečna. Nemám ani tak na mysli nové vědecké poznatky o Zemi i vesmíru, ale spíše rozvoj nejrůznějších fiktivních světů a jejich obyvatel, na které se někteří wikipedisté přímo specializují a další na ně hledí úkosem. Cílem žoku bylo ujasnit si pravidla pro články z říše fikce a vymyslet příslušný manuál. Z dlouhé diskuse vyplynulo, že i články o Šmoulech nebo Středozeemi musejí být ozdrojovány a psány v encyklopedickém stylu, ne jako texty fanoušků. Komentář také inicioval návrh doposud nepřijatého „Doporučení“ *Významnost (fikce)*, které stanovuje kritéria významnosti. S tématem také souvisí například *Žádost o komentář / Seznamy epizod seriálů*, ze které vyplynuly šablony na seznamy jednotlivých dílů a návod, jak je psát. To jen dokládá, že spory na Wikipedii bývají popudem k vytváření nových norem.

Z výše zmíněných kontroverzních článků se ŽOK týkal například hesla *Homosexualita a Léčení homosexuality* a paralelně navíc probíhal *ŽOK/Chování wikipedistů DeeMusil, Dezidor a ŠJů*, který zahájil Destinero, jenž zmíněné wikipedisty obvinil z dezinterpretací a užívání nedůvěryhodných nebo nemístných referencí. Na celý případ poté navázala „Arbitráž“, která je mezi wikipedisty známá jako kauza *Destinero versus DeeMusil* a věnuje se jí hned několik arbitrážních stránek

Wikisoud

Arbitrážní výbor je volený orgán, který řeší spory mezi wikipedisty. Podání žádosti o arbitráž je dle pravidel až zcela poslední možnost řešení. Výbor může být požádán o vykonání konkrétního opatření nebo přímo arbitráže, během které členové výbory (aspoň tři z celkových šesti) případ prověří a rozhodnou v tajném hlasování.

Arbcom na české Wikipedii vznikl až na konci 2005 po vzoru anglické Wikipedie. Jeho vytvoření podnítily již zmíněné spory s Vítem Zvánovcem, který už tou dobou používal na Wikipedii jinou přezdívku.

„Blokování a zákaz editace jsou dva různé prostředky pro ochranu Wikipedie. Zákaz editace nelze zrušit pouze odblokováním, nýbrž jednoznačným vyjádřením toho, kdo je ke zrušení zákazu editace oprávněný. Schváleno (3 pro, 1 proti, 2 se z případu vyloučili)

...

Wikipedista Z (nyní Guy Peters) i po odblokování pokračuje v osobních útocích, předpokládá zlou vůli, a obnovuje staré spory. Schváleno (2 pro, 1 proti, 1 se zdržel, 2 se z případu vyloučili)

...

Z (nyní Guy Peters) smí editovat pouze ze svého hlavního účtu, kterým je účet Guy Peters a nesmí využívat loutkových účtů. Takový účet může být okamžitě zablokován na neurčito a veškerá porušení pravidel či nařízení ArbComu jsou hodnocena, jako by byla provedena z hlavního účtu. Schváleno (tři pro, jeden proti, dva se z případu vyloučili)“ (135)

Jak je vidět na příkladech závěrů arbitráže, Arbcom může konstatovat a upřesňuje obecné normy a také stanovuje tresty a sankce pro uživatele. Má soudní i vyšetřovací pravomoci. Tento orgán proto někdy bývá označován jako nejvyšší soud Wikipedie. Jak vyplývá z diskusí o jeho

fungování, v průběhu let se značně měnila jeho akceschopnost, důvěryhodnost i zájem o to být arbitrem, část míst někdy bývá neobsazena.

Ve zmíněném případě *Destinero vs. DeeMusil* byl žadatelem uživatel Destinero, který si na zdrojování českého článku *Homosexualita* stěžoval i na anglické Wikipedii a psal kvůli tomu také zakladateli Jimmymu Walesovi. Argumentoval odlišnou podobou článku na anglické Wikipedii. Arbitráž následně prohrál. Oponent DeeMusil argumentoval tím, že on text článku nezměnil a prováděl pouze reverty, ale také se snažil arbitry přesvědčit hodnou svých editací: „Zvažte prosím, že v můj prospěch například může svědčit „tato editace“, která ukazuje, že dokážu prezentovat i fakta podporující názor se kterým nesouhlasím a dokonce k němu i vyhledávat zdroje. Zkuste však najít něco takového u Destinera... nemožné. Mé spektrum editací je poměrně široké, neboť mne zajímá všechno a projekt Wikipedie se mi líbí. Neváhám dokonce editovat hlavní stránku Wikipedie. Spektrum editací Destineroových je 6 článků o homosexualitě, které používá jako nástroj propagandy. --DeeMusil 20. 7. 2009, 18:46 (UTC)

Editoři snad nemají přikázáno, kolik ze svého volného času musí věnovat Wikipedii a jakým článkům. Někoho zajímá úzká tematika, někdo rád přispívá k širokému spektru článků. Někdo začíná od článků o tématech, které ho zajímají a něco o nich ví a postupně začne přispívat i do jiných. Ale na tom přece nezáleží. Byť i jedna jediná přínosná editace Wikipedie má smysl. Mohu v případě zájmu konkrétně identifikovat úseky, na nichž jsem se podílel nebo přímo sám zpracoval a které i přes všechny spory na Wikipedii zůstaly. Není jich málo. A pokud by česká Wikipedie měla instrumenty na dodržování vlastních pravidel, pak by zůstala drtivá většina mojich editací tak jaké na anglické Wikipedii. --Destinero 21. 7. 2009“ (136)

Destinerovi zřejmě ve sporu také příliš nepomohla skutečnost, že v průběhu arbitráže byl zablokovaný správcí kvůli osobnímu útoku. V souvislosti s editováním článků o homosexualitě byl blokován také na anglické Wikipedii. Tyto okolnosti jsou v arbitrážních protokolech zmíněny. Důležitý je ovšem také jev, že Arbcom často odmítne hodnotit něco, co mu nepřísluší. V tomto případě šlo z pohledu Destinera o jádro sporu, tedy konkrétní obsah daného článku.

Arbitrážní výbor nezasahuje do obsahu encyklopedie Wikipedie. Veškerá rozhodnutí i související s obsahem článků může Arbitrážní výbor vydávat pouze tehdy, je-li beze sporu porušováno některé pravidlo Wikipedie, ve sporných případech ale nemůže upřednostňovat některou variantu. Nejvyšší autoritou pro řešení podobných sporů je komunita Wikipedie, arbitrážní výbor v souvislosti s jejími rozhodnutími o obsahu zasahuje až tehdy, jestliže některý z wikipedistů vůli komunity soustavně ignoruje ke škodě Wikipedie a situaci už není možné řešit ani běžnými nástroji (např. úkony správců). Schváleno. Poměr hlasů: 5/0/0/0. 25. 5. 2010, 13:24 (UTC) (137)

Toto uvedl Výbor na úvod svého rozhodnutí mezi principy, které připomněl. Destinerovi poté mimo jiné zakázal na dva roky jakoukoli editaci článků s homosexuální tematikou pod hrozbou několikátýdenního trestu. V případě porušení se dvouletá lhůta obnovuje. Archivovaný protokol také obsahuje záznamy zablokování, ze kterého vyplývá, že Destinero v panoptikonu opakovaně neunikl pozornosti správců a byl blokován za editaci článků o registrovaném partnerství nebo homoparentalitě i za osobní útoky.

Spory mezi oběma wikipedisty se navíc částečně přenesly i do diskuse pod externím Destineroovým blogem, kde se debata vedla oproštěná od mravů panujících na české Wikipedii. Ze stránek posléze byly některé výroky citovány na Wikipedii jako osobní útoky: „14.1.2010 - externí [refaktorizováno Jste lhář a manipulátor]

2.3.2010 - externí [refaktorizováno Vy jste takový imbecil, že spoustu věcí nepochopíte nikdy. A na tom si trvám, na Wikipedii nemáte vůbec co dělat... ...Holt na Wiki prostě může editovat každý blbec jako vy.]“ (138)

Příklady uvádím zejména kvůli „refaktorizaci“, což je forma cenzury na české Wikipedii, která je k vidění v diskuzích ve stovkách případů. V tomto konkrétním slouží k zakrytí externího odkazu na osobní útoky, ale často se využívá i k zakrývání urážlivých výrazů. Ve výsledku ovšem v četbě původního textu nezabrání, pouze ji ztíží. Vždy je totiž v historii stránky dohledatelná původní verze před refaktorizací.

Jak vidno, i díky arbitrážnímu soudu existují na Wikipedii precedenty a forma „retributivní spravedlnosti“ (139). Na vykonávání trestů přijatých Arbcomem, stejně jako na potírání osobních útoků pak dohlíží užší skupina wikipedistů známá jako správci nebo sysopové.

Wikipedisté

Na tvorbě Wikipedie se podílí velké množství aktérů s různými tužbami a statusy. Na jedné straně jsou zde anonymní čtenáři, kteří na encyklopedii nikdy nezměnili jediné písmenko. Tím, že ji čtou, ale zvyšují návštěvnost určitých hesel, společný zájem všech těchto konzumentů ve výsledku podněcuje další editace a vytváří motivaci k tomu, aby vůbec podobné kolektivní dílo vznikalo. Na straně druhé jsou tu správci a byrokrati, kteří mají řadu pravomocí, oplývají určitou autoritou v komunitě, dohlíží na dodržování pravidel a chrání celý projekt. Mezi nimi působí nespočet dalších s různými pohnutkami a tužbami, včetně firem a institucí, které by zde rády zveřejnily reklamu.

Za všemi, kteří Wikipedii editují, pak zůstávají zřetelné stopy označené IP adresami, jmény a časovými údaji, komentáři a počtem bajtů, které přidali či odebrali. To platí i o robotech, kteří dokážou na přání svých tvůrců v krátkém časovém úseku vykonat změny, jež by člověku zabraly nesrovnatelně víc času. Na první pohled nenápadným aktérem jsou servery s uloženými informacemi, algoritmy vyhledavačů, které zviditelňují jednotlivé články podle preferencí hledajících, počítačový kód, ve kterém je Wikipedie zapsaná, i její interní pravidla. Ale pak jsou tu také zákony upravující ochranu údajů nebo nakládání s autorskými díly či nadace, která vybírá peníze od editorů i čtenářů a určuje místa, kam se ve stanovený čas sjedou wikipedisté. Nemluvě o mnoha různých institucích napříč státy, jako jsou jazykovědné autority nebo univerzity a média. To je jen malá množina z mnoha interagujících činitelů, které sehrávají menší či větší roli na vytváření pletiva webových stránek s názvem Wikipedie. S ohledem na zaměření této práce se podrobně v této práci věnuji jen některým z nich.

Uživatelské stránky

Jan Novák je rodilý uživatel češtiny a má pokročilé znalosti němčiny, angličtiny a slovenštiny. Pracuje jako programátor. Od jeho wikinarození uplynulo už více než osm let. Tento uživatel působí na Commons, tento wikipedista je savec, žije v Praze. Cítí se líp, když mu tykáte, a bere to jako výzvu, aby on tykal vám. Tento uživatel je inkluzionista, ateista, nemá rád nacismus,

komunismus a jiné totalitní ideologie, má rád špagety. Mimo jiné je nositelem řádu pilné včelky, medaile Veterána III. třídy, řádu České republiky, řádu Vstřícného wikipedisty a je generálem clony v projektu fotografování. Založil 543 nových článků a níže uvádí také hesla, která významně rozšířil, a dohlíží na ně.

Wikipedistka Duri je až do konce července na Wikidovolené. Na české Wikipedii je registrována od 11. 10. 2012. Uživatel je správce a provozuje bota DuriBot.

I takové informace mohou obsahovat uživatelské stránky. Oba dva wikipedisté jsou smyšlení, ovšem na základě příkladů z reálných stránek. Některé obsahují množství osobních údajů, někdy uvádějí občanskou identitu daného člověka s fotkou, jeho záliby, případně snímky domácího mazlíčka i odkaz na blog nebo jiné osobní stránky. Jiní uživatelé toho o sobě naopak prozrazují co možná nejméně a někteří nechávají tento prostor zcela prázdný.

Uživatelskou stránku má každý registrovaný člověk i robot a na rozdíl od článků s ní může naložit, jak uzná za vhodné. Někteří zde uvádějí aktuální počet všech hesel nebo seznam posledních vytvořených článků na české Wikipedii. Uživatelské stránky také mnohým wikipedistům slouží jako skladiště pomocných nástrojů, odkazů a statistik souvisejících s encyklopedickou tvorbou, ale také různých počítadel a jednoduchých pohyblivých animací pro pobavení, jako je například vyskakující hlava Jimmyho Walese apod.

Slouží jim samým, ale zároveň jsou dostupné všem ostatním. Mimo jiné se díky nim wikipedisté učí jeden od druhého a mohou tyto profily využívat jako určité zdroje užitečných informací pro své editace. Z vlastní zkušenosti můžu potvrdit, že spoustu užitečných odkazů a informací jsem získal právě návštěvami těchto uživatelských portálů, a to samé mi potvrdili wikipedisté při návštěvách pražského Wikiklubu.

Kromě názorů na politiku a společnost na svých stránkách někteří uživatelé uvádějí také příslušnost k jednotlivým myšlenkovým směrům v rámci Wikipedie, které jsou definované na příslušných interních heslech. Příslušnost k některým z nich se může překrývat.

„Inkluzionisté“ jsou shovívavější i k méně kvalitním heslům. Preferují spíše ponechání a vylepšení textu před smazáním. Zastávají názor, že internetová encyklopedie není prostorově omezená a proto je na ní dost místa i pro texty o méně významných věcech a osobách. „Delecionisté“ jsou často v opozici vůči zástupcům výše zmíněného směru. Heslo, které podle nich nesplňuje daná pravidla, má být okamžitě smazáno. „Exkluzionisté“ se věnují zkracování článků, aby byly co nejvýstižnější. Z hesel tak odstraňují informace, které považují za nepodstatné. „Inkrementalisté“ usilují o to, aby na Wikipedii byla primárně pokryta důležitá témata, ale s tím, jak přibývá hesel, jsou otevření i psaní článků, které dříve platily v komunitě za málo významné. „Imediatisté“ si zakládají na tom, aby články rychle dosáhly vysoké kvality, splňovaly určité standardy a nedělaly Wikipedii ostudu. „Eventualisté“ naopak tvrdí, že není důvod spěchat, a tolerují různé pahýly. Soustředí se na budoucí hodnotu encyklopedie a věří, že i příliš stručná a nekvalitní hesla dříve či později někdo upraví. (140)

Mnozí wikipedisté na svých stránkách také prezentují svá vyznamenání spojená s příslušným symbolem. Ta jsou rozdělena do tří kategorií. První jsou „věrnostní“, což je skupina dvanácti ocenění odstupňovaných podle počtu editací a doby strávené na Wikipedii, od Nováčka (200 editací, 1 měsíc) po Medaili mistra Wikipedie (50 000 editací, 5 let). Tato vyznamenání může udělit kterýkoli wikipedista, ale musí splňovat stanovené podmínky. Pokud chce, může tak ocenit i sám sebe. (141)

Druhou, daleko širší skupinou jsou vyznamenání „Uživatelská“. Ta zahrnují ocenění, která vytvářejí samotní wikipedisté, někdy přímo někomu druhému na míru. Může jít o výraz uznání, kritiky i humoru. Příkladem je „Řád Františka Palackého“ (Vyznamenání za velký přínos na poli článků o historii), „Medaile pevné ruky“ (pro wikipedisty, kteří se nebojí převzít odpovědnost za kontroverzní rozhodnutí), „Vůz hnoje“ (za udělení originálního vyznamenání) nebo třeba Řád žlutého slimáka, kterým se odvděčil uživatel nenasitny.zravy.slimak jednomu ze správců za to, že ho zablokoval. (141)

Poslední, třetí skupina vyznamenání zahrnuje oceněné v rámci projektů a portálů, do kterých se wikipedisté sdružují, aby společně pracovali na článcích o nějakém tématu. Mezi ně patří například „Řád kříže a ryby“ (vyznamenání v rámci Wikiprojektu Křesťanství) nebo „Řád třídy Ambassador“ za práci pro portál Startrek. Přístup k vyznamenáním stejně jako k obsahu uživatelské stránky se mezi wikipedisty hodně liší. Z 25 uživatelů, kteří v červnu 2017 měli nárok na zmíněné nejvyšší ocenění za věrnost (Medaile mistra Wikipedie), zhruba polovina z nich na své stránce žádná vyznamenání, které jim kolegové přidali na diskuzní stránku, neuváděla. (141)

Řekl bych, že to dobře ilustruje různé přístupy k vytváření encyklopedie. Jak mi potvrdili dlouholetí wikipedisté i příspěvky v diskuzích, komunitu lze zjednodušeně rozdělit na dvě krajní skupiny aktivních uživatelů – první tráví podstatnou část editací diskutováním, případně provozními úkoly, druzí se zaměřují výhradně na editace článků a případně diskuse úzce související s jejich tvorbou.

„Celé to "vyznamenávání za věrnost" je zcela postavené na hlavu a pokud vím, někteří uživatelé podobná "vyznamenání" odmítli. Kromě toho, že kombinace času a počtu příspěvků je zcela střílená od oka bez jakéhokoliv demografického výzkumu či prokládání křivkou (a proč je to vůbec kombinace?), tak za podstatnější nesmyslnost celého toho značkování uživatelů považuji fakt, že naprosto nezohledňuje kvalitativní přínos Wikipedii(...) — Danny B. diskuse | mail přehled příspěvků 19. 9. 2009, 23:09 (UTC)

Pokud bychom to nepřeceňovali, tak je to jen taková neškodná hříčka. Všichni víme, že o skutečném přínosu pro Wikipedii to vypovídá velmi málo, ale přece jen je to jedno z objektivních vodítek, kteří wikipedisté patří mezi největší štangasty (a všichni také víme, že to také nic nevypovídá o tom, jestli dotyčný je všemi milován anebo naopak považován za problematického: to je opravdu jen o té "věrnosti"). Kvalita se hodnotí zase jinde, třeba v rámci dobrých a nejlepších článků, i když to také lze napadnout jako honění trika nebo Potěmkinovy vesnice: hodnocení je prostě vždycky jen hodnocení a nikdy realita (...) Ale jistě je i mnoho wikipedistů, o kterých není slyšet, žádná vyznamenání nemají a přesto dělají obrovský kus práce. --ŠJů 20. 9. 2009, 19:07 (UTC)

(...)Mě osobně ta vyznamenání vždy udělají velikou radost...udělá mi radost fakt, že si mé práce někdo všímá a oceňuje ji. Toť asi ale vše :-) --Gothic2 26. 11. 2009, 13:09 (UTC)“ (142)

„Velkým štěstím pro wikipedii, a tu českou zejména, je to, že čtenáři neumějí nebo nechťejí nahlížet do jejího zákulisí. Kdyby například viděli uživatelské stránky některých kolegů, stěží by mohli zdejší informace brát vážně. Ta potřeba vystavovat všechny svoje BDP (bronzový diplom za plavání) a pomocí pestrobarevných nálepek sdělit Urbi et orbi svůj názor na to, zda lidé mají či nemají kouřit nebo zda má či nemá být Horní Umbagumba nezávislá, to je projev infantilního narcismu, který nevidí v psaní wikipedie službu čtenářům, ale jen prostor k osobní exhibici. Pak se nemůžeme divit tomu věčnému hašteření a ponorkové nemoci.“ (143)

Uživatelské stránky ovšem kromě informací, které o sobě lidé deklarují, slouží jako vstupní brána k příspěvkům a historii editací daného wikipedisty. Pokud o to uživatel požádá, může být jeho stránka smazána, ale historie zachycující jeho jednotlivé příspěvky v článcích i diskusích zůstává. S uživatelským jménem se tak pojí množství rychle dostupných informací i zkušenost, kterou s ním ostatní mají. Od toho se také odvozuje pozornost věnovaná jeho editacím.

Řada uživatelských profilů ovšem není aktualizovaná. Mnozí editoři odešli z Wikipedie a nechali své stránky tak, jak byly, bez jakéhokoli vyjádření. Další požádali o jejich smazání a jiní je využili jako určité památníky, na kterých sdělují kolegům důvody, proč se rozhodli svou encyklopedickou činnost ukončit, a případně i různé kritické poznámky. Toto je například stránka uživatelky, která si díky Wikipedii našla partnera:

„Už delší dobu si vybírám wikidovolenou. No teď je to vlastně wikimateřská. Vůbec nedokážu odhadnout, jestli budu mít čas někdy něco pro Wikipedii udělat. Ale kdyby mě někdo hledal, tak na IRC občas visím a sem sem tam zajdu ... S Eggem jsme jedna rodina. V roce 2004 jsme se potkali na Wikipedii a 13. října 2007 jsem se za něj- provdala. Za svědka mi šel Tlust'a.“ (144)

Uživatelka Huhulenik zemřela v září 2012. Stránka je zamčena. (145)

Pokud wikipedista prokazatelně neopustil pouze projekt, ale také tento svět, správci jeho uživatelskou i diskuzní stránku uzamknou, umístí na ní výše uvedené sdělení a stává se z ní určitý „digitální náhrobek“ (146).

Řada editorů ale také během svého působení z různých důvodů své uživatelské jméno změní. Přejmenování musí provést na žádost editora uživatel, který má globální práva na všech projektech, protože unikátní jméno už několik let slouží k identifikaci na všech jazykových verzích Wikipedie i souvisejících projektech. Někteří se chtějí zbavit přezdívky, kterou už přestali používat, další například nadále nechtějí vystupovat pod svým občanským jménem, nebo s tím naopak chtějí začít. Jejich editace provedené pod starou přezdívkou pak budou odkazovat na uživatelskou stránku s jejich novým jménem.

Kabat7cz → Michal Lenc

Současné jméno: Kabat7cz (diskuse • příspěvky • počítadlo • články • shrnutí • zablokování • všechny projekty)

Požadované jméno: Michal Lenc (diskuse • příspěvky • počítadlo • články • shrnutí • zablokování • všechny projekty) (na cs? • jiné projekty? • SUL staré/nové) (přejmenovat)

Důvod: Raději bych zde působil pod svým pravým jménem. Díky. Kabat7cz (diskuse) 8. 9. 2016, 15:00 (CEST)

Vyřešeno Hotovo. --Tchoř (diskuse) 9. 9. 2016, 21:46 (CEST)

Jméno by podle příslušného „doporučení“ nemělo být provokující, urážlivé, matoucí nebo těžko rozeznatelné. Hlavním účelem jména a příslušné stránky je odlišit příspěvky jednotlivých uživatelů a usnadnit jim komunikaci. S tím se také pojí podpis používaný wikipedisty v diskuzích, který odkazuje na jejich uživatelské stránky a rozlišuje jednotlivé příspěvky.

Podpis se nemusí zcela shodovat s uživatelským jménem. Někteří editoři do něj doplňují alternativní znaky nebo využívají jiné barvy písma a podobně. To je ovšem třeba dodatečně

nastavit. Výchozím stavem je, že podpis a jméno se shodují. Ani v případě registrovaných uživatelů se ovšem podpis v diskuzích nezveřejňuje automaticky. Wikipedista se musí vždy podepsat a k dispozici má dva způsoby. Po napsání svého příspěvku může napsat: (~~~~) nebo kliknout na příslušnou ikonu. Obojí vygeneruje podpis ve tvaru wikipedista/link na jeho stránku (diskuse/link na jeho diskuzní stránku). Datum: D.M.RRRR, čas (CEST). Ve wiki kódu vypadá následovně: ([[Wikipedista:Wajstojfl|Wajstojfl]]) ([[Diskuse s wikipedistou:Wajstojfl|diskuse]]) 26. 5. 2017, 21:07 (CEST)). Další možnost, kterou někdy využívají začátečníci, je vyplnění podpisu manuálně, tedy že uživatel vloží svůj podpis ve výše uvedeném tvaru s aktuálním časem.

Zde narážíme na to, jak jednoduché je využít cizí podpis a vydávat se v diskusi za jiného existujícího autora. V případě aktivních wikipedistů by se na to asi rychle přišlo. Lze to jednoduše ověřit pohledem do historie, kde by se ukázalo, že se podepsal nepřihlášený uživatel nebo jiný wikipedista. Teoreticky tu ale tato možnost je. Na zneužití jsem narazil jen v několika případech v diskuzích starých mnoho let, kdy navíc šlo spíše o žert.

Daleko častější je využívání většího počtu uživatelských účtů jedním člověkem. Těmto sekundárním identitám se říká „loutkové účty“. Jejich užití není zcela zakázáno. Mimo jiné mohou sloužit pro různé testování, provoz bota nebo v situaci, kdy chce wikipedista začít editovat s novým jménem bez zátěže minulých editací a konfliktů. Loutky se ale nesmí využívat například při hlasování, podpoře názoru v diskuzích a konfliktech nebo pro obcházení zablokování. Zmíněné pravidlo tří revertů i blokace se totiž vztahují na uživatele, nikoli pouze na jednotlivé účty. Loutky také bývají využívány pro „špinavou práci“, kdy uživatelé nechtějí, aby utrpěla jejich pověst a dostali se do sporů. Může jít jen o to, že položí v diskusi provokativní otázku, ale také že požádají o odebrání práv některému ze správců z důvodu jeho neaktivity.

Pokud panuje podezření, že někdo další účet zneužil k nepovoleným účelům, může wikipedista požádat o kontrolu tzv. „checkusera“ neboli revizora, což je správce, který má práva ověřovat totožnost. V současnosti jde na české Wikipedii o dva lidi (Mormegil, Jagro).

Zdravím revizory, dle [1] je pravděpodobně účet Ong-Bak loutkou. Protože ale hlasoval v Wikipedie:Žádost o práva správce/Zdenek2 (potvrzení 2), rád bych požádal o kontrolu, zda v tomto hlasování nehlasoval i loutkovodič této loutky. Případný hlas loutkovodiče může mít následek na výsledek hlasování. Předem děkuji, --Martin Urbanec (diskuse) 15. 11. 2016, 16:04 (CET)

Nepotvrzeno. K porušení pravidel nedošlo. --Mormegil ✉ 15. 11. 2016, 16:32 (CET)

Děkuji za check. --Martin Urbanec (diskuse) 15. 11. 2016, 16:37 (CET) (147)

Checkuseři mají přístup ke zvláštnímu rozhraní, ve kterém můžou zjistit, z jakých IP adres editují registrovaní uživatelé, a vyhledat všechny editace z této adresy za poslední tři měsíce.

Strážci

Zde se znovu dostáváme ke strážcům wikipanoptikonu, kterými jsou patroláři, revertéři a zejména správci, potažmo byrokraté. Jde o skupiny uživatelů, kteří kromě běžné editace článků mají několik dalších pravomocí, mají v komunitě specifickou veřejnou funkci a vykonávají určitou údržbovou činnost.

Jak už jsem popsal v jedné z předchozích kapitol, Patroláři a revertéři (tito uživatelé často mají práva obou těchto skupin) mají zpřístupněné zesílené revertování, takže mohou smazat změny konkrétního uživatele u článku jediným kliknutím. Také vidí v seznamu posledních změn barevně odlišené editace neregistrovaných a nových dosud neproověřených uživatelů. Pokud editaci zkontrolují, označí ji, načež jí už ostatní patroláři nevěnují pozornost. Jejich hlavní úlohou je boj proti vandalům a oprava chyb. O práva patroláře loni požádal také profesor Jan Sokol, který Wikipedii edituje více než deset let:

„Já nesleduju všechny poslední změny, ale pouze nové články...Patrolu se snažím dělat méně formálně než někteří kolegové. Když tomu článku chci pomoci, tak ho zrediguju jazykově, případně tam dodám nějakou literaturu a opravdu se ho snažím vylepšit...někdy to odsýpá rychle a opravuju jen maličkosti. Někdy se do toho člověk zavrtá, ukáže se to být složitější, a strávím na tom dvě hodiny...Správcem být nechci a nikdy jsem o to neusiloval. Je to hodně administrativy, velký žrout času a není to moje parketa.“ (148)

Správci jsou „wikipedisté, kteří mají „práva správce“. Nejsou žádnou zvláštní autoritou, jsou rovni každému jinému uživateli, co se týče práv i zodpovědnosti.“ Těmito slovy začíná na Wikipedii definice správce, ale při pohledu zevnitř vyplývá, že správci bývají obviňováni ze zneužití svých pravomocí, dle některých nařčení se podílejí na šikaně, fungují jako určitá mocenská klika a podobně. Jejich rovnocenný vztah k ostatním uživatelům je primárně narušen tím, že museli obstát při grilování před komunitou během kandidatury a získali mimo jiné právo blokovat a odblokovat uživatele například kvůli osobním útokům, ale také uzamykat a mazat články. Řada wikipedistů je žádá o pomoc nebo o radu na „nástěnce správců“. Z tohoto pověření také zasahují do konfliktů, blokují uživatele, uzavírají hlasování či mažou články poté, co vyhodnotí konsenzus v diskusi. Musejí se umět orientovat v rozvleklých sporech a diskusích, verdiktech Arbitrážního výboru, stopovat provinění proti pravidlům a dávat pozor, aby zbytečně neblokovali oběti prvoplánových provokací k osobním útokům. Zároveň by dle pravidel měl správce mít na paměti, že primárně netrestá uživatele, ale chrání encyklopedický projekt proti útokům, u každého by tedy měl předpokládat dobrou vůli. Celkem na české Wikipedii v červnu 2017 působilo šestnáct správců.

I z tohoto jistě neúplného výčtu je jasné, že se správce těžko vždy zavděčí všem, a navíc je těžké v poměrně malé české komunitě eliminovat možné střety zájmů, vyvarovat se podezření z osobních sympatií a antipatií. Takto své úřadování zhodnotil „Pod lípou“ v roce 2011 jeden z tehdejších správců v debatě o kontroverzních zásazích správců, kvůli kterým odešli někteří wikipedisté.

„Třeba i padesátkrát se snažím dát uživateli "šanci", abych ho nemusel blokovat. Každý člověk, který zadarmo přispívá, má pro projekt svojí cenu – když ho bloknou, riskuji, že o něj Wikipedie přijde(...)Pokud jde o tu rovnost, správci neustále balancují mezi tím, že mají větší pravomoci než ostatní uživatelé, ale musí přitom zachovávat princip konsenzu a rovnosti, na jehož základě je získali. Jirka O. 15. 8. 2011, 09:36 (UTC)

A dostávají právo rovnosti všichni? --G3ron1mo 15. 8. 2011, 09:52 (UTC)

Já se o to neustále snažím, blokuji v podstatě jen vandaly, když mám s někým spor, nerevertuji a snažím se dohodnout, někdy jsem poražen ve věci, kde jsem přesvědčen, že oponent nemá pravdu (často se mi stalo, že se to, co jsem považoval za správné, prosadilo až po letech), snažím se být trpělivý, i když je to někdy na hranici únosnosti. Jsme tady odsouzeni ke spolupráci, tak co jiného lze dělat? Blok je poslední možností a nelze ho vzít zpět, když ho udělím zavedenému uživateli, musím být přesvědčen, že jeho jednání opravdu v dané chvíli zásadně narušuje chod projektu. Jirka O. 15. 8. 2011, 10:08 (UTC)“ (149)

Správci zasahují samostatně, svá rozhodnutí nemusejí obsáhle vysvětlovat, a přitom se někdy sami dostávají do sporů. Už v prvních letech po založení Wikipedie u nás proto bylo jasné, že editoři potřebují po vzoru anglické Wikipedie nějakou vyšší soudní instanci, kterou se stal Arbitrážní výbor. V průběhu času doznal změn a dokonce mu hrozilo zrušení. Bývalo mu vytýkáno, že jde o neakceschopný, v lepším případě pomalý moloch, který ke každému rozhodnutí potřebuje mnoho měsíců. Ale vzhledem k tomu, že řeší i spory mezi správci, a na rozdíl od nich rozhodnutí opírá o úsudek kolektivu, si Arbcom své místo na slunci obhájil.

Také se vedla diskuse o tom, jestli by arbitři neměli mít stejná práva jako správci. Zvítězil ovšem argument, že soud a policie by se neměly směšovat. Aby arbitři ovšem mohli lépe posuzovat případy a viděli také pod prsty správcům, získali práva týkající se nahlížení do textů a stránek, které správci smazali. V současnosti má po lednových volbách v roce 2017 český Arbcom čtyři členy. Wikipedista Martin Urbanec jako jediný z nich zároveň zastává funkci správce, byrokrata (výše postavený správce, který může udělit správcovská práva a podobně) i arbitra. Při jeho volbě mnozí kritizovali tuto kumulaci funkcí, ale mimo jiné i vzhledem k hrozbě, že arbitrážní výbor nebude mít dost členů, ho nakonec zvolili. Výkon spravedlnosti na Wikipedii ze strany arbitrů a správců na jednu stranu vyjevuje, jak skrze tyto aktéry působí výklady zákonů, ale také tím definuje skupinu trestaných a to, co na wikipedii nemá co dělat. Kromě lidí, kteří se dopouštějí urážení ostatních, vandalismů, nedodržování autorských práv nebo zneužívání loutkových účtů, jsou to také trollové.

Trollování

Kromě oživlých loutek to na Wikipedii nemá lehké ani další pohádková bytost, kterou je troll. Troll je podle oxfordského slovníku mimo jiné osoba, která na internetu záměrně provokuje a uráží ostatní s cílem je vyprovokovat. (150) Česká Wikipedie trolla charakterizuje v sekci „Úvahy, názory a podněty k zamyšlení“ následovně:

„Trollováním se míní *vědomé a záměrné* pokusy narušit schopnost Wikipedie sloužit svým čtenářům, editorům, správcům, vývojářům a dalším lidem, kteří pracují na vytváření svobodného obsahu nebo pomáhají Wikipedii fungovat. Trollování je úmyslné porušování nevyslovených pravidel internetových komunit. Často začíná úsudkem jednoho uživatele o hodnotě práce jiných přispěvatelů. Existuje mnoho typů podvrtných uživatelů, kteří nejsou trolly. Revertovací válečníci, bojovníci za určitý úhel pohledu, protivové, nezdrováci a hlasití kritikové struktury a procesů Wikipedie nejsou nezbytně trolly, i když existuje šedá zóna mezi jejich chováním a ryzím trollováním a trollové se občas do těchto aktivit také zapojují. Myšlenka definovat trollování je v mnoha směrech přinejmenším komická. Trollí přirozenost velí uniknout z definice zamýšlené k jejich omezení a najít nové netradiční cesty, jak rozčilovat své okolí...“ (151)

Troll funguje do velké míry jako subjektivní nálepka, kterou lze označit kde koho. V diskuzích, kde se podle někoho troll objeví, dotyčný vyvěsí upozornění: „Nekrmte trolly“. V roce 2007 dokonce wikipedista Vrba podal „žádost o komentář“ ve které vyjádřil znepokojení nad tím, kolik lidí se věnuje kritickým podvrtným diskusím bez snahy najít konsenzus na úkor původního cíle projektu, kterým je psaní encyklopedie. Uvedl konkrétní uživatele a neváhal je označit je za trollovací účty. Debata a hlasování zhruba dvaceti autorů skončily tímto shrnutím správce:

„Výraznou podporu našel názor, že účty co jen diskutují a nejsou konstruktivní by se měly blokovat. Menšinovější názory zmiňují kontroverznost takových kroků a doporučení trolly alespoň v počátečních stádiích ignorovat. --che 22:14, 5. 3. 2008 (UTC)“ (152)

Uživatelů, kteří na české Wikipedii byly penalizováni za chování, jež mnozí správci označovali za trollování, je hodně. Ale v poslední době vyniknul zejména jeden případ, na kterém lze zároveň ilustrovat uplatňování moci a překračování různých psaných i nepsaných hranic. Jde o případ wikipedisty jménem Nadvšenec, kterého se pokusila část aktivních uživatelů v březnu až do odvolání vykázat z Wikipedie.

Někteří ho považují za přihlouplého nováčka nebo blázna, který se snaží nahnat co nejvíc editací. Další ho mají za loutku jiných problematických wikipedistů nebo trolla a vtípalka s neopakovatelným vyjadřovacím stylem, který si z Wikipedie dělá promyšlenou legraci a zkouší její meze. Jeho diskuzní stránka vykazuje v některých dnech stovky zhlédnutí. A řada uživatelů sleduje každou jeho editaci. Vzhledem k jisté humornosti a nejednoznačnosti jeho diskuzních příspěvků bych ho dokonce označil za jakéhosi Švejka české Wikipedie.

Nadvšenec začal tím, že v roce 2015 překládal ze slovenské Wikipedie velmi krátké články o několika větách. Problémem bylo, že to dělal ve velkém počtu a v textu zanechával řadu chyb. Byl proto požádán, aby si raději vybral jeden článek a hned jej rozšiřoval. Tento wikipedista ovšem na výtky mimo jiné reagoval kritikou slovenských wikipedistů za to, že jsou líní, využívají roboty na zakládání článků a nechají desítky let pahýly. Po výtkách a dobře míněných radách přestal psát pahýly a začal se paradoxně specializovat na to, že hromadně označoval krátké články šablonou pahýl a subpahýl, obdobným způsobem vytvářel rozcestníky obsahující dva a po kritice tři odkazy. I to mu bylo vytknuto. Dovolím si uvést úryvek z jeho diskuzní stránky, kde reagoval na kritiku za chyby v krátkém článku o jedné hvězdě:

„Vím, že víte o tom, že nejsem na astronomii odborník, a odpusťte že vám přesto nerozumím v čem mám zlepšit kvalitu článků. Toto je seznam všech článků, které jsem založil, nevím, jak je vylepšit a nikdo je opravovat nechce, takže pokud chcete články vylepšit nebo smazat máte moji podporu: Gl 615 Gl 656 Gl 868 Gl 174 Gl 775 Gl 146 Gl 167 Gl 204 Gl 611 Gl 428 Gl 546 Gl 2046 HR 483 HR 6518 HR 4587 HR 9038 HR 6806 HR 5256 HR 4458 HR 4523 HR 1614 HR 7722 Gl 269 Gl 833 Gl 505 HR 857 HR 511 (hvězda) HR 753 Gl 556 HR 6094 Gl 532 Gl 40 QPM-241 Gl 528 HR 159 Gl 687 AB GJ 832 --Nadvšenec 18. 10. 2015, 20:11 (CEST)

„To nemůžete myslet vážně. Tak Vy víte, že máte s něčím problém, sám to tady napíšete a hodinu poté založíte další subpahýl s další hvězdou? Kolego, tohle už zavání narušováním Wikipedie. Vzhledem k závaznému pravidlu Vás tedy tímto upozorňuji, čímž jsem dostal svým povinností. Další článek = blok. S pozdravem --Jan KovářBK (diskuse) 18. 10. 2015, 21:47 (CEST)

„Ano lhal jsem, ale mohu vás ujistit, že se už nikdy nevrátí k tématu hvězdy! A víte proč? Protože tohle byly poslední dvě hvězdy, které jsem chtěl kdy zmínit, tentokrát opravdu nelže. Všechny tyto hvězdy jsou na slovenské Wikipedii napsány jednou větou, a tak jsem chtěl dokončit v češtině nedokončené. Téma hvězdy se mi tak znechutilo, že nikdy nechci psát o těchto vesmírných těles a dokonce i celkově o vesmíru. S prominutím se pokusím rozšířit ty poslední dvě. A dávám vám slib, že pokud mě načapáte založením ještě jedné hvězdy, tak okamžitě blokujte můj účet bez prominutí. IHNED!!! Už nebudu psát o něčem pro mě nesrozumitelné, a budu překládat projektoru už jen ze slovenštiny. Pokud mi v něčem nevěříte, tak mi zmrazte účet hned. Omlouvám se že jsem takový, nechci být vandal nebo radikální, ale bohužel vždy přeháním. Máte na výběr, můžete to se mnou skoncovat hned nebo mi dát tu nejposlednější šanci. Přicházím s dobrými úmysly, nerad vyvolávám hádky či nepřátelství. Ale je to teď na vás. Zradil jsem a teď mě čeká tribunální soud se sankcemi. Můj život na internetu je stejně jako váš zasvěcen Wikipedii, až nato, že obou každý jiným stylem. Pro mě je Wikipedii všechno, nevím jak pro vás, nicméně jsou toto možná pro vás jen moje výmluvy. Není mi 7 let, jsem vnímavý, ale někdy prostě nevím co říct. JE TO POUZE NA VÁS! Nechci na vás vyvíšené tlak, nechci vám napovídat stylem:„ Nech ho být on se změní!“ Jenom chci abyste se pořádně rozmyslel. Jo a jak poznám, že jste mi zablokovali účet, tak že se nepřihlásím? 18.10. 2015 22:22 (CEST)“ (153)

Nadvšenec byl mnohokrát správcem blokován, často na základě závěrů arbitrážního výboru, který se pokusil omezit jeho aktivitu tím, že mu mimo jiné zakázal vytvářet hesla obsahující méně než osm vět a rozcestníky o méně než třech významech nebo odkazující na články s různými názvy.⁸ A později mu výbor v další arbitráži stanovil, že může označit za 24 hodin pouze jeden článek jako subpahyl. Za porušení těchto pravidel mu hrozí blok, jehož délka se s každým uplatněním prodlužuje.

Potíž je v tom, že svými kontroverzními editacemi neporušil pravidla. Označení článku šablonou subpahyl například samo o sobě není problematické. Patrolářům a dalším editorům ale vadilo, že takových šablon byl schopen rozdat desítky za hodinu a zneřehlednil podle nich seznam posledních změn. Se stejným nadšením se vrhl na šablonu významnosti, vkládání různých mezer nebo na udělování vyznamenání a z jeho dotazů vyplývá, že chtěl vědět, co je a co není zakázané, respektive kudy přesně vede daná hranice. Při obhajobách v diskusích i před Arbcomem přitom píše s překlepy, jako by neovládal českou gramatiku nebo využíval strojový překlad z jiného jazyka, a jindy neudělá chybu ani v interpunkci, navíc si je vědom, že z hlediska pravidel je mnohdy v právu:

To, že mi komunita nevěří, sleduje mě a je stále Navšencoskeptická, to už není můj problém, já se snažím přispívat podle pravidel a (nečekaně) také ve větší míře. To, že komunita není schopna zvládat 100 článků za den, z nichž mých je třeba 10, to je prostě smutné... --[Nadvšenec \(diskuse\)](#) 17. 2. 2017, 17:35 (CET) (154)

A někteří wikipedisté mu dávají za pravdu a upozorňují, že podle nich dochází k šikaně tohoto uživatele ze strany mnohých uživatelů a správců, kteří by si to samé na jiné ve stejných případech netroufli. Wikipedista Palu proto dokonce požádal o arbitráž:

„Tato žádost se týká veřejného lynčování Nadvšence, k čemuž jsou zneužívána ohnutá pravidla tak, aby mohl být postihován za věci, kterých se nedopusil nebo které jsou zcela normální...“ (154)

Arbcom žádost zamítl, avšak vydal stanovisko, ve kterém uvedl, že některá blokování byla sporná, ale žádný ze správců dle výboru neporušil své pravomoci. Letos na jaře se Arbcom zabýval žádostí o naprosté zablokování tohoto wikipedisty až do odvolání:

„Kolega Nadvšenec je tu už od začátku problematický a dvě žádosti už arbitrážní výbor řešil (Wikipedie:Žádost o opatření/Wikipedista:Nadvšenec, Wikipedie:Žádost o opatření/Nadvšenec (2)). Kolega však pokračuje další činností, která není ideální: hromadné vkládání jiných šablon ({{pahýl}}, {{významnost}}), vzhledem k tomu, že nesmí označovat subpahýly se jedná o NEKIT, dále zakládá nekvalitní rozcestníky, opakovaně zatěžuje komunitu zbytečnými diskusními příspěvky ([1], [[2]; osobně považuji za stalking), to vše jen aby nahnal editace, příp. trumfнул jinou Wikipedii ([3]). Vždy si volí pouze tu činnost, pro kterou komunita nevymyslela pravidla, neb s ní ani nepočítala, a v těchto kontroverzních činnostech pokračuje i přes prosby, čímž znepřáteluje komunitu. Momentálně jeho kontroverzní akce značně převyšují encyklopedický přínos, proto si myslím, že bychom se bez nich mohli i obejít, případně, pokud byste to mohli omezit alespoň na přijatelnou míru. To co dělá by zvládl bot. Navíc nepoužívá náhled i přes upozornění a opět reaguje NEKITEM. --OJJ, Diskuse 3. 3. 2017, 13:58 (CET)“ (155)

Nadvšenec v obhajobě apeloval na předpoklad dobré vůle i city:

„Nevím, co k tomu dodat. Dělam to, co není zakázané a mám být zablokovan... Jsem ochoten přijat opatření, které mi dovolí editovat např. jen 400 editací, ale jinak si budu stát za svým, že nedělám nic, co se dá považovat za úplné porušení pravidel (s pár výjimkami). PS: Wikipedii miluji a nerad bych dostal wikismrt. Zkrátka řečeno nerad bych jí opustěl, zvláště když jsem nenapsal ještě pár článků o dílech seriálu Simpsonových. Děkuji za vyslyšení.--Nadvšenec, Diskuse 3. 3. 2017, 14:09 (CET)

Zdá se, že to prohrají. Pokud se tak stane, rád bych Wikipedii opustil dobrovolně, za podmínky, že jakmile jednou edituji, budu navždy zablokován. (Vypadá to, že Vás prostě nepřesvědčím, a tak i když je ještě velmi brzo, byl bych rád, kdybych odešel v míru... --Nadvšenec, Diskuse 3. 3. 2017, 17:23 (CET)

Samozřejmě se budu bránit dál, dokud budu moct. Nikdy jsem se na Zoo nevyjadřoval, ale zákaz editací ve mě vyvolává povinnost všechno vysvětlit nebo dosvědčit... --Nadvšenec, Diskuse 3. 3. 2017, 17:25 (CET)

Zdá se, že nic jiného než indef mě nečeká. Proto opakuji::Zdá se, že to prohrají. Pokud se tak stane, rád bych Wikipedii opustil dobrovolně, za podmínky, že jakmile jednou edituji, budu navždy zablokován. (AŽ TO BUDE COKOLIV.) Ztratím tak vše, co jsem vždy miloval, jestli je to pro některé málo, už nevím, jaký by mohl být větší kompromis. --Nadvšenec, Diskuse 4. 3. 2017, 17:23 (CET)

Pokud budu navždy zablokován, jako že na 99% ano, chci aby jste na mě vzpomínali jako na wikipedistu, který chtěl udělat z české wikipedie jednu z největších jazykových verzí a zároveň, jako někoho, kdo dbal na označování sub/pahýlů atd. v rámci kvality této nekonečné encyklopedie. Pokud někdo kvůli mě trpí nadvšencofobií, omlouvám se mu. PS:Toto není troling, myslím to zcela vážně, protože jak vidím, někteří ze mě mají opravdu strach (nebo znechucení). Ať žije česká Wikipedie! - mé poslední slova pro ty, kdo si v budoucnu o mě budou chtít udělat názor. (Toto není moje poslední editace.) --Nadvšenec, Diskuse 4. 3. 2017, 20:22 (CET)“ (155)

...

Arbitrážní výbor žádost zamítl a Nadvšenec v době, kdy není správcem zablokovaný, vesele edituje dál. Celý proces a penalizování tohoto wikipedisty ukazuje limity pravidel české wikipedistické komunity, která není připravená na hromadné vkládání editací jedním uživatelem. Případ ilustruje, jak nováčky tlačí k tomu, aby usilovali spíše o kvalitu na úkor kvantity. Na podobné hromadné editace jsou totiž na Wikipedii boti, kteří je většinou zpracují poslušně a díky nastavení filtrů ve skrytu, takže strážcům nezaplavují seznam posledních změn. Jako silný argument se tady objevuje snaha zabránit tomu, aby někdo ostatním zbytečně přiděloval práci. Také se ukazuje, jak nejednoznačné mohou být digitální identity a motivace editorů, které si do nich editoři navzájem promítají

Kolektivní tvorba článků je formou hry s jistými pravidly, ve které různí aktéři sehrávají různé role a mohou u toho používat i masky. Všechny nastíněné úkony a funkce jsou stejně jako veškeré editování Wikipedie prováděny dobrovolně ve volném čase. Ale pokud je někdo patrolářem, arbitrem nebo i správcem, přibývá mu řada úkolů spojených s vyšší mírou odpovědnosti. Z lidí, kteří začínali ve volném čase psaním článků o tématech, které je zajímají, se pozvolna stávají strážci občanského pořádku a soudci hlasující v tajných hlasováních, kteří musejí své získané funkce obhajovat ve volbách, kde při grilování řeší hypotetické případy a zodpovídají se ze svých minulých činů vysledovatelných až k první editaci pod danou přezdívkou. To nutně vytváří jistou distinkci mezi nimi a běžnými uživateli.

Jak vyplývá z četných zmínek, aktivní čeští wikipedisté důvěřují v platná pravidla a doporučení, ačkoli se leckdy neshodnou v jejich aplikaci. Můžete si být však jisti, že u každé diskuse, která se odvrátí od původního a relevantního tématu, dříve či později někdo ostatní upozorní, že Wikipedie není diskuzní fórum, případně zalituje, kolik mohlo být napsáno hodnotného encyklopedického textu namísto planých debat a žabomyších sporů. Antropolog pročítající stohy protokolů z arbitráží, návrhů opatření, žoků, sporů v pozadí článků i pod lipou, tak za bující byrokracií čas od času postřehne stále opakované mantry, které odkazují na vyšší smysl, který celé to společné handrkování, přepisování a leckdy malicherné půtky lidské aktéry drží pohromadě. Wikipedisty pojí víra v projekt, který je všechny přesahuje, zároveň jim dává možnost realizovat dílčí zájmy, učit se novým poznatkům a stát se součástí komunity.

Homo wikipedicus

Člověk se při kolektivní tvorbě článku často dozví nové poznatky. Do článku o norském antropologovi Thomasi Hyllandu Eriksenovi, který jsem napsal, kdosi přidal kategorii „norští saxofonisté“. Při psaní tohoto biografického hesla jsem hlavně zjišťoval, kde všude prováděl terénní výzkum, čím se zabývá ve svých studiích a které z nich vyšly v češtině. Také mi mimo jiné připadalo důležité uvést, jakou přesně sehrál roli v procesu s masovým vrahem Andersem Behringem Breivikem, který Eriksena coby propagátora kulturního relativismu podle všeho považuje za veřejného nepřítele. Skutečnost, že tento antropolog navíc hraje obstojně na saxofon, mi unikla. Není to informace, na které by stála encyklopedická významnost tohoto badatele, ale jde o zajímavý detail, podobně jako u bývalého amerického prezidenta Billa Clintona.

V případě článku *Autarkie* zase jiný uživatel doplnil, že obdobné principy ekonomické soběstačnosti se ve dvacátém století využívaly i v Albánii za vlády Envera Hodži nebo v době režimu Rudých Khmerů v Kambodži. Také spojil odkazem mnou zmíněnou státní ideologii Severní Koreje, známou jako Čučche, na existující článek. S překvapením jsem zjistil, že ačkoli na české Wikipedii nebyl článek o autarkii, už od roku 2009 obsahuje heslo o doktríně absolutní soběstačnosti v KLDŘ, který jsem si s chutí přečetl. Právě z tohoto

navazování a rozšiřování znalostí, které jsou poté na webu k dispozici na jednom portálu, u některých uživatelů pramení dobrý pocit i motivace k dalšímu editování, jak mohu sám dosvědčit.

Když jsem se na české Wikipedii začínal rozhlížet jako začínající editor a postupně se učil její normy, zdálo se mi, že není možné se v tom kypícím množství informací a rozvětvených trsů stránek zorientovat. Zkrátka jsem si připadal jako na prahu bludiště, které nemá jasný střed, vždycky jsem se v něm po chvíli začel a ztratil, ale naštěstí z něj vždy za nejbližším rohem vede rychlá cesta ven. Až při editování a s postupujícím časem jsem objevil klíč k tomu, jak se neztrácet a získat v pohyblivých píscích pevnou půdu pod nohama. Tím nástrojem je sledování stránek, které postupně jako poldr ohrazuje, vytváří a rozšiřuje známé území, na které se člověk opakovaně vrací.

U kterékoli stránky na Wikipedii může registrovaný uživatel vpravo nahoře kliknout na drobnou pěticípou hvězdu, a zařadit ji tak na seznam sledovaných stránek. Spolu s nimi tam automaticky přibývají články založené nebo upravené autorem. Sledování každé stránky také lze jednoduše vypnout. Při přihlášení na Wikipedii poté editoři zobrazí seznam změn ve svých člancích, ale také ve sledovaných diskusích, uživatelských stránkách a podobně. Rozšiřováním tohoto seznamu si tak vytváří síť stránek, o kterých má přehled. Zejména tak může kontrolovat hesla, na kterých mu záleží.

Wikipedista Sokoljan tímto způsobem sleduje zhruba 4500 stránek a podle svých slov „uhlídá“ všechny. Jednaosmdesátiletý univerzitní profesor prý týdně zaznamená zhruba sto změn, které v těchto heslech zkontroluje. Ve většině případů jde o maličkosti, se kterými si nemusí lámat hlavu, což pozná už podle jména dotyčného editora. Na základě předchozích zkušeností jim zkrátka důvěřuje. Zeptal jsem se ho, proč vlastně každý týden kromě svých dalších povinností stráví tolik času editacemi, kontrolami i opravami. Odvětil, že je to zábavné a poměrně nenáročné, a zároveň Wikipedii považuje za velice významný zdroj informací, který už dnes nemá obdoby. Zároveň přiznává, že už si na editování Wikipedie vypěstoval určitou závislost, kterou ale nehodnotí negativně. (148).

Uživatel Blahma začínal Wikipedii editovat ještě jako student a v roli správce se jako jeden z mála specializuje na technické opravy a programování spíše než řešení sporů a podobné záležitosti (s tím také souvisí, že při volbě správce ho v hlasování podpořilo 62 uživatelů a nikdo nebyl proti, což je opravdu neobvyklé). Stejně jako výše zmíněný respondent se v komunitě wikipedistů netají svým občanským jménem a také má na internetové encyklopedii biografické heslo jako známý esperantista a wikipedista. Jednatřicetiletý informatik je členem nadace Wikimedia a je velmi aktivní při pořádání různých srazů, pravidelně také vystupuje na Wikikonferencích. Byly prý doby, kdy na Wikipedii trávil i deset hodin týdně. V současnosti to omezil a dobu odhaduje zhruba na polovinu. Na Wikipedii prý často chodí v případech, kdy je nějaké téma probíráno ve veřejném prostoru, aby dohlédl na to, jak je na encyklopedii popsáno. Tyto editace v důsledku očekávaného nárůstu čtenosti stránek provádí řada aktivních wikipedistů, a tak ho prý často někdo předběhne. Jako příklad uvedl článek *Svěřenecký fond*, o který byl zvýšený zájem čtenářů v souvislosti s aktivitami bývalého ministra financí Andreje Babiše. Impulzy k editacím ale v jeho případě přicházejí také ze seznamu sledovaných stránek. Denně prý zaznamená čtyřicet až padesát změn a snaží se dohlížet, aby články, na jejichž tvorbě se podílel, zůstaly „pěkné“. Hlavní motivací k editování je kromě perfekcionismu při opravování chyb také „budování své malé encyklopedie“ v rámci Wikipedie. Psaním článků

využívá a třídí nashromážděné znalosti o tématech a zároveň ho to motivuje vyhledávat nové informace, které ho zajímají, a poté je předat dál veřejnosti. Někdy to prý téměř hraničí s psaním vědeckých prací, které by ale mimo encyklopedii nikdy nenapsal, protože se často necítí být v daném oboru odborníkem. (39)

Kromě dílčích stránek jsou ale na Wikipedii také místa, kde se uživatelé setkávají a besedují i o stavu encyklopedie. Centrální a hojně sledovanou stránkou jsou diskuse Pod lípou. Právě zde je možné podle mé zkušenosti držet v jednotlivých sekcích prst na tepu české internetové encyklopedie. Na tento plácek prosakují nejrůznější problémy i konflikty, které se řeší na jiných stránkách, o kterých nemusíte mít ani ponětí. Kromě toho si zde wikipedisté přejí na Vánoce a Nový rok, připravují se oslavy blížících se mezníků v počtu článků, výročí Wikipedie či upozorňují na důležitá hlasování, volby a podobně.

Kromě toho zde komunita také řeší, jak se postavit k některým širším společenským otázkám, jako bylo například v roce 2011 vypnutí anglické Wikipedie v rámci protestu proti americké legislativě SOPA, která měla podle zákonodárců omezit internetové pirátství a podle odpůrců zásadně omezit svobodu internetu. Ve stejném roce také například vedli rozsáhlou diskusi o vyjádření piety po smrti Václava Havla. Wikipedisté tehdy v hlasování rozhodli, že v rámci zachování neutrality internetové encyklopedie nebudou zavádět žádný smuteční vzhled Hlavní strany.

Ale komunitní život se zdaleka neodehrává jen online. Semena wikipedistické lípy už také reálně vyklíčila. Na podzim roku 2016 brněnští wikipedisté zasadili skutečnou lípu v Přírodní zahradě u medláneckého rybníka v Brně, kde hodlají pořádat wikisrazy. Fyzických setkání wikipedistů v posledních letech přibývá. V Praze i Brně se každý týden konají setkání otevřená všem zájemcům, označená jako Wikiklub. Opakovaně jsem se zúčastnil středního setkání v pražském ústředí Městské knihovny na Mariánském náměstí v počítačové místnosti, kde zkušenější wikipedisté pomáhají nováčkům a zodpovídají dotazy. Akce také navazuje na kurzy Senioři a studenti píše Wikipedii, podporované granty od Nadace, jejichž cílem je přilákat k Wikipedii nové editory. Letošní Wikikonference v brněnském univerzitním kině Scala se zúčastnilo přes sto lidí včetně dvou zahraničních hostů, zaměstnanců Wikimedia Foundations. Kromě toho wikipedisté pořádají i editatony, kde se setkají a editují společně články o daném tématu (lidská práva, astronomie atd.). Zavedeným formátem je například WikiMěsto, kdy tým wikipedistů jednou za rok navštíví vybrané město, kde mimo jiné zavítá do místních institucí, získá dostupné informace a pořídí i okopíruje fotografie, které následně editoři využijí pod volnou licenci při zpracování článků o dané obci a okolí. I tato činnost je sponzorovaná z grantů. Takto už navštívili města Příbyslav, Hustopeče, Mariánské Lázně a Litovel. Všechny tyto činnosti pak účastníci zpětně reflektují a vyhodnocují na Wikipedii v příslušných interních článcích, kde evidují účastníky a výsledky.

Robotí hry

„Vyslovuji podezření, že uživatel, vystupující anonymně pod IP 85.178.72.211 není humanoid. Navrhuji zablokovat uvedenou IP adresu, vymazat všechny příspěvky, neboť kvalita překladu je nulová ...

--Pastorius 19:32, 29. 12. 2005 (UTC)“

Domnívám, se že o robota nejde, ale spíše o cizince (dle domény a záznamu v RIPE nejspíš o Němce). Některé příspěvky jsou upravitelné do rozumné podoby, takže plošné mazání bych nepovažoval za nutné řešení. Na druhé straně souhlasím s tím, že články jako Teheran-43 a Spousta Medusa jsou naprosto k ničemu. Zablokování adresy asi není nejrozumnější nápad, protože může jít o dynamickou adresu. Počkal bych, jestli zareaguje na mé upozornění v angličtině na jeho diskusní stránce, možná by mu mohl někdo zkusit napsat německy. --Petr.adamek 19:49, 29. 12. 2005 (UTC)

...

Zdravím, nejsem si jistý jestli je možné označit tohoto uživatele (Liska8006 (diskuse • příspěvky • počítadlo • články • shrnutí • zablokování • všechny projekty)) za bota? Jestli ano, ví někdo, kdo ho řídí? --Jirka62 11. 4. 2011, 01:57 (UTC)

Jeho příspěvky jsou sice na jedno brdo, ale nejeví známky botovatosti (dělá maximálně 2 příspěvky za minutu, různá shrnutí, různě dlouhé pauzy mezi editacemi). JAn 11. 4. 2011, 06:29 (UTC)

Dobrý den, jsem člověk :) Mám celý život spoustu volného času, tak jsem se začal věnovat intenzivní kategorizaci, často i přes celou noc. S přátelským pozdravem. Honza K. (Praha 4) (84.42.139.103 20. 4. 2011, 13:24 (UTC)).“ (156)

Výše uvedené diskuse Pod lípou dokládají, jak nejednoznačné mohou být hranice mezi lidskými a nelidskými aktéry na Wikipedii. Uživatel Pastorius, který byl na pochybách, je přitom sám tvůrcem bota, který mimo jiné zakládal články. Bot se vyznačuje konáním, které většinou zanechává specifické symetrické stopy. Většinou provádí mnoho editací v krátké době, často v předem definovaném intervalu. Také není příliš komunikativní a závisí na svém stvořiteli, jehož je extenzí. Bota a botovodiče lze označit za jediného hybridního aktéra či kyborga spojeného jediným vědomím, který podobně jako člověk rozděluje své úlohy na ty, kterým příliš nevěnuje pozornost (dýchání, chuze), a ty které plně zaměstnávají jeho pozornost (formulace slov). To ale platí jen do jisté míry, protože boti specifickým způsobem řeší dané problémy a interagují s dalšími aktéry, často způsobem, se kterým jejich tvůrce nepočítal. Jako program mohou fungovat na centrálním serveru nebo počítači tvůrce, do velké míry vedou „vlastní život“ a jejich editacím většina uživatelů nevěnuje pozornost, pokud neudělají něco mimořádného.

Na české Wikipedii působí více než tři desítky aktivních robotů a navíc se do tvorby zapojují také globální boti působící na všech jazykových projektech. Každý z nich má svou uživatelskou stránku, kde je upozornění, že nejde o loutkový účet, a jméno uživatele, který robota vytvořil a má ho na starosti. Pokud robot pracuje bez dozoru, bývá zde umístěn odkaz, kterým lze golema zbavit šému a okamžitě ho zastavit v případě, že by se dopouštěl neočekávaných chyb. Hlavní náplní práce botů je úprava šablon a další podobné úkony, které by vyžadovaly repetitivní a monotónní editace mnoha článků, které lze vykonat strojově. Jejich vytvoření i správa vyžadují určité inženýrské znalosti. Řada wikipedistů, kteří je postrádají, tak na roboty nahlíží jako stroje, jejichž fungování úplně nerozumí, a mají k nim jistou nedůvěru, respektive se obávají, aby nedošlo k chybě a neponičili obsah článků. Mnozí se k nim ale vztahují jako k dalším aktérům. Každý může ovšem na příslušné stránce požádat správce botů, aby vykonali požadované změny.

Jedním z českých robotů je Frettiebot: „Já být skoro bot, já být použit pro mikroregion. Teď už já pracovala pro chráněná území, já dělala články, pak snad i měnila infoboxy (157)“ uvádí o sobě na své uživatelské stránce. Takto vypadá jeden z jeho výtvorů:

„**Mikroregion Hustířanka** je svazek obcí (dle § 49 zákona č.128/2000 Sb. o obcích) v okrese Hradec Králové, okresu Náchod a okresu Trutnov, jeho sídlem jsou Velichovky a jeho cílem je koordinování celkového rozvoje území mikroregionu na základě společné strategie, koordinování územních plánů a územního plánování, přímé provádění společných investičních akcí, společný postup při prosazování ekologické stability území a společná propagace mikroregionu v cestovním ruchu. Sdružuje celkem 15 obcí a byl založen v roce 2001.“ (158)

V článku je dále uveden seznam obcí sdružených pod tento mikroregion a externí odkazy. Na tomto článku vykonali za posledních sedm let drobné formální úpravy (úpravy infoboxů, šablon, kategorií apod.) další čtyři boti a dva lidské uživatele, ale faktický obsah takřka nedoznala změny. Podobných článků generovaných z veřejných databází bot vytvořil nespočet v krátké časové době. Celkem Frettiebot založil 3447 stránek. Zároveň si ale nedokáže poradit s překážkami, kterým by lidský aktér takřka nevěnoval pozornost. Jeho práci wikipedisté reflektují mimo jiné na jeho diskuzní stránce:

„Dobrý den, milý robote, vidím, že při zakládání článků o rezervacích (třeba Za mlýnem) neděláš tečku za větou začínající "Důvodem ochrany..." a v datu "vyhlášena" v infoboxu používáš nestandardní formát data. Mohl by ses polepšit?--Ioannes Pragensis 1. 1. 2011, 17:50 (UTC)

Ahoj, on by se polepšit mohl, on to dělá, jak to jde nejlépe, jen je bohužel pech, že na tom úřadu jsou prasata, který to někde mají s tečkou a někde bez. Ty data vyhlášení zkusím nějak pobrat a zjistit co a jak. :)--frettie.net 1. 1. 2011, 18:30 (UTC)“ (159)

Česká wikipedistická komunita je ovšem v porovnání s jinými poměrně odmítavá vůči zakládání článků umělou inteligencí. Hlavním argumentem je, že je lidé musejí stíhat upravovat a rozšiřovat, jinak se jen vrší pahýly. Editoři Pod lípou i jinde v minulosti opakovaně řešili například poměry na slovenské Wikipedii, kde řadu článků zejména v počátku vytvořili roboti kopírováním dat, podobně jako ve výše zmíněném případě.

Česká Wikipedie dle oficiálních statistik zahrnuje zhruba 60 tisíc článků založených boty (16%) a roboti mají na svědomí 36% všech editací. Jen pro srovnání, slovenská obsahuje 81 tisíc robotických článků (38%) a 54% všech editací tam provedli boti. K rekordmanům v tomto ohledu ale patří například švédská Wikipedie, která se blíží k hranici čtyř milionů článků, přitom má podobný počet aktivních uživatelů jako česká verze. Přes 3 miliony hesel (83%) vytvořili boti. Tím hlavním je Lsjbot, který už založil na Wikipediích skoro 9 milionů článků a chrlí jich další tisíce denně (160) (161).

Roboti přitom často přicházejí do kontaktu mezi sebou. Jak ukázal nedávný výzkum, dochází mezi nimi k dlouhodobým revertačním válkám (162). R. Stuart Geiger se dlouhodobě věnuje studiu botů primárně na anglické Wikipedii. Roboty nepovažuje za pouhé nástroje, ale za „nelidské aktéry“. Označuje je takto v podobném smyslu, jako vidí Bruno Latour rychlostní prahy, které nemilosrdně potrestají každého řidiče, aby zajistily na silnici dodržování pravidel. Geiger to ilustruje na známém případě Hagermanbota, který vzbuzoval velké kontroverze na

anglické Wikipedii mimo jiné proto, že nemilosrdně v diskuzích přidával chybějící podpisy Wikipedistů pod jejich příspěvky v uniformním tvaru všude tam, kde chyběly. Řada uživatelů proti němu protestovala s tím, že podpis s časovým znamením není povinný a další jeho práci obhajovali (163).

Na anglické Wikipedii slouží boti mimo jiné při potírání vandalů a revertují příspěvky dle předefinovaných parametrů. V tomto snažení ovšem sehrávají důležitou roli také softwarové nástroje, jako jsou Huggle a Twinkle, které umožňují provést úkony jako revertování většího počtu změn, návrhy článků na smazání nebo blokování uživatelů pomocí jediného kliknutí. Umělá inteligence v těchto případech navíc autonomně nabízí v odděleném okně možné kandidáty na vandalismus i s ohledem na jejich minulé editace a upozornění, které dostali. Nabízí zároveň rychlý způsob, jak se s nimi vypořádat, aniž by uživatel musel otevírat související diskuzní a uživatelské stránky. Ve výsledku tak boti i editační programy transformují vztahy mezi uživateli, ale rozšiřují hranice území, které lze ohlídat. (164).

Někteří badatelé označují uživatele využívající tyto pomocné softwarové nástroje za „kyborgy“, kteří v této virtuální výzbroji vykonají v boji proti vandalům mnohonásobně větší počet editací než bez ní. Také se objevila kritika, že pro tyto bojovníky s vandaly se z Wikipedie stává cosi na způsob online hry na hrdiny, při které potírají příšery (vandaly) a sbírají zkušenosti (počty editací). Spolu s boty se stali tito hybridní aktéři důležitou součástí „ekosystému“ při zajišťování kvality článků, ale ve výsledku proměňují „wikipedistickou kulturu“ (165).

Na používání těchto programů ani větší diskuse o nich jsem na české Wikipedii nenarazil. O Twinklu se v roce 2011 Pod lípou mluvilo v souvislosti s možným robotickým vítáním nováčků a dalšími úlohami. Někteří Wikipedisté ovšem vyžívají například program WPCleaner, který usnadňuje opravy zejména gramatických chyb. Nutno dodat, že programátoři v posledních letech zlepšili filtry zakomponované přímo do Wikipedie, které jsou schopné podchytit problematická slova.

Jak mi potvrdil wikipedista Marek Blahuš, Wikipedie v současnosti centrálně využívá strojové učení, které vyhodnocuje často revertovaná slova a sestavuje ve všech jazykových verzích seznamy zakázaných výrazů, které poté ještě kontrolují lidští editoři (166). Ve skutečnosti se tak někteří z výše zmíněných nelidských aktérů, kteří dříve působili autonomně, stávají integrální součástí celé sítě a cenzurním mechanismem vtěleným do architektury panoptikonu, podobně jako je dnes možné využít chytré slovníky nainstalované přímo v internetových prohlížečích, které se učí z hledání všech zúčastněných lidí. Činnosti, které dříve vykonávaly spletité sítě do jisté míry individuálních aktérů, tak může vykonávat centrální umělá inteligence, která se neustále zlepšuje.

Wikipedista Blahma je také jedním ze správců robotů. Jeho Blahmabot mu mimo jiné pomáhá při provozování wikiprojektu „Česko-slovenská Wikipedie“, který inicioval. Lidé sdružení v této skupině (evidováno je celkem 68 slovenských a českých editorů) využívají nástroj na strojový překlad a výsledný text revidují. Snahou je mimo jiné vzájemně obohatit obě Wikipedie o články, které obsahuje pouze jedna z nich a vylepšit daný překladač. Do češtiny tímto způsobem bylo přeloženo přes sedm tisíc hesel.

Blahmabot například kontroluje, které články vznikly překladem, aniž by tento fakt byl uveden, což provádí každé pondělí. Také ale v rámci zmíněného projektu aktualizuje statistiky vytvořených článků jednotlivými uživateli. Když jednou došlo k chybě a Blahmabot přestal pracovat, někteří čeští a slovenští Wikipedisté psali jeho tvůrci, že dokud nebudou fungovat

statistiky, tak nebudou překládat, protože nevidí aktuální data a nemůžou „soutěžit“ (166). Absence bota tak odhalila jeho roli coby zprostředkovatele a nezávislého rozhodčího ve hře mezi uživateli, bez kterého u řady z nich opadá motivace dál tvořit. Stejně tak by asi pro mnohé školáky nebylo zábavné vkládat sprostá slova do wikipedistických článků, kdyby vandalismy nebyly rychle opravovány. Vandalismy by ztratily punc zakázaného ovoce a Wikipedie svou pověst, protože by jich byla plná.

Autoři

„Lze si představit kulturu, v níž by diskurzy obíhaly a byly přijímány, aniž by se vůbec kdy funkce autora objevila. Všechny diskurzy, ať jsou jejich statutární forma a hodnota jakákoli a ať by byly podrobeny, jakémukoli přístupu, by se odbyvaly v anonymitě šepotu. Neslyšeli bychom už tak přežvykované otázky: „Kdo to skutečně promluvil. Byl to opravdu on a nikdo jiný? A jak byl opravdový nebo původní? A co nehlubšího ze sebe sama ve svém diskurz vydal? Za to bychom slyšeli jiné otázky: „jaké jsou způsoby existence tohoto diskurzu? Odkud pochází, jak došlo k jeho oběhu a kdo si ho mohl přivlastnit? Jaká místa jsou v něm vyhrazena pro možné subjekty? Kdo může splňovat tyto možné fce. subjektu?“ A za všemi těmito otázkami by bylo možné postihnout jen lhotejný šum. Co záleží na tom, kdo mluví.“ (167)

Michel Foucault

V předchozích kapitolách jsem se pokoušel nastínit a popsat tkanivo stránek na Wikipedii a aktérů, které o ně pečují, rozšiřují je a různě mění. Dohromady to vše představuje encyklopedické zrcadlo, jehož ideálním cílem je reflektovat svět od atomů po galaxie, myšlenky a fikční světy, pečlivě rozřazený do nespočtu kategorií ve stovkách jazyků, které je k dispozici zdarma a potenciálně ku prospěchu celého lidstva. Zároveň jsem se pokusil vykreslit obraz živoucí komunity tvůrců s různými zájmy, rolemi a motivacemi. Dohromady jsou všichni autoři.

Při pročítání Wikipedie a setkáních s jejími editory jsem si vedl terénní zápisky a vždy přitom kladl důraz na to, kdo je autorem sdělení, a snažil se je dále stopovat napříč sítěmi a prostory. Při psaní této práce podle zavedených bibliografických norem vkládám podpisy jednotlivých autorů teoretických děl, ve kterých jsem hledal inspiraci, i přezdívkou jedinců, kteří udělali drobnou editaci na Wikipedii. Přemítám nad otázkou Michela Foucaulta zmíněnou v úvodu této kapitoly a nemám pocit, že by na autorovi nezáleželo. Říkám si, jestli nejsem zkrátka posedlý tím, hledat za každým sdělením původce a přemítat nad jeho motivy. Ale to jsou přeci wikipedisté při psaní článků také. Vlastní výzkum jim nepřísluší a informace musí zdrojovat. Dávám Foucaultovi za pravdu, že literární anonymita je mnohdy nesnesitelná a otázka po tvůrci a jeho motivech vždy automaticky vyvstává, a kladu si ji i při čtení internetové encyklopedie. Snad to souvisí s moderním individualismem, důrazem na vliv kulturního kapitálu a institucí copyrightu, který prorůstá moderními společnostmi a jejich statky. Ale jak přesvědčivě dokládají historici a literární vědci, ještě před několika sty lety mělo autorství zcela jiné podoby a jeho dnešní podoba vyplynula z geneze tiskařského byznysu (168). Druhým plodem této gutenbergovské revoluce pak bylo pirátství a neustálé boje o duševní vlastnictví, kolem kterých vznikl celý průmysl věnující se jeho ochraně (169).

Na Wikipedii je ale přece autorský princip do velké míry potlačen. Nebo ne? Jak píše Jan Sokol ve své eseji o fungování Wikipedie: „Článek na Wiki zásadně není podepsán, nikomu nepatří a je to zkrátka kolektivní a anonymní dílo. To je něco, co každého vzdělaného člověka přinejmenším zarazí, ne-li rovnou odradí.“ (170) Možná mnohé vzdělané odrazuje proto, že univerzitní vzdělání, jak je dnes předáváno, i jeho produkce (výzkum, psaní a publikování vědeckých článků a grantová politika), se opírají o konkrétní autoři a jejich diskuse na ramenou obrů spíše než o kolektivním hledáním pravdy, u kterého nesejde na tom, kdo mluví. I nejlepší články na české Wikipedii v řadě ohledů připomínají vědecké texty. Nechybí u nich bohatý seznam referencí, někdy odkazující i na práce lidí, kteří článek editují, ale jejich podpis pod článkem být skutečně nesmí a je skoro nemožné najít dlouhý dobrý a čtený článek,

který by napsal pouze jeden nebo dva autoři. (Trochu jinak je to v případě fotografií, ale to je téma pro jiný výzkum a i u nich je autor upozaděn a snímek musí být zveřejněn pod volnou licenci.) Jak poznamenává Maethieu O'Neil, centrálním bodem Wikipedie je přehodnocení odbornosti, která už není vtělena do osob konkrétních autorů, ale do procesu kolektivní tvorby, který generuje mnohost úhlů pohledu (171).

Ale představa, že Wikipedie vzniká jako zcela anonymní dílo, platí pouze navenek. Myslím, že jsem přesvědčivě ilustroval, jakou pozici mají anonymní tvůrci. Autorů, kteří v textu zanechají stopu, je pestrá škála a mnohdy se mezi nimi vedou vleklé boje o to, které sdělení zůstane a které musí pryč. Jejich stopy z historie článku ovšem nezmizí. A v interních diskusích se označení „autor“ často využívá v původním latinském významu *auctor* coby původce, tedy zakladatel hesla. Mnozí Wikipedisté si ostatně na svých stránkách pečlivě vedou seznamy hesel, které na Wikipedii založili a někteří se coby botovodiči stávají autory autorů, kteří jsou jejich prodlouženou rukou. Zároveň ale existuje řada článků, u kterých většinu textu vložil jeden uživatel, který následně dohlíží na to, jak se hesla dál rozšiřují. Takoví editoři pak můžou čelit nařčení z „vlastnění“ článku, které je hodnoceno jako prohřešek proti pravidlům. Díky funkci sledování článků má každé heslo své strážce, kteří mimo jiné dbají o to, aby z něj nezmizela jimi vložená sdělení, dokud je to neunaví jako tohoto wikipedistu:

Jednoho krásného dne mě přestalo bavit, že na wikipedii trávím víc času prohlížením, kdo a jak mi zase "zkazil články" (ne že by se to kažení dělo tak často, ale zkontrolovat 500 editací zabere stejně času i když je zkažená jen jedna) a nikam se nevedoucimi diskusemi, než psaním třeba jen malých editací, a rozhodl jsem se, že se na to na chvíli vykašlu a dám si pauzu. Ze dnů se staly týdny, potom měsíce a představa, že bych měl začít editace na wikipedii tím, že zkontroluju kdo mi co zkazil mě začala odrazovat (...)

Každý wikipedista si hlídá své území či spíše pletiva článků. Ale mnozí také přímo vyhledávají možnost jiného úhlu pohledu dalších lidí, chtějí se něco dozvědět a přiučit se jeden od druhého. Zároveň se můžou spojovat do skupin a usilovat o pokrytí daného tématu a zlepšování kvality článků, jako se to děje například na zavedených portálech Wikiprojekt Chráněná krajinná území nebo WikiProjekt Kvalita.

Existují ale i nekalé neformální způsoby, jak ovlivňovat obsah článků:

„to, co píšeš, zavání skupinovým vlastnictvím článků. Zkrátka pár lidí, kteří se znají (teď nemyslím osobně ale třeba jen podle stylu editování) by kontrolovala pro ně strategické články, aby odpovídaly jdiejich představám. Skupinově by reverovali jim nepohodlného editora, ochotně by se podrželi při stížnostech na nástěnce správce. Zkrátka takový nedobrovolný gangbang, kdy by se na někoho títo kamarádíčci sesypali jako hejno vos. --Dezidor 15. 8. 2011, 07:56 (UTC)“

Ano i takové praktiky se objevují, navíc mohou skupinově využít toho, že dotyčný uživatel se případně nechá vyprovokovat k osobním útokům, za které může být správci blokován. Je ale třeba zdůraznit, že ve výsledku tento mnohohlas v prostoru za zrcadlem vždy odkazuje ven a musí se opírat o zdroje.

„Pro mne by bylo demotivující, kdyby o tom, které téma si zaslouhuje článek, měli rozhodovat Wikipedisté. Wikipedie má věrně a férově odrážet svět a referovat o tom, o čem referuje svět, nikoliv o tom, co přijde pár wikipedistům významné.“

A Wikipedisté přísně dbají o to, aby otevřená encyklopedie neporušovala autorská práva. Ačkoli je sama tvořena pod svobodnou licenci a stala jejím velkým propagátorem, uživatelé hlídají, aby nikdo nezveřejňoval v člancích tzv. copivia a případně se snaží od autorů získat souhlas s uvolněním jejich díla pod podmínkami volné licence. O to také wikipedisté

v Česku i ve světě žádají vybrané instituce, jako jsou univerzity, archivy nebo muzea. Citovat a parafrázovat v případě autorsky chráněných textů ovšem smějí, a tak je většinou kompromisem reformulace s odkazem na pramen. Za to ostatně čelí kritice, že spolu s dalšími stránkami slouží jako agregátor informací, který přebírá od skutečných tvůrců na kterých kanibalizuje a podemílá je, protože vše nabízí zdarma na webu (172).

Při účasti na dvou Wikikonferencích mě překvapilo, kolik prostoru v programu má problematika autorských práv a reflexe změn legislativy i příprava na chystané kroky ze strany Evropské unie. Hnutí kolem nadace Wikimedia Foundation také lze nahlížet jako určitou formu levicové opozici vůči neoliberální vizi světa (36).

Wikipedisté tak na jednu stranu dbají o ochranu autorských práv zejména proto, že chtějí ochránit encyklopedii před popotahováním u soudů. Zároveň ale dobrovolně vytvářejí články dostupné všem a rozšiřují množství vědomostí dostupné pod volnou licenci. Wikipedie se také stává globálním hráčem v diskusi o budoucí podobě duševního vlastnictví a kolektivní tvorby v internetovém věku.

Etnografování

S aktivním editováním Wikipedie jsem začal loni v září, ale předtím jsem již zhruba rok pozoroval web nezúčastněně a zároveň shromažďoval a pročítal literaturu související s bádáním. Výzkum se odehrával ve webovém prostředí, ale také na fyzických setkáních wikipedistů. Zúčastnil jsem se Wikonference v Brně v prosinci 2016 a opakovaně jsem navštívil pražský Wikiklub v ústředí Městské knihovny na Mariánském náměstí. Kromě ad hoc rozhovorů během zúčastněných pozorování na setkáních, ze kterých jsem si dělal pouze písemné poznámky, jsem také v závěrečné fázi výzkumu vedl dvě nahrávané polostrukturované interview (21) s vybranými dlouholetými Wikipedisty, kteří v komunitě zastávají řadu specifických statusů, díky kterým byli vhodnými informátory.

Základním zdrojem informací byly webové stránky české Wikipedie, jak nově vznikající sekce, tak ty staré, již archivované. Při výzkumu jsem používal několik terénních zápisníků (papírových i softwarových). Vybrané poznámky i stránky jsem kódoval a dále analyzoval (79). Řadu užitečných nástrojů poskytlo mé uživatelské rozhraní přímo na Wikipedii, ale také související weby tools.wmflabs.org a stats.wikimedia.org, kde lze generovat statistiky a další informace o vybraných stránkách na Wikipedii a uživateli. I s jejich využitím jsem stopoval vybrané aktéry, metafory, normy a podobně, přičemž jsem vždy věnoval pozornost i jejich genezi a návaznosti na další stránky. Mimo jiné šlo také o centrální stranu *Pod lípou*, která je živým diskuzním fórem již od založení celého projektu. Přímou jsem se zapojoval do diskusí i některých hlasování, editoval hesla a vytvořil osm článků.

Vzhledem k otevřené povaze wikipedické komunity a dostupnosti všech dat jsem nežádal o povolení provádět výzkum. O tomto záměru jsem nicméně mluvil na Wikikonferenci s několika editory, kteří jsou zároveň členy nadace Wikimedia, a ti o bádání zaměřené na stav komunity jevíli značný zájem a nabídli mi spolupráci. O tom, že na Wikipedii provádím etnografický výzkum, jsem také stručně informoval na své uživatelské stránce. Vzhledem k povaze celého projektu, který se hlásí s poměrně radikální transparentností, jsem se rozhodl uživatele zmiňované v textu práce neanonymizovat. Všichni jsou si vědomi, že jejich výroky na Wikipedii jsou veřejně dostupné, většina z vybraných ilustrací jsou zároveň výpovědi editorů, kteří vystupují pod pseudonymy. Celý výzkum jsem také prováděl s vidinou toho, že z terénu nechci odejít, ale rád bych se na tvorbě české Wikipedie podílel i v budoucnu.

Závěr

V této holisticky zaměřené etnografické práci jsem se snažil podat obraz různých vrstev české Wikipedie a některé typy významných lidských i nelidských aktérů, které ji utvářejí. Důraz jsem kladl na jejich vzájemné interakce i stopy, které za sebou zanechávají na největší české encyklopedii otevřené k editaci takřka každému.

V mnoha ohledech představuje nový způsob šíření informací, ale zároveň wikipedisté vědomě i nevědomě navazují na encyklopedické projekty minulosti. Snažil jsem se ukázat, že kromě popisování a selektování vybraných částí reality uživatelé mnoho energie vynakládají na správu komunity. Při stopování hesel i autorů jsem se pokusil vykreslit vrstevnaté pletivo sdělení, která zůstávají zafixované v rostoucím archivu a vždy mohou být znovu zpřítomněny. Přitom jsem se sám částečně stal jedním z autorů a perspektivu pozorovatele tak prolínal s aktivní účastí.

Wikipedii lze mimo jiné nahlížet také jako panoptikon a prostor disciplinace, kde neplatí nějaká formální vystupňovaná hierarchie, ale existuje řada mocenských rozdílů a distinkcí. V centru veškerého dění ovšem stojí psaní článků, které mají výsadní postavení v nabídce vyhledávačů. Toto neustále rostoucí zrcadlo odráží významnou část světa, ale ve výsledku ho svými odlesky také proměňuje. Změnami mimo jiné pod tímto vlivem prochází i autoři, kteří se v rámci wikihry částečně vyvázali z individualistických modů tvorby a souvisejících ekonomickými modelů a našli nové motivace, proč ve volném čase dobrovolně z vlastní iniciativy vkládat data do veřejné databáze.

V neposlední řadě jde o pokus aplikovat antropologický přístup na studium aktérů interagujících primárně v digitálním rozměru a snahu v souvislém narativu zachytit průchod a dobrovolnou práci v digitální encyklopedii, kde lidé a další aktéři nejen shromažďují a třídí poznatky, ale také žijí a učí se jeden od druhého.

Bibliografie

1. Borges, Jorge Luis. Babylónská knihovna. [autor knihy] Jorge Luis Borges. *Spisy I (Fikce)*. Praha : Argo, 2009.
2. *Are you living in computer simulation?* Bostrom, Nick. 2003, *Philosophical Quarterly*, Sv. Vol. 53, No. 211, stránky 243-255.
3. Descartes, René. *Meditace o první filosofii*. Praha : OIKOYMENH, 2010.
4. Gibson, Willam. *Neuromancer*. Plzeň : Laser-books, 2010.
5. Levy, Pierre. *Kyberkultura: Zpráva pro radu Evropy v rámci projektu: „Nová technologie: kulturní spolupráce a komunikace*. Praha : Karolinum, 2000. str. 15.
6. McLuhan, Marshall. *Jak rozumět médiím*. Praha : Odeon, 1991. str. 148.
7. Geertz, Clifford. *Interpretace kultur: vybrané eseje*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2000. str. 33.
8. Latour, Bruno. *Reassembling the Social*. New York : Oxford University Press Inc., 2005.

9. Horst, A a Miller, D et kol. *Digital Anthropology*. London : Berg, 2012. stránky 15,24,29,30.
10. Castells, Manuel. *The rise of the network society*. Cambridge : MA:Blackwell, 1996.
11. Miller, Don a Slater, Dan. *The Internet: An Ethnographic approach*. Oxford/New York : Berg, 2000.
12. *Ethnographic approaches to Digital Media*. Coleman, Gabriela E. 2010, Annu. Rev. Anthropol. 2010.
13. *For Whom the Ontology Turns : Theorizing the digital real*. Boellstorff, Tom. 2016, Current Anthropology Vol. 57 .
14. *Notes towards an anthropology of the internet*. Harth, Keith. 2004, Horizontes Antropológicos 10, stránky 15-40.
15. Censorship of Wikipedia. *en.wikipedia.org*. [Online] 14. 6. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] https://en.wikipedia.org/wiki/Censorship_of_Wikipedia.
16. Weber, Max. *Metodologie, sociologie, politika*. Praha : OIKOYMENH, 1998. str. 58.
17. Kaufmann, Jean-Claude. *Chápající rozhovor*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2010. str. 45.
18. Malinowski, Bronislaw. *Argonauts of the Western Pacific : an account of native enterprise and adventure in the Archipelagoes of Melanesian New Guinea*. London; New York : Routledge, 2014. stránky 7,21.
19. Hammersley, Martyn a Atkinson, Paul. *Ethnography: Principles in practice*. London : Routledge, 2004.
20. Stöckelová, Tereza a Ghosh (eds.), Yasar Abu. *Etnografie: Improvizace v teorii a terénní praxi*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2013. str. 7.
21. Boellstorff, Tom, a další. *Ethnography and virtual worlds: A Handbook of Method*. New Jersey : Princeton University Press, 2012. str. 7.
22. Eriksen, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha : Portál, 2008.
23. Friedman, P. Kerim. Savage Minds. [Online] 19.. květen 2005. <https://savage minds.org/2005/05/19/armchair-anthropology-in-the-cyber-age/>.
24. Pink, Sarah, a další. *Digital ethnography: Principles and Practise*. London : Sage, 2016.
25. Boellstorff, Tom. *Coming of age in Second Life: An Anthropologist Explores the Virtually Human*. New Jersey : Princeton University Press, 2008.
26. Grayová, Patty. Memory, body, and the online researcher: Following Russian street demonstrations via social media. *American ethnologist*. Srpen 2016, 43, stránky 500-510.
27. van Dijk, Jan. *The Network society: Social Aspects of New Media*. London : Sage, 2006. str. 166.
28. Anderson, Benedict. *Představy společenství : úvahy o původu a šíření nacionalismu*. Praha : Karolinum, 2008.
29. Macek, Jakub. Poznámky k teorii virtuálních komunit. *Biograf (50)*. 2009.
30. Wilson , Samuel M. a Peterson, Leighton C. The Anthropology of Online Communities . *Annual Review of Anthropology (31)*. 2002, stránky 449-467.

31. Marcus, George. Ethnography in/of the World System: The Emergence of Multi-Sited. *Ethnography. Annual Review of Anthropology* (24). 1995, stránky 95-117.
32. User contributions:78.33.33.194. *en.wikipedia.org*. [Online] 25. 12. 2016. [Citace: 20. 6. 2017.] <https://en.wikipedia.org/wiki/Special:Contributions/78.33.33.194>.
33. Wikipedie:Dva nezávislé netriviální věrohodné zdroje. *cs.wikipedia.org*. [Online] 27. 2. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.]
34. Wiki Wiki Shuttle. *en.wikipedia.org*. [Online] 9. 6. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] https://en.wikipedia.org/wiki/Wiki_Wiki_Shuttle.
35. Wikipedia encyclopaedia. *www.britannica.com*. [Online] 23. 3. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] <https://www.britannica.com/topic/Wikipedia#toc298164>.
36. Jemelniak, Dariusz. *Common Knowledge: An Ethnography of Wikipedia*. Stanford : Stanford University Press, 2014.
37. WIKIMEDIA FOUNDATION, INC. Financial Statements June 30, 2016 and 2015. *upload.wikimedia.org*. [Online] 27. 9. 2016. [Citace: 20. 6. 2017.] https://upload.wikimedia.org/wikipedia/foundation/4/43/Wikimedia_Foundation_Audit_Report_-_FY15-16.pdf.
38. Hlavní strana. *cs.wikipedia.org*. [Online] 14. 11. 2002. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Hlavn%C3%AD_strana&oldid=1.
39. Blahuš, Marek. *Rozhovor s Markem Blahušem o Wikipedii*. [dotazovaný] Štěpán Sedláček. 21. 5 2017.
40. Nupedia-1. <http://www.logicmuseum.com>. [Online] 5. 4. 2014. [Citace: 20. 6. 2017.] <http://www.logicmuseum.com/x/index.php?title=Nupedia-1>.
41. Saint-Amour, Paul K. *Tense Future: Modernism, Total War, Encyclopedic Form*. Oxford : Oxford University Press, 2015. str. 191.
42. kol. *Slovník antické kultury*. Praha : Svoboda, 1974.
43. Burke, Peter. *Společnost a vědění: Od Gutenberga k Diderotovi*. Praha : Karolinum, 2009. stránky 43, 113, 131, 196, 209, 210.
44. O'Sullivan, Dan. What is an encyclopedia: A brief historical overview from Pliny to Wikipedia. [autor knihy] Geert Lovink a Nathaniel (ed.) Tkacz. *Critical point of view: A Wikipedia Reader*. Amsterdam : Institute of Network Cultures, 2011.
45. Manguel, Alberto. *Dějiny čtení*. Brno : Host, 2007. str. 116.
46. Scott-Kakures, Dion. Francis Bacon. [autor knihy] P. Ian (ed.) McGreal. *Velké postavy západního myšlení: slovník myslitelů*. Praha : Prostor, 1999.
47. Darnton, Robert. *Velký masakr koček a další epizody z francouzské kulturní historie*. Praha : Argo, 2013.
48. Foucault, Michel. *Dohlížet a trestat: kniha o zrodu vězení*. Praha : Dauphin, 2000.
49. Bacon, Francis. *Nová organon*. Praha : Svoboda, 1990.
50. Hroch, Miroslav (ed.). *Encyklopedie dějin novověku 1492-1815*. Praha : Libri, 2005. str. 92.

51. Burke, Peter. *Společnost a vědění II: Od Encyklopedie k Wikipedii*. Praha : Karolinum, 2013. stránky 221,242.
52. Diderot, Dennis. "Aguaxim. *The Encyclopedia of Diderot & d'Alembert Collaborative Translation Project*. Michigan : Michigan Publishing, 2009, str. 191.
53. Dieckman, Herbert. The Concept of Knowledge in the Encyclopédie. [autor knihy] Herbert Dieckman, Harry Levin a Helmut Motekat. *Essays in Comparative Literature*. St Louis : Washington university, 1961, str. 81.
54. Nietzsche, Friedrich. O užitku a škodlivosti historie pro život. *Nečasové úvahy*. Praha : OIKOYMENH, 2005, stránky 98-99.
55. Liang, Lawrence. A britef history of the internet from the 15th to the 18th century. [autor knihy] Geert Lovink a Nathaniel (ed.) Tkacz. *Critical point of view: A Wikipedia Reader*. Amsterdam : Institute of Network Cultures, 2011.
56. Darnton, Robert. *The Business of Enlightenment*. Cambridge : Mass, 1979.
57. Kamusella, Tomasz. *The Politics of Language and Nationalism in Modern Central Europe*. Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2009. stránky 407, 514.
58. ČTK, mIL. ihned.cz. [Online] 7. 7 2011. [Citace: 10. 5 2017.] <http://tech.ihned.cz/c1-52253190-ceska-wikipedie-ma-uz-200-tisic-clanku-prekonala-ottuv-slovník-naucny>.
59. Ottův slovník naučný. *cs.wikisource.org*. [Online] 11. 3. 2016. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikisource.org/wiki/Ott%C5%AFv_slovník%C3%ADk_nau%C4%8Dn%C3%BD.
60. Bush, Vannevar. The Atlantic. *www.theatlantic.com*. [Online] 1945. [Citace: 11.. 5 2017.] <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1945/07/as-we-may-think/303881/>.
61. Reagle, Joseph Michael. *Good faith collaboration: The Culture of Wikipedia*. Cambridge : MIT Press, 2010. str. 21.
62. Otlet, Paul. The Science of Bibliography and Documentation. [autor knihy] Boyd W. (ed) Rayward. *International Organization and Dissemination of Knowledge: Selected Essays of Paul Otlet*. Amsterdam : Elsevier, 1990, stránky 83-84.
63. Wells, Herbert George. *World Brain*. London : Methuen & Co, 1938. str. 14.
64. Butler , Declan. Publish in Wikipedia or perish. *Nature*. 16. 12. 2008.
65. Assmann, Aleida. The Printing Press and the Internet: From a Culture of Memory to a Culture of Attention. [autor knihy] N. Gentz a S. (eds.) Kramer. *Globalization, Cultural Identities, and Media Representations*. místo neznámé : State University of New York Press, 2006, stránky 11-25.
66. Goffman, Erving. *Všichni hrájeme divadlo*. Praha : Nakladatelství studia Ypsilon, 1999.
67. Foucault, Michel. *Myšlení vnějšku*. Praha : Herman a synové, 1996.
68. Giles, Jim. Special Report Internet encyclopaedias go head to head. *Nature* 438. December 2005.
69. Wikipedie:Pod lípou/Archiv 2012/04. *cs.wikipedia.org*. [Online] 25. 4. 2016. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Pod_l%C3%ADpou/Archiv_2012/04.
70. Ještědský, Jan, a další. *Polylog: Za obzorem postmoderního relativismu*. Jilemnice : Klub přátel sociologie, 2014.
71. Foucault, Michel. *Dohlížet a trestat: kniha o zrodu vězení*. Praha : Dauphin, 2000.

72. Eco, Umberto. *Od hlouposti k šílenství: Zprávy o tekuté společnosti*. Praha : Argo, 2016.
73. Sample, Janet. *Bentham's Prison: a Study of the Panopticon Penitentiary*. Oxford : Clarendon Press, 1993.
74. Diskuse s wikipedistou:Vegan1994. *cs.wikipedia.org*. [Online] 11. 2. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Diskuse_s_wikipedistou:Vegan1994.
75. Diskuse:Kolektivní vina. *cs.wikipedia.org*. [Online] 21. 2. 2013. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Diskuse:Kolektivn%C3%AD_vina.
76. Diskuse:Promítací stroj. *cs.wikipedia.org*. [Online] 1. 3. 2014. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Diskuse:Prom%C3%ADtac%C3%AD_stroj.
77. Diskuse:Tornáda ve Spojených státech amerických. *cs.wikipedia.org*. [Online] 25. 11. 2013. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Diskuse:Torn%C3%A1da_ve_Spojen%C3%BDch_st%C3%A1tech_americk%C3%BDch.
78. Diskuse:Antonín Filip Heinrich. *cs.wikipedia.org*. [Online] 14. 6. 2011. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Diskuse:Anton%C3%ADn_Filip_Heinrich.
79. Kozinets, Robert. *Netnography: Doing Ethnographic Research Online*. London : Sage, 2010.
80. Seznam sokolských jednot v Česku. *cs.wikipedia.org*. [Online] 27. 5. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_sokolsk%C3%BDch_jednot_v_%C4%8Cesku#.C5.BDupa_Tyr.C5.A1ova.
81. *cs.wikipedia.org*. *Wikipedie:Pět pilířů*. [Online] 30. 1. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:P%C4%9Bt_pil%C3%AD%C5%99%C5%AF.
82. Wikipedie:Nezaujatý úhel pohledu. *cs.wikipedia.org*. [Online] 1. 6. 2016. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Nezaujat%C3%BD_%C3%BAhel_pohledu.
83. Diskuse:Homosexualita. *cs.wikipedia.org*. [Online] 20. 6. 2016. [Citace: 20. 6. 2017.] <https://cs.wikipedia.org/wiki/Diskuse%3AHomosexualita>.
84. Diskuse:Rudolf II. *cs.wikipedia.org*. [Online] 21. 12. 2015. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Diskuse:Rudolf_II.
85. Wales, Jimmy. Wikipedie:Žádný vlastní výzkum. *cs.wikipedia.org*. [Online] 29. 5. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:%C5%BD%C3%A1dn%C3%BD_vlastn%C3%AD_v%C3%BDzkum.
86. Wikipedie:Co Wikipedie není. *cs.wikipedia.org*. [Online] 20. 6. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Co_Wikipedie_nen%C3%AD.
87. Wikipedie:Pravidlo tří revertů. *cs.wikipedia.org*. [Online] 8. 2. 2017. https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Pravidlo_t%C5%99%C3%AD_revert%C5%AF.
88. Diskuse:Česká hokejová extraliga 2007/2008. *cs.wikipedia.org*. [Online] 17. 4. 2008. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Diskuse:%C4%8Cesk%C3%A1_hokejov%C3%A1_extraliga_2007/2008.
89. Wikipedie:Žádost o práva správce. *cs.wikipedia.org*. [Online] 7. 6. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:%C5%BD%C3%A1dost_o_pr%C3%A1va_spr%C3%A1vce.

90. Wikipedie:Účast v hlasování. *cs.wikipedia.org*. [Online] 12. 1. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:%C3%9A%C4%8Dast_v_hlasov%C3%A1n%C3%AD.
91. Wikipedie:Pravidla arbitráže. *cs.wikipedia.org*. [Online] 3. 5. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Pravidla_arbitr%C3%A1%C5%BE.
92. Wikipedie:Žádost o arbitráž/G3ron1mo versus DeeMusil. *cs.wikipedia.org*. [Online] 29. 1. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:%C5%BD%C3%A1dost_o_arbitr%C3%A1%C5%BE/G3ron1mo_versus_DeeMusil.
93. Wikipedie:Právní kroky a právní výhrůžky. *cs.wikipedia.org*. [Online] 1. 6. 2016. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Pr%C3%A1vn%C3%AD_kroky_a_pr%C3%A1vn%C3%AD_v%C3%BDhr%C5%AF%C5%BEky.
94. Wikipedie:Žádné open proxy. *cs.wikipedia.org*. [Online] 5. 2. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:%C5%BD%C3%A1dn%C3%A9_open_proxy.
95. Wikipedie:Pravopis. *cs.wikipedia.org*. [Online] 8. 5. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] <https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Pravopis>.
96. Wikipedie:Srpnový konflikt. *cs.wikipedia.org*. [Online] 27. 1. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Srpnov%C3%BD_konflikt.
97. Wikipedie:Červencový konflikt. *cs.wikipedia.org*. [Online] 5. 11. 2013. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:%C4%8Cervencov%C3%BD_konflikt.
98. Wikipedie:Nevšímejte si žádných pravidel. *cs.wikipedia.org*. [Online] 3. 9. 2015. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Nev%C5%A1%C3%ADmejte_si_%C5%BE%C3%A1dn%C3%BDch_pravidel.
99. Wikipedie:Pod lípou/Archiv 2011/02. *cs.wikipedia.org*. [Online] 14. 8. 2014. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Pod_1%C3%ADpou/Archiv_2011/02.
100. Wikipedie:Pod lípou/Archiv 2011/02. *cs.wikipedia.org*. [Online] 14. 8. 2014. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Pod_1%C3%ADpou/Archiv_2011/02.
101. Bachtin, Michail Michajlovič. *Francois Rabelais a lidová kultura středověku a renesance*. Praha : Argo, 2007. str. 18.
102. Wikipedie:Zákony Wikipedie. *cs.wikipedia.org*. [Online] 16. 10. 2016. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Z%C3%A1kony_Wikipedie.
103. Archimédés. *cs.wikipedia.org*. [Online] 10. 12. 2003. [Citace: 20. 6. 2017.] <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Archim%C3%A9d%C3%A9s&dir=prev&action=history>.
104. Wikipedie:Nejlepší články. *cs.wikipedia.org*. [Online] 28. 6. 2017. [Citace: 29. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Nejlep%C5%A1%C3%AD_%C4%8Dl%C3%A1nky.
105. Wikipedista:Douzerek. Wikipedie:Kabinet kuriozit. *cs.wikipedia.org*. [Online] [Citace: 5.. 2 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Kabinet_kuriozit/Ostatn%C3%AD#Mozkov.C3.A1_masturbace.

106. Wikipedia:List of hoaxes on Wikipedia. *en.wikipedia.org*. [Online] 15. 6. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] https://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:List_of_hoaxes_on_Wikipedia.
107. ČTK. Česká Wikipedie má 15 let, vydala by na 190 tisícistránkových knih. *www.ceskenoviny.cz*. [Online] 1. 5. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/ceska-wikipedie-ma-15-let-vydala-by-na-190-tisicistrankovych-knih/1479742>.
108. Wikipedie:Pod lípou/Archiv 2016/04. *cs.wikipedia.org*. [Online] 6. 2. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Pod_1%C3%ADpou/Archiv_2016/04#Tro.C5.A1ka_statistiky.
109. Tričko. *cs.wikipedia.org*. [Online] 4. 10. 2007. <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Tri%C4%8Dko&dir=prev&action=history>.
110. Diskuse s wikipedistou:Aoam. *cs.wikipedia.org*. [Online] 24. 10 2007. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Diskuse_s_wikipedistou:Aoam.
111. Wikipedie:Pod lípou/Archiv 2012/02. *cs.wikipedia.org*. [Online] 3. 1. 2016. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Pod_1%C3%ADpou/Archiv_2012/02.
112. User talk:Klara ovc. *en.wikipedia.org*. [Online] 24. 2. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] https://en.wikipedia.org/wiki/User_talk:Klara_ovc.
113. Historie verzí stránky „Tričko“. *cs.wikipedia.org*. [Online] 22. 5. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Tri%C4%8Dko&action=history>.
114. Wikipedia Statistics: Active wikipedians. *stats.wikimedia.org*. [Online] 19. 6. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] <https://stats.wikimedia.org/EN/TablesWikipediansEditsGt5.htm>.
115. *Harnessing the wisdom of crowds in Wikipedia: quality through coordination*. Kittur, A. a Kraut, R. E. New York : ACM, 2008. Proceeding of the ACM 2008 Conference on Computer Supported Cooperative Work. stránky 37-46.
116. FORA.TV. Wikipedia's Community-Based Business Model - Jimmy Wales . *www.youtube.com*. [Online] 10. 3. 2010. [Citace: 20. 6. 2017.] <https://www.youtube.com/watch?v=aOz6Au5NuG0>.
117. Swartz, Aaron. *Aaronsw*. *www.aaronsw.com*. [Online] 9 2006. [Citace: 2.. 10 2016.] <http://www.aaronsw.com/weblog/whowriteswikipedia>.
118. Sokol, Jan. Konflikty a co s nimi? *Dluh života: Články, eseje, glosy*. Praha : Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, 2016.
119. Yasseri, Taha, a další. The Most Controversial Topics in Wikipedia: A Multilingual and Geographical Analysis. [autor knihy] Pnina Fichman, Noriko Hara a eds. *Global Wikipedia: International and Cross-Cultural Issues in Online Collaboration*. Lanham : Rowman & Littlefield Publishers, 2014.
120. Wikipedie:Pod lípou/Archiv 2013/04. *cs.wikipedia.org*. [Online] 10. 10. 2013. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Pod_1%C3%ADpou/Archiv_2013/04.
121. Diskuse:Homosexualita. *cs.wikipedia.org*. [Online] 20. 6. 2016. <https://cs.wikipedia.org/wiki/Diskuse:Homosexualita>.
122. Smyčka, Václav. Dějiny zachycené v síti. Odsun/vyhnání v hypertextu Wikipedia. [editor] Pavel Himl. *Dějiny - teorie - kritika*. 2014, Sv. roč.11, 1, stránky 93-107.
123. Diskuse:Morava. *cs.wikipedia.org*. [Online] 14. 3. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] <https://cs.wikipedia.org/wiki/Diskuse%3AMorava>.

124. Diskuse:Izrael. *cs.wikipedia.org*. [Online] 6. 6. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] <https://cs.wikipedia.org/wiki/Diskuse:Izrael>.
125. Wikipedista:Saharan. *cs.wikipedia.org*. [Online] 14. 9. 2007. [Citace: 20. 6. 2017.] <https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedista:Saharan>.
126. Historie verzí stránky „Wikipedista:Saharan“. *cs.wikipedia.org*. [Online] 14. 9. 2007. [Citace: 20. 6. 2017.] <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Wikipedista:Saharan&action=history>.
127. Diskuse:Komunismus. *cs.wikipedia.org/*. [Online] 29. 9. 2016. [Citace: 20. 6. 2017.] <https://cs.wikipedia.org/wiki/Diskuse:Komunismus>.
128. Wikipedista:Ioannes Pragensis/ArchivOs07. *cs.wikipedia.org*. [Online] 24. 8. 2016. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedista:Ioannes_Pragensis/ArchivOs07.
129. Wikipedie:WikiProjekt Pseudověda. *cs.wikipedia.org*. [Online] 21. 5. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:WikiProjekt_Pseudov%C4%9Bda.
130. Eco, Umberto. Jak kopírovat z internetu. *Od hlouposti k šílenství*. Praha : Argo, 2016, str. 82.
131. Dočekal, Daniel. *www.lupa.cz. Lupa*. [Online] 11. 8. 2014. [Citace: 8. 3. 2017.] <http://www.lupa.cz/clanky/odstraneni-informace-o-clenstvi-ladislava-spicka-v-ksc-z-wikipedie-neproslo/>.
132. Wikipedie:Autobiografie. *cs.wikipedia.org*. [Online] 12. 1. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] <https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Autobiografie>.
133. Wikipedie:Diskuse o smazání. *cs.wikipedia.org*. [Online] 29. 6. 2017. [Citace: 29. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Diskuse_o_smaz%C3%A1n%C3%AD.
134. Kniha smazaných stránek. *cs.wikipedia.org*. [Online] [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Speci%C3%A1ln%C3%AD:Protokolovac%C3%AD_z%C3%A1znamy/delete&offset=20170420135653&limit=500&type=delete&user.
135. Wikipedie:Žádost o arbitráž/Z/Workshop. *cs.wikipedia.org*. [Online] 17. 7. 2009. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:%C5%BD%C3%A1dost_o_arbitr%C3%A1%C5%BE/Z/Workshop.
136. Wikipedie:Žádost o arbitráž/Destinero versus DeeMusil. *cs.wikipedia.org*. [Online] 7. 1. 2014. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:%C5%BD%C3%A1dost_o_arbitr%C3%A1%C5%BE/Destinero_versus_DeeMusil.
137. Wikipedie:Žádost o arbitráž/Destinero versus DeeMusil. *cs.wikipedia.org*. [Online] 7. 1. 2014. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:%C5%BD%C3%A1dost_o_arbitr%C3%A1%C5%BE/Destinero_versus_DeeMusil.
138. Wikipedie:Žádost o arbitráž/Destinero versus DeeMusil/Důkazy. *cs.wikipedia.org*. [Online] 17. 1. 2016. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:%C5%BD%C3%A1dost_o_arbitr%C3%A1%C5%BE/Destinero_versus_DeeMusil/D%C5%AFkazy.
139. Sokol, Jan. *Moc, peníze a právo*. Praha : Vyšehrad, 2015. stránky 240-241.

140. Kategorie:Wikipedie:Myšlenkové směry. *cs.wikipedia.org*. [Online] 24. 3. 2013.
https://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Wikipedie:My%C5%A1lenkov%C3%A9_sm%C4%9Bry.
141. <https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Vyznamen%C3%A1n%C3%AD>. *cs.wikipedia.org*.
 [Online] 14. 6. 2016. [Citace: 20. 6. 2017.]
<https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Vyznamen%C3%A1n%C3%AD>.
142. Wikipedie:Pod lípou/Archiv 2009/05. *cs.wikipedia.org*. [Online] 11. 4. 2012. [Citace: 20. 6. 2017.]
https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Pod_1%C3%ADpou/Archiv_2009/05.
143. Wikipedista:Hnetubud. *cs.wikipedia.org*. [Online] 6.. 8. 2016. [Citace: 20. 6. 2017.]
<https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedista:Hnetubud>.
144. Wikipedistka:Karakal. *cs.wikipedia.org*. [Online] 30. 1. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.]
<https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedistka:Karakal>.
145. Wikipedistka:Huhulenik. *cs.wikipedia.org*. [Online] 7. 11. 2013. [Citace: 20. 6. 2017.]
<https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedistka:Huhulenik>.
146. Ryan, J. The Digital Graveyard: Online Social Networking Sites as Vehicles of Remembrance. [autor knihy] N.L., Wesch, M. ed. Whitehead. *Human no more - Digital Subjectivities, Unhuman Subjects, and the End of Anthropology*. místo neznámé : University Press of Colorado, 2012.
147.
https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:%C5%BD%C3%A1dost_o_ov%C4%9B%C5%99en%C3%AD_u%C5%BEivatele. *cs.wikipedia.org*. [Online] 11. 6. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.]
https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:%C5%BD%C3%A1dost_o_ov%C4%9B%C5%99en%C3%AD_u%C5%BEivatele.
148. Sokol, Jan. *Rozhovor s Janem Sokolem o Wikipedii*. [dotazovaný] Štěpán Sedláček. 27. 3 2017.
149. Wikipedie:Pod lípou/Archiv 2011/06. *cs.wikipedia.org*. [Online] 11. 4. 2012. [Citace: 20. 6. 2017.]
https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Pod_1%C3%ADpou/Archiv_2011/06.
150. troll. *en.oxforddictionaries.com*. [Online] [Citace: 20. 6. 2017.]
<https://en.oxforddictionaries.com/definition/troll>.
151. Wikipedie:Troll. *cs.wikipedia.org*. [Online] 25. 6. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.]
<https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Troll>.
152. Wikipedie:Žádost o komentář/Trollovací účty. *cs.wikipedia.org*. [Online] 6. 3. 2008. [Citace: 20. 6. 2017.]
https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:%C5%BD%C3%A1dost_o_koment%C3%A1%C5%99/Trollovac%C3%AD_%C3%BA%C4%8Dty.
153. Diskuse s wikipedistou:Nadvšenec. *cs.wikipedia.org*. [Online] 25. 6. 2017. [Citace: 29. 6. 2017.]
https://cs.wikipedia.org/wiki/Diskuse_s_wikipedistou:Nadv%C5%A1enec.
154. Wikipedie:Žádost o arbitráž/Popotahování uživatele Nadvšence. *cs.wikipedia.org*. [Online] 29. 3. 2017.
https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:%C5%BD%C3%A1dost_o_arbitr%C3%A1%C5%BE/Popotahov%C3%A1n%C3%AD_u%C5%BEivatele_Nadv%C5%A1ence.
155. Wikipedie:Žádost o opatření/Zákaz editovat českou Wikipedii pro uživatele Nadvšenec. *cs.wikipedia.org*. [Online] 23. 3. 2017. [Citace: 2017. 6. 2017.]
https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:%C5%BD%C3%A1dost_o_opat%C5%99en%C3%AD/Z%C3%A1kaz_editovat_%C4%8Deskou_Wikipedii_pro_u%C5%BEivatele_Nadv%C5%A1enec.

156. Wikipedie:Pod lípou. *cs.wikipedia.org*. [Online]
https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Pod_1%C3%ADpou.
157. Wikipedista: Frettiebot. *cs.wikipedia.org*. [Online] 9. 12. 2010. [Citace: 20. 6. 2017.]
<https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedista:Frettiebot>.
158. Mikroregion Hustřřanka (archivovaná verze). *cs.wikipedia.org*. [Online] 27. 9. 2010. [Citace: 20. 6. 2017.]
https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Mikroregion_Hust%C3%AD%C5%99anka&oldid=5892168.
159. https://cs.wikipedia.org/wiki/Diskuse_s_wikipedistou:Frettiebot. *cs.wikipedia.org*. [Online] 8. 9. 2019. [Citace: 20. 6. 2017.] https://cs.wikipedia.org/wiki/Diskuse_s_wikipedistou:Frettiebot.
160. Wikipedia Statistics: Bot article creations only. *stats.wikimedia.org*. [Online] 19. 6. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] <https://stats.wikimedia.org/EN/BotActivityMatrixCreates.htm>.
161. Wikipedia Statistics: All bot editich activity. *stats.wikimedia.org*. [Online] 19. 6. 2017. [Citace: 20. 6. 2017.] <https://stats.wikimedia.org/EN/BotActivityMatrixEdits.htm>.
162. Tsvetkova, M., a další. Even good bots fight: The case of Wikipedia. *PLoS ONE*. 23. 2. 2017, Sv. 12, 2.
163. Geiger, R. Stuart. The lives of bots. [autor knihy] Geert Lovink a Geert Tkacz (eds.). *Critical point of view: A Wikipedia Reader*. Amsterdam : Institute of Network Cultures, 2011, stránky 78-94.
164. Geiger, R. Stuart a Ribes, David,. The work of sustaining order in wikipedia: the banning of a vandal. *Proceedings of the 2010 ACM Conference on Computer-Supported Cooperative Work (CSCW 2012)*. New York : ACM Digital Library., 2010.
165. Halfaker, Aaron a Riedl, John. Bots and Cyborgs:Wikipedia's Immune System. *Computer*. 2012, 45, stránky 79-82.
166. Blahuř, Marek. *Rozhovor s Markem Blahuřem o Wikipedii*. [dotazovaný] řřtěpán Sedláček. 21. 5. 2017.
167. Foucault, Michel. *Diskurs, autor, genealogie*. Praha : Svoboda, 1994. stránky 62-63.
168. Bennett, Andrew. *The Author*. New York : Routledge, 2005. stránky 29-55.
169. Johns, Adrian. *Pirátství: Boje o duřevní vlastnictví od Gutenberga po Gasese*. Brno : Host, 2013.
170. Sokol, Jan. Wikipedie – pohled zevnitř. *Dluh života: Články, eseje, glosy*. Praha : Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, 2016.
171. O'Neil, Mathieu. *Cyber Chiefs: Autonomy and authority in online tribes*. London : Pluto Press, 2009. stránky 149-150.
172. Keen, Andrew. *The Cult of the Amateur: How blogs, MySpace, YouTube, and the rest of today's user-generated media are destroying our economy, our culture, and our values*. New York : Doubleday, 2008.
173. Geertz, Clifford. *Interpretace kultur: Vybrané eseje*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2000.
174. Ross Hedviček. *hedvicek.unas.cz*. [Online] 5. 12. 2011. [Citace: 20. 6. 2017.] <http://hedvicek.unas.cz/wikipedie2.htm>.